ROMULUS SEIȘANU

Transilvania românească

Cu hărți și diagrame

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL" STR. BREZOIANU No. 23-25

— 1941 —

ROMULUS SEIȘANU

Transilvania românească

Cu hărți și diagrame

— 1941 —

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL" STR. BREZOIANU No. 23-25
BUCUREȘTI

Frontiera Româno-ungară din 1920 — 1940.

Frontiera româno-ungară a fost studiată în 1920 de o comisiune de experţi englezi, francezi, italieni şi americani, care fusese însărcinată cu trasarea ei pe baza principiului etnic. Nici un expert român n'a fost audiat şi consultat în cursul lucrărilor acelei comisiuni. Experţii au propus patru linii, cu oarecare diferenţe între ele; iar Consiliul suprem al aliaţilor, a arbitrat şi a fixat frontiera. Cu toate că prin tratatul încheiat la Bucureşti în ziua de 4 August 1916, între România şi puterile aliate, se acceptase ca viitoarea frontieră de vest a României să fie dusă pe o linie mergând dela confluenţa Someşului cu Tisa, la confluenţa Mureşului, spre a intra în teritoriul cuvenit României cea mai mare parte din Românii aşezaţi în regiunea Tisei, nu s'a ţinut seama de ea şi s'a fixat frontiera mai spre est. Aşa au rămas în teritoriul Ungariei, în 1920, peste 60.000 români, care şi-au păstrat conştiinţa lor naţională, limba, credinţa religioasă şi obiceiurile strămoşeşti; precum şi circa 250.000 maghiarizaţi de la 1880 încoace.

Totuşi, maghiarii s'au considerat nedreptăţiţi prin trasarea frontierei române-ungare.

In 1920 delegaţia de pace a Ungariei de la Paris, prezidată de contele Apponyi, în mai multe note, memorii şi scrisori [1]), comunicate conferinţei păcei, a invocat pentru menţinerea vechilor frontiere ale Ungariei teoria regiunei geografice, unitare, fără să ţină seama de mediul uman, de unităţile etnice, de drepturile şi voinţa naţionalităţilor de a se integra în state naţionale unitare.

Delegaţia de pace maghiară a mai invocat „drepturi istorice" asupra Transilvaniei şi a încercat să conteste continuitatea elementului daco-roman în teritorul fostei Dacii,

---

1) **„Les Négociations de la Paix hongroise, compte rendu sur les travaux de la Délégation de paix de Hongrie a Neuilly s/s de Janvier a Mars 1920.** Tome I, II, III.

Publié par le ministère hongrois des affaires étrangères. Budapest, 1920.

ca să poată susţine teza apariţiei românilor în aceste ţinuturi după sosirea şi stabilirea maghiarilor în Europa centrală.

In notele şi memoriile sale, această delegaţie a examinat şi chestiunile privitoare la etnologia Transilvaniei ; precum şi condiţiile în care s'a unit această provincie cu România. Vom dovedi documentar că teza maghiară este în opoziţie cu adevărul istoric şi cu drepturile naţionale ale românilor.

Drepturile noastre istorice.

Ţinutul ocupat de maghiari în Sec. IX-lea, în Europa centrală (câmpia Dunării mijlocii).

Incercând să fixeze frontierele ţinutului ocupat de maghiarii primitivi, la sfârşitul sec. IX-lea, în pusta dunăreană, istoricul ungur, A. de Bertha, citează în lucrarea sa : *Magyars et Roumains devant l'histoire,* (Paris 1899) pe Constantin Porphyrogenetu *(De adminstrando imperio)* care „le-a indicat cu exactitate". Contsantin Porphyrogenetu pomeneşte de populaţiunile „turceşti" şi de ţinuturile unde existau în acea epocă aşezări sub formă de tabere. Iată pasajul citat, tradus şi adnotat de Bertha :

„Aşezările turcilor încep la podul lui Traian, acolo unde este turnul lui Constantin cel Mare. De aci, la 3 zile de marş e Belgradul, la îmbucătura Savei în Dunăre. Din locul acesta până la Sirmium sunt 2 zile de marş. Se găsesc deasemenea turci ce locuesc între Sava şi Dunăre. Apoi ajungem în Moravia Mare, unde a domnit odinioară Sfentoploc (Svatopluc). Turcii au distrus complect această ţară. In ţinuturile situate dincolo de Dunăre sunt fluvile respective, care împrumută numele lor taberilor turceşti. Cel dintâi râu e Timiş, al doilea Tutès (?), al treilea Mureş, al patrulea Crişul, al cincilea Tibissus (numele Timis şi Mureş există şi azi; acela de Criş si Tibissus se exprimă în ungureşte prin Koeroes şi Tisza). Turcii au ca vecini la est, acolo unde Dunărea formează separaţiunea, o parte a Bulgarilor; la Nord pe Pecenegi, la vest pe Franci ; la sud pe Croaţi".

Ce reese din acest citat ? Presupunând că prin „turci", Constantin Porphyrogenetu a înţeles numai pe maghiari, teritoriul locuit de ei nu cuprindea Transilvania, căci el se întindea la Est până la râurile Timiş. Mureş, Criş şi Tisa. Din acelaş text nu reese că Constantin Porphyrogenetu, ar fi „indicat cu exactitate" frontierele nouei patrii ungare — după cum a afirmat istoricul ungur Bertha —, ci el a indicat numai regiunile unde erau aşezaţi turcii, adică maghiarii, care erau în faza nomadismului. Triburile maghiare, cu efective numerice foarte reduse, n'au avut câteva secole după apariţia lor în şesul Dunării mijlocii, aşezări stabile şi deci o organi-

Românii şi Ungurii în anul 900

Harta popoarelor din Europa centrală și orientală din anul 900 din Atlasul istorico-geografic german, întocmit de Rudolph von Wedell, maior în Reg. 30 prusian, apărut la Berlin în 1824 *(„Historisch-Geographischen Hand-Atlas bearbeitet und herausgegeben von Rudolph von Wedell major in Königl. Preussischen 3 -şten Inf. Reg. F. A. Pischan, Berlin 1824)*. Românii *(Walachen)* ocupau în anul 900 actualul teritoru al României cu toată Transilvania, Basarabia şi teritoriul dela Est de Nistru până dincolo de Nipru; iar Pecenegii (Patzinaken) ocupau zona Mării Negre între Prut şi Marea de Azof.

In teritoriul ocupat de Români *(Walachen)* sunt trecute principalele voevodate româneşti şi slave (numerile 1-5). Ungurii (Ungärn) ocupau în anul 900 aproape acelaş teritor etnic ca şi azi în pusta dunăreană.

zaţie politică sub formă de stat. Alt istoric ungur, profesorul F. Eckart, recunoaşte că în epoca aceea *„partea orientală a ţării,* (Ungaria), teritoriile situate între *Dunăre şi Tisa;* Transilvania şi sudul ţării, erau populate de coloniile turco-bulgare, tăiate, ici şi colo, de populatiuni slave, dar fără nici o coheziune politică şi aparţinând probabil *sferei de interese a imperiului bizantin.* (*„Abrégé de l'histoire de Hongrie“* par François Eckart, în *„Hongrie et la civilisation“*, par Georges Lucacs, ancien ministre de l'instruction publique de Hongrie, membre de l'Académie Diplomatique internationale, Paris, 1929).

Lăsând la o parte faptul, că d. F. Eckardt nu pomeneşte pe Românii din Transilvania, din cele scrise de el rezultă că triburile maghiare începuse să se fixeze la sfârşitul sec. IX-lea în bazinul Dunării mijlocii. Intr'o altă lucrare a acestui istoric maghiar, apărut în 1933: (Magyarország Története, Budapest, 1933) se spune:

„Să nu ne închipuim că au populat cuceritorii (ungurii), ţara întreagă. Numărul lor, poate şi din cauza înfrângerilor suferite în patria lor de mai înainte, era prea mic pentru aceasta. *Teritoriul ocupat de ei se potrivea aproximativ, cu cel stabilit prin pacea dela Trianon, la care a fost redusă după 1000 ani, Ungaria mică“.*

Acelaş istoric constată, că în timpul domniei regelui Ungariei, Stefan „cel sfânt“, — între anii 1000 — 1036 — — *frontierele Ungariei, au fost aproape aceleaşi ca şi cele actuale.*

Deasemenea, în nota a XII-a din 12 Ianuarie 1920, comunicată de delegaţia de pace ungară, Conferinţei păcii dela Paris, se spune:

„ In bazinul Dunării de mijloc, Ungurii n'au ocupat acelaş teritoriu ca celelalte popoare din marea migraţiune. Ei s'au aşezat *în ţinuturile cele mai potrivite, culturei plantelor de stepă“* — adică în „pustă“; iar nu şi în Transilvania, care e o regiune muntoasă şi deluroasă.

In timpul din urmă alţi istorici maghiari, între cari Kaácsonyi, Tagany şi E. Malnasi, au constatat şi ei că Ungaria în frontierile Trianonului au avut aproape aceleaşi frontiere, ca *şi ale ţinutului ce l-au ocupat maghiarii în regiunea Dunării de mijloc la sfârşitul sec. al IX-lea.* Geograful maghiar F. Fodor, în 1938, a apunat toate datele în legătură cu teritoriul ocupat de maghiari în acea epocă şi le-a transpus pe o hartă în care a trasat şi liniile iniţiale de apărare ale acelui teritor. După Fodor, acele linii iniţiale de apărare „coincid în mod infiorător“ cu frontierele actuale ale Ungariei.

Spaţiul etnic al Românilor în epoca apariţiei maghiarilor în Panonia.

Delegaţia ungară de pace în 1920 a încercat să conteste drepturile istorice şi etnice ale românilor asupra teritoriilor ce li s-au atribuit prin tratatul dela Trianon, cunoscute sub numirile istorice *Transilvania, Maramureş, Crişana şi Banat.* In acest scop ea a susţinut teza următoare : Românii nu sunt băştinaşi în Transilvania şi în Banat. Când Ungurii s'au stabilit în Panonia, — noua lor patrie, — Transilvania şi cu teritoriile învecinate, erau aproape pustii. Românii s'au infiltrat în Transilvania pe la începutul sec. al XIII-lea Ei au venit dela sudul Dunării, spre Nord, au trecut Carpaţii şi s'au stabilit în Transilvania. Ca să poată susţine teoria transmigraţiunei Românilor în evul mediu, din peninsula Balcanică, spre nord, peste Dunăre şi Carpaţi, istoriografii delegaţiei ungare de pace au împrumutat argumentele cunoscute ale lui Rössler şi alţii, privitoare la lipsa de continuitate a elementului daco-roman din Dacia, după părăsirea acestei provincii romane de Aurelian.

In scrisoarea delegaţiei ungare de pace comunicată preşedintelui Conferinţei Păcii dela Paris, datată Neully sur Seine, 14 Ianuarie 1920, se afirmă :

„Nici una din rasele ne-maghiare nu pot să se laude că reprezintă populaţia de baştină şi Românii a căror imigraţie începe în sec. al XIII-iea.... au cele mai puţine drepturi".

Care este adevăratul istoric după cronicele şi documentele medievale ? Cea dintâi cronică rusă atribuită lui Nestor, scrisă în anul 1080 sub titlul : *Povest vremennich Let"* pomeneşte pe Românii ce locuiau în număr mare în vremea sa, în ţinuturile fostei Dacii şi peste Nistru ; după cum pomeneşte pe Ungurii ce au trecut din regiunea Kievului spre Nistru şi de aci în Panonia ; ca şi de toate celelalte populaţiuni slave dintre Marea Baltică şi Marea Neagră.

Iată ce preţioase informaţii dă cronicarul Nestor cu privire la Românii şi Ungurii din sec. IX-lea :

1. *„Lângă această mare (marea Varegă, Marea Baltică) locuesc şi Veregii până spre Est, către ţinutul lui Sem şi tot lângă această mare locuesc spre apus, până la Ţara Anglilor şi a* Volochilor *(Români, Vlachi). De seminţia lui Japhet se ţin şi Varegii, Suezii, Norvegii, Goţii, Ruşii, Anglii, Galiţienii, Francii şi alte popoare. Ei locuesc dela Vest spre Est şi se învecinesc cu popoarele din neamul lui Ham".*

III.. *„Apoi când Volochii, atacară pe Slavii dela Dunăre şi se stabiliră între ei şi îi asupriră, aceşti Slavi plecară şi se stabiliră pe Vistula şi se numiră Leşi...."*

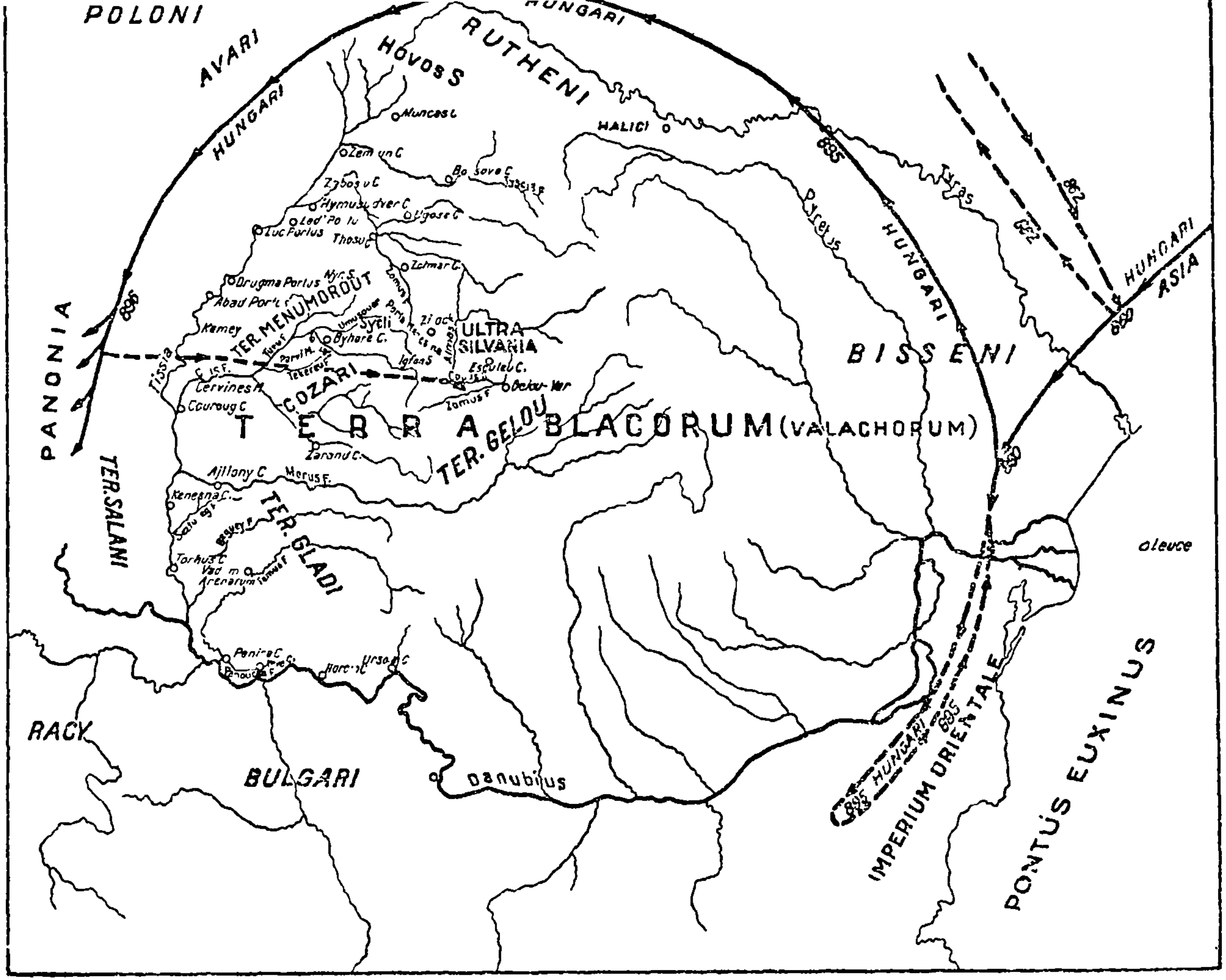
XIX. „Anii 6396, 6397. 6398, 6400, 6401, 6402, 6403, 6404,

6405, 6406 (Corespund cu anii 888-897), Ungurii trecură pe lângă Kiew, peste muntele ce se numeşte şi azi Ugors Koie şi au ajuns la Nistru şi-şi întinseră corturile, căci erau fără căpătâi cum spun Polovcii (Cumanii). Venind dela Est ei mergeau grabiţi prin munţii cei înalţi (Carpaţii), cari s'au numit ungureşti şi începură să se lupte cu Volochii şi cu Slavii ce traiau acolo. Caci acolo erau stabiliţi mai înainte Slavii; iar Volochii supusera ţara Slavilor. După aceea Ungurii alungară pe Volochi *şi luara în stăpânire această ţară şi se aşezară cu Slavii împreună pe care îi supuseră şi de atunci ţara se numeşte Ungaria".*

Volochii pomeniţi în cronica lui Nestor sunt Românii, care aveau ţara lor între Dunare, Carpaţi şi părţile celelalte ale Daciei înainte de venirea ungurilor în regiunea Kiewului, a Nistrului şi în Panonia. Aceasta o confirmă şi istoricul german Schloezel în studiul sau asupra cronicei lui Nestor, publicat în 1802, în 5 volume, sub titlul: „Rusissche Annales":

„Aceşti Volochi nu sunt nici Romani, nici Bulgari, nici Walsche, *ci* Vlachi, urmasi ai marei şi străvechei seminţii de popoare a Tracilor, Dacilor şi Geţilor, cari şi acum îşi au limba lor proprie şi cu toate asupririle locuesc în Valachia. Moldova, Transilvania şi Ungaria, în număr de milioane. *Să admitem, că sub acest nume nu se vorbeşte nicăierea de ei în istorie, înainte de veacul al XI-lea. Ei însă au locuit într'un colţ de lume care, după ce împăratul Aurelian şi-a retras din Dacia toţi coloniştii romani şi a părăsit lumea dela Nordul Dunării, a rămas în decurs de mai multe secolo o* terra incognita. *Ca să fi pierit cu totul de atunci acele naţiuni de pe suprafaţa pământului este* a priori *cu totul neprobabil. Vor fi fost, timp îndelungat, apăsaţi de Goţi şi apoi de Huni şi de alţii: de toţi însă s'au liberat. Ce s'a petrecut după aceea în marea lor ţară primitivă, între veacul al V-lea şi al IX-lea, despre aceasta istoria nu ştie decât puţin, sau nimic; şi ceeace ea ne spune nu este cel puţin în contrazicere cu afirmarea lui Nestor, că a fost o vreme când aceşti Vlachi* (poate din Transilvania) au pornit un atac asupra Panoniei şi au ajuns stăpâni peste locuitorii slavi de atunci ai acestei ţări".

Din cele cuprinse în cronica rusească a lui Nestor, ca şi din comentariile istoricului german Schloezer, reese că *Volochii* (Români) fiind în sec. IX-lea un popor numeros şi puternic, aveau o organizaţie de stat, o „ţară" cuprinzând un teritoriu mai mare decât al României din 1920-40, pe când în vremea aceea triburile maghiare, fără căpătâi, cutreerau stepele dintre Nipru şi Nistru.

Teritoriul locuit de români în sec. IX

Țara românilor *(Tera Blacorum)* în epoca invaziei triburilor maghiare în Panonia (anul 896) între Tisa, Dunăre și Nistru (Tiros), cu indicarea teritoriilor (ducatelor) lui Gelu, Menomorut și Gladi ; precum și a localităților dintre Tisa și munții Carpați — Apuseni, după cronica și nomenclatura cronicarului ungur *Anonimus*.

Cazul „Anonymus"

Prezența Românilor în Transilvaria și în Panonia, înainte, în timpul și după apariția triburilor ungare în regiunea Dunărei de mijloc, o confirmă și cronicarii unguri medievali. Secretarul (notarul) anonim al regelui Ungariei, Bela — nu se știe al cărui rege Bela, căci au fost patru cu acest nume — autorul cronicei cu titlul *„Gesta Hungarorum"*, pomenește de fertilitatea țării numită *Ultrasilvania* (Transilvania), unde domnea românul (Blachul) Gelou ; de expediția ce a întreprins-o Tuhutum, unul din generalii lui Arpad, — împotriva lui Gelou, *ducele Românilor* (Blachilor) ; ca și de numele altor principi ce domneau atunci în ținuturile locuite și azi de români. In harta lui P. Max Hell *(Tabula Geografica Ungariae veteris, exhistoria Anonymi Belae regis Notarii, a P. Max. Hell,* anno 1772), anexată la lucrarea *Vindiciae Anonymi Belae Notarii, de D. Cornides, Buda, 1802"*, se înfățișează Ungaria și Transilvania dela sfârșitul sec. IX-lea în care sunt trecute numirile geografice din cronica secretarului anonim al regelui Bela. In atlasul *Historisch- Geographischen Hand-Atlas* a lui Rudolph von Wedell, maior în armata prusiană, apărut la Berlin în 1824, este inregistrată sub Nr. 7 harta Europei, cu situația popoarelor și a naționalităților după anul 900, în care Românii (Valachii), ocupă ținutul de azi al României cu toată Transilvania și partea de Nord și est de Nistru ; iar maghiarii sunt așezați, ca și astăzi, în regiunea Dunării de mijloc.

Ungurii în epoca modernă au încercat să conteste exactitatea celor constatate de primul lor cronicar, Anonymus, privitoare la români.

In pseudo-istoria maghiară a Transilvaniei se consideră fantezistă constatarea făcută de primul cronicar maghiar, Anonymus — faimosul notar al regelui Bela — privitoare la existența Românilor în Transilvania înainte și în epoca invaziei triburilor maghiare în pusta dunăreană.

Ce interes ar fi avut acel cronicar maghiar, să constate prezența Românilor in aceleași teritorii în care se găsesc și azi ?

Totuși, mai înainte, tot ce a scris în cronica sa Anonymus a fost considerat adevăr istoric de istoriografii maghiari.

Până și în lucrările școlare destinate copiilor din Ungaria, publicate înainte de 1918, de profesorii maghiari, se recunoaște, că din timpuri străvechi au locuit Românii în Transilvania.

Dovada este articolul publicat în *„Magyar Gyermetbarát"* (Nr. 2 din 10 Ianuarie 1843) de profesorul Szilagy Ferenzy din Cluj, sub titlul : *„Istoria Transilvaniei"* și în care se spune :

„Transilvania, frumoasa noastră patrie cu multe bogății,

a fost locuită dela început de diferite popoare. Aproape acum 2000 de ani ea s'a numit Dacia și atunci Romanii, sub conducerea viteazului împărat Traian, au ocupat acest ținut unde au colonizat numeroși locuitori și l-au stăpânit un secol și jumătate.

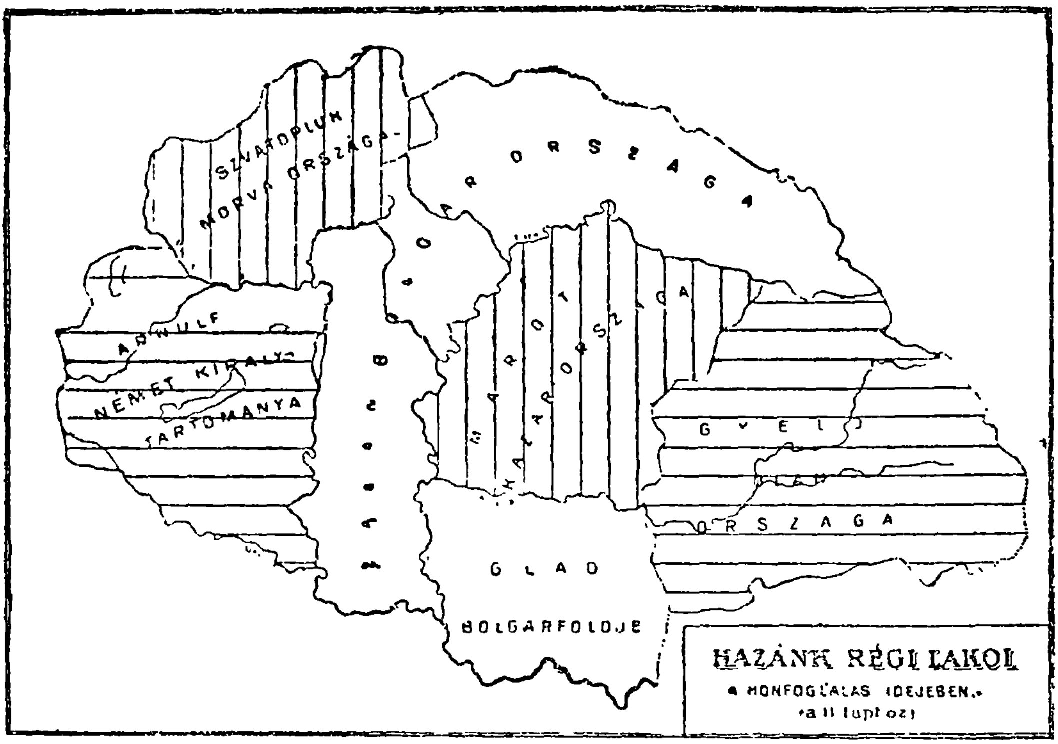
Vechii locuitori, Dacii, amestecându-se cu Romanii, au format națiunea și limba română, care, în limba lor, se numesc Români („Rumuny"). *In limba lor se găsesc cuvinte latine în număr considerabil* și astăzi ei formează cea mai mare parte a locuitorilor țării noastre".

Acelaș autor maghiar recunoaște că, în anul 884, când au năvălit Ungurii din Asia în Europa, Transilvania era locuită de Români ; iar domnitorul lor, Gelu, a avut reședința în cetatea sa, Gilău, lângă Someș, nu departe de Cluj.

Așa s'a scris istoria veche a Transilvaniei în 1843 de către un profesor maghiar din Cluj. Mai târziu, în 1911, într'o carte de istorie a Ungariei *„Magyarország Törtenete'* de dr. Pacséri Károly și Dénes Karoly, aprobată de ministerul instrucției al Ungariei cu Nr. 610 din 1906, este anexată o hartă istorică a teritoriului Panoniei și Transilvaniei dinainte de apariția maghiarilor ,în care Transilvania este trecută ca un principat de sine stătător sub conducerea principelui român Gelu *(Gyelu olah orszaga),* pomenit în excronica lui Anonimus, notarul regelui Bela al Ungariei.

Delegația de pace ungară dela Paris din 1920 și-a însușit însă teza susținută de falsificatorii istoriei Transilvaniei. Astfel, în nota VIII-a a delegației de pace ungară, comunicată conferinței păcii din Paris, se spune : „Anonymus, istoriograful anonim al regelui Bela, este *unicul* cronicar din evul mediu care găsește pe Români în sec. IX-lea la sosirea Ungurilor în țara lor actuală, în fosta Dacie. Dar istoria critică a demonstrat că este cu neputință de a recunoaște lucrarea lui Anonymus ca isvor autentic al istoriei cuceririi țării. Ispirat de o fantezie patriotică aceasta nu este istoria adevărată a cuceririi țării de unguri, ci epopeea sa. De aceia critica științifică a demonstrat că partea privitoare la Românii din Transilvania a fost interpolată în această cronică mai târziu" (pag. 192).

Mai întâi, afirmația cuprinsă în această notă că Anonymus „este unicul cronicar din evul mediu care găsește pe Români în sec. IX la sosirea ungurilor în țara lor actuală, în vechea Dacie", este inexactă, căci înaintea lui Anonymus, Nestor, în cea dintâi cronică rusească, despre care ne-am ocupat, a găsit pe Români *(Volochi),* nu numai în teritoriul fostei Dacii-Romane, — ceeace confirmă continuitatea dacoromană și desvoltarea poporului român în acest ținut — dar și spre Nord și Est de Nistru, în timpul când Ungurii erau încă departe de patria lor actuală. Alt cronicar ungur, din sec. XIII-lea, Simon de Keza, a constatat și el existența stră-

Harta istorica a Transilvaniei și Panoniei din secolul al IX-lea reprodusă din cartea de istorie „*Maghyarország Törtenete*" de dr. Pacséri Kàroly și Dénes Kàroly, aprobată de ministerul instrucției publice ungar în 1906. In această hartă Transilvania este principat roman de sine stătător sub conducerea princepelui român Gelu, înainte de invazia maghiarilor în Panonia.

veche a Românilor în Transilvania și în Panonia, fără ca „critica științifică" maghiară de mai târziu să fi îndrăznit s'o considere produs al „fanteziei patriotice", sau că „ar fi fost interpolată mai târziu"....

Simon de Keza spune că Panonia era locuită încă din vremea ocupației Hunilor de *păstori romani* — care nu puteau fi decât români, — iar Secuii *(Zaculi)* s'au așezat în Transilvania în apropierea Românilor dela care au împrumutat alfabetul. Mai există o cronică medievală anonimă scrisă de un călugăr francez în 1308 (publicată în Cracovia în 1916 sub titlul *„Anonymi Descriptio Europae Orientalis")* în care se pomenește, atât de Românii din Peninsula Balcanică, cât și de Românii din Panonia, care erau băștinași. „Notăm că regatul Ungariei — scrie cronicarul anonim din 1308 — odinioară nu se numea Ungaria, ci Mesia și Panonia; iar panonii ce locuiau în Panonia toți erau *păstori romani. (Pastores Romanorum).* Totusi, în nota VIII (anexa 4) a delegației ungare de pace dela Paris (1920), se afirmă că *„pe teritoriul Transilvaniei rasa română nu se găsea în nici o parte înainte de invazia mongolă, cu excepția bandei strâmte ce se întindea dela fluviul (?) Bodza până aproape de defileul Turnu Roșu.... Intâia oară când se face mentiune de ei pe teritoriul Transilvaniei e la începutul sec. XIII-lea (1210)".* Ori, când a fost marea invazie a tătarilor (mongolilor) în Europa Centrală (1240) o hoardă a pătruns în Transilvania și a susținut lupta, nu cu ungurii, — care erau absenti în această țară — ci cu românii și sașii (saxonii). In documentul persan *Jami-at-Tararikh,* din colecița analelor lui *Fadl'Alah Reșid-ad-Din* se povestește că o căpetenie a mongolilor, Bugek, a trecut munții în „Țara Oltului" (Transilvania), *„care e locuită de poporul Ulag"* (valahi-români). Adevărul istoric este că elementul etnic ungar a fost aproape absent în Transilvania, în Maramureș, în Crișana si în Banat până în sec. XIV-lea.

Vechimea românilor după documente maghiare.

Vechimea elementului românesc și întinderea blocului etnic român până în valea Tisei este confirmată în actele și documentele unguresti ce s'au mai păstrat după invazia tătarilor din 1241 și ocupația turcească din sec. XVI și XVII. In *Monografia Ungariei* ce a fost intocmită cu prilejul serbărilor mileniului Ungariei, cu o prefață de Tisza Koloman, în Iulie 1901, sunt trecute numeroase comune românești pomenite în diplomele, registrele, actele și documentele vechi, care au existat înainte de sosirea ungurilor în Europa. Numai în comitetul Bihor sunt trecute în această vastă monografie 76 de

Teritoriile din Transilvania ce au fost stăpânite în secolii XIV—XVI de Domnii Ţării Româneşti şi ai Moldovei : Banatul Severinului, Haţegul, Amnaşul, Făgăraşul ; o parte din Maramureş, Bistriţa, Ciceul şi ţinutul Secuesc.

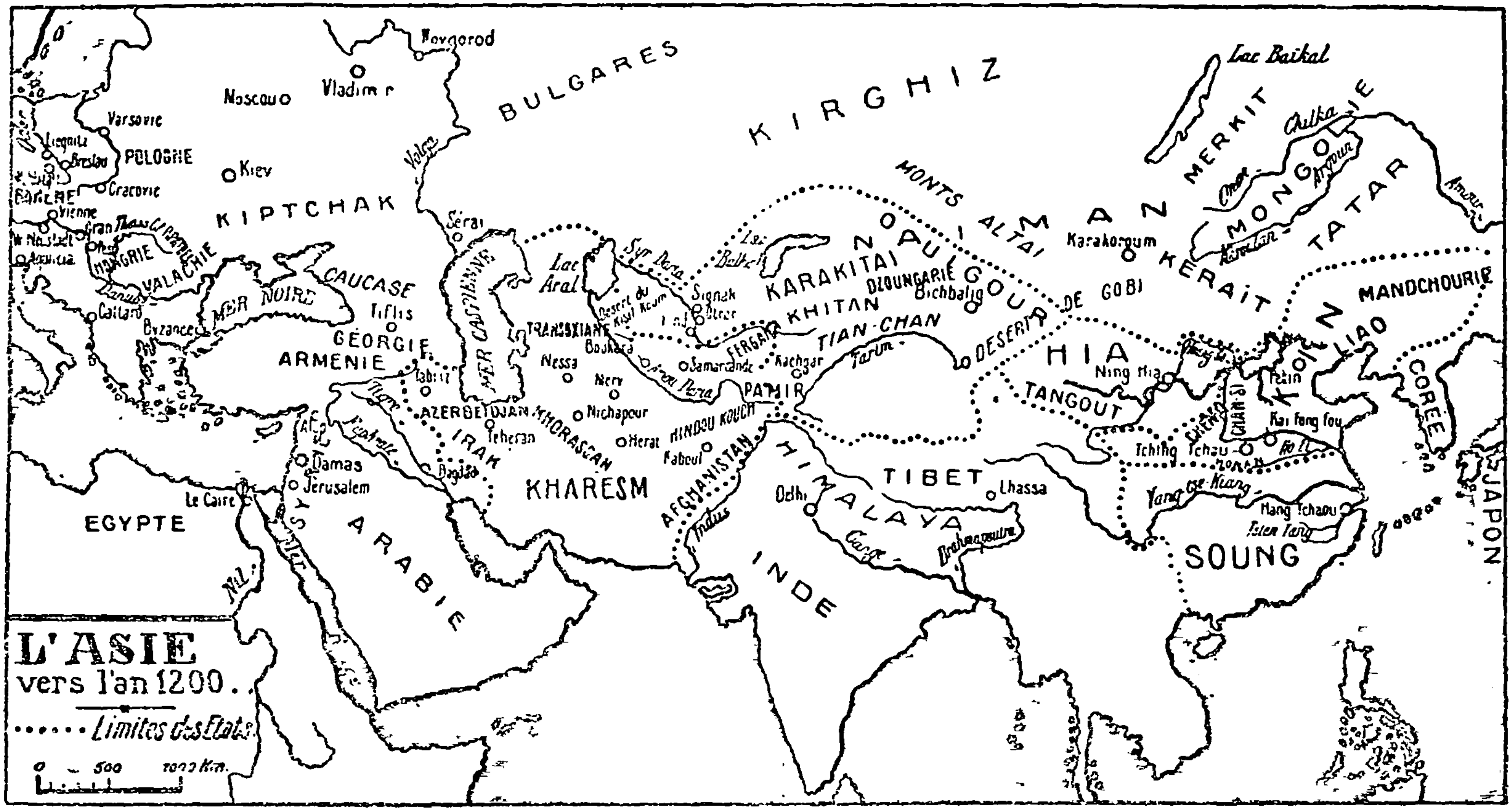
comune vechi româneşti. Iată câteva nume de comune româneşti, care documentar s'a dovedit că existau în sec. XII şi XIII : *Ineul de Criş,* menţionată în anii 1185 şi 1203, ca proprietate a primatului de Strigoni ; *Felcheriu şi Cheriul,* trecute în „Registrum" din Oradea în anul 1241 ; *Chişirid* (1273) ; *Cheresig* a făcut parte în 1284 din moşia lui Lorand, voevodul Transilvaniei ; *Cuieşd* (1283) ; *Cordău* aparţinea în sec. XIII de moşia Episcopiei Romano-Catolice din Oradea ; *Villa Marcelli* (tradus în actele ungureşti *Marciháza) ; Dubricioneşti, Mădăraşi, Borod, Miersig, Olcea, Homorod, Peştiş, Rontău, Roit, Soimuş, Petreasa, Săcădat, Săud, Tămaşda, Tulca, Ghirişul de Criş, Haieu, Chefa, Cheniş, Rogoz de Beliu, Birtin, Borcea, Lugaşul de Jos, Atiaş* şi altele menţionate în documentele din sec. XIII-lea.

In lucrarea istoricului german Ioachim Barkhausen *„Impăratul galben al lui Genghis Kan"* (Trad· Paris, 1935) e o hartă a Asiei şi Europei Centrale şi Orientale dinainte de anul 1200, în care este menţionată Valahia.

Contrar celor afirmate în notele şi memoriile delegaţiei de pace ungare, comunicate în 1920 Conferinţei păcii din Paris, că românii ar fi apărut târziu în părţile de Vest ale Transilvaniei, istoricii maghiari şi autorii monografiilor judeţelor Maramureş, Satu Mare, Bihor, Arad, Timiş şi Caraş-Severin, toţi maghiari, tipărite înainte de răsboiul 1914-1918, recunosc că românii sunt cei mai vechi locuitori ale acestor ţinuturi şi în trecut au avut organizaţiile lor politice şi militare înainte de venirea ungurilor în pusta Dunării.

Istoricul maghiar, Theodor Lehoczky scrie în 1890, că regiunile de Nord-Est ale Jud. Salaj *„erau fără nici o îndoială locuite de români, înainte ca elementele maghiare să fi pătruns"*. Alt istoric maghiar, Dr. U. Petri Szilagy, a recunoscut că în cea dintâi jumătate a sec. XIII-lea elementul român în jud. Sălaj era stabilit în satele întemeiate de români *(Dr. U. Petri Szilagy varmégye, Monographiaja,* Monografia comitatului Sălaj, Vol. I, Budapest, 1901, pag. 116). Fabian Gábor în Monografia Jud. Arad *(Arad varmegye leirasa* , Descrierea comitatului Arad, Buda, Buda, 1835, partea I-a) scrie : *„Intre locuitorii de neam străin ai comitatului nostru probabil că românii sunt cei mai vechi, cari dacă e adevărat că se trag din coloniştii decici ai lui Traian, pot fi consideraţi aborigeni ai comitatului Arad"*.

Ţinutul Aradului a fost din timpurile cele mai vechi, după cum este şi astăzi, un ţinut curat românesc. Românii au avut şi aci voevozii şi cnezii lor, bisericele şi satele lor străvechi, ca şi cei din judeţele Maramureş, Satu Mare, Sălaj, Bihor şi din Banat. Cronicarul medieval, Rogerius, care a trecut prin ţinutul Aradului, spune că în anul 1241 existau organizaţii autonome conduse de voevozi şi cnezi ; organizaţii

Harta Europei Centrale și orientale și a Asiei către anul 1200, cu teritoriile statelor Valachia și Ungaria, repodusă din cartea istoricului german Ioachim Barckhausen „Imperiul lui Genghis Han“ (Trad. franc. *L'Empire de Genghis-Khan)*, apărută la Paris în 1935.

militare şi biserici ortodoxe. In sec. al XV-lea erau voevodate româneşti în ţinutul Aradului ca cel dovedit documantar că a avut sediul la Crâţior. Maghiaru Marki Sandor, în monografia sa privitoare la ţinutul, Aradului *(Arad varmegye és Arad Szaöat Kiralyi város Torténete,* Partea I. Arad, 1892) spune că: *„Valahimea s'a aşezat în partea de şes a judeţului nu în urma ocupaţiunei turceşti, ci în parte încă înainte de această ocupaţie".*

In consecinţă, afirmaţia cuprinsă în notele delegaţiunei ungare de pace din 1920 că „nici una din rasele nemaghiare nu pot să se laude că reprezintă populaţia de baştină a Transilvaniei şi românii a căror imigraţie începe în sec. XIII-lea, au cele mai puţine drepturi", nu este intemeiată, căci vechile documente maghiare şi vieneze (Cronica pictată din Viena) dovedeşte contrariul că românii reprezintă populaţiunea de baştină şi ei au toate drepturile în Transilvania şi Banat.

Transilvania, principat autonom şi stat aproape independent până la 1867.

Care a fost în trecut organizarea politică a Transilvaniei şi raporturile sale cu Ungaria? Inainte, ca şi după aşezarea ungurilor în şesul Dunării de mijloc, Transilvania, Maramureşul, Crişana şi Banatul au avut voevozii şi cnezii români, şi o organizare politică şi socială întemeiată pe drepturi şi cutume româneşti *(jus valachorum.)* Sunt cunoscute documentar voevodatele româneşti şi numele mai multor voevozi români în aceste ţinuturi. Domnii Ţărilor Româneşti, Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare, Petru Rareş şi alţii, au stăpânit până la sfârşitul sec. al XVI-lea ţinuturi însemnate din Transilvania şi Banat: Banatul Severinului şi defileul Porţilor de Fer, Haţegul, Amlaşul, Făgăraşul, Bistriţa, Rodna, Ciceul, Cetatea de Baltă, Unguraşul şi au avut câtva timp sub dominaţia lor judeţele secueşti din Sud-estul Transilvaniei.

In ce priveşte raporturile Transilvaniei cu Ungaria, iată ce spun istoricii maghiari: A. de Bertha în lucrarea sa: *„Magyars et Roumains devant l'histoire" scrie:*

„După moartea întemeetorului apostolic al regalităţii în Ungaria, (1028), până la domnia Sf. Ladislau (1077), o negură groasă învălue istoria Transilvaniei. Nu se ştie mare lucru pe seama sa. Tot ce se poate presupune e că posesiunea sa era puţin sigură pentru tânărul regat ungar din cauza incursiunilor Pecenegilor. Se pare că a fost o ţară-tampon între teritoriile celor din urmă şi Ungaria propriu zisă".

Istoricul F. Eckart, profesor universitar, a recunoscut că Ungaria „Sf. Stefan" a avut aproape aceleaşi frontiere cu cele

fixate în 1920 prin tratatul dela Trianon, deci fără Transilvania, care a avut organizarea sa politică separată.

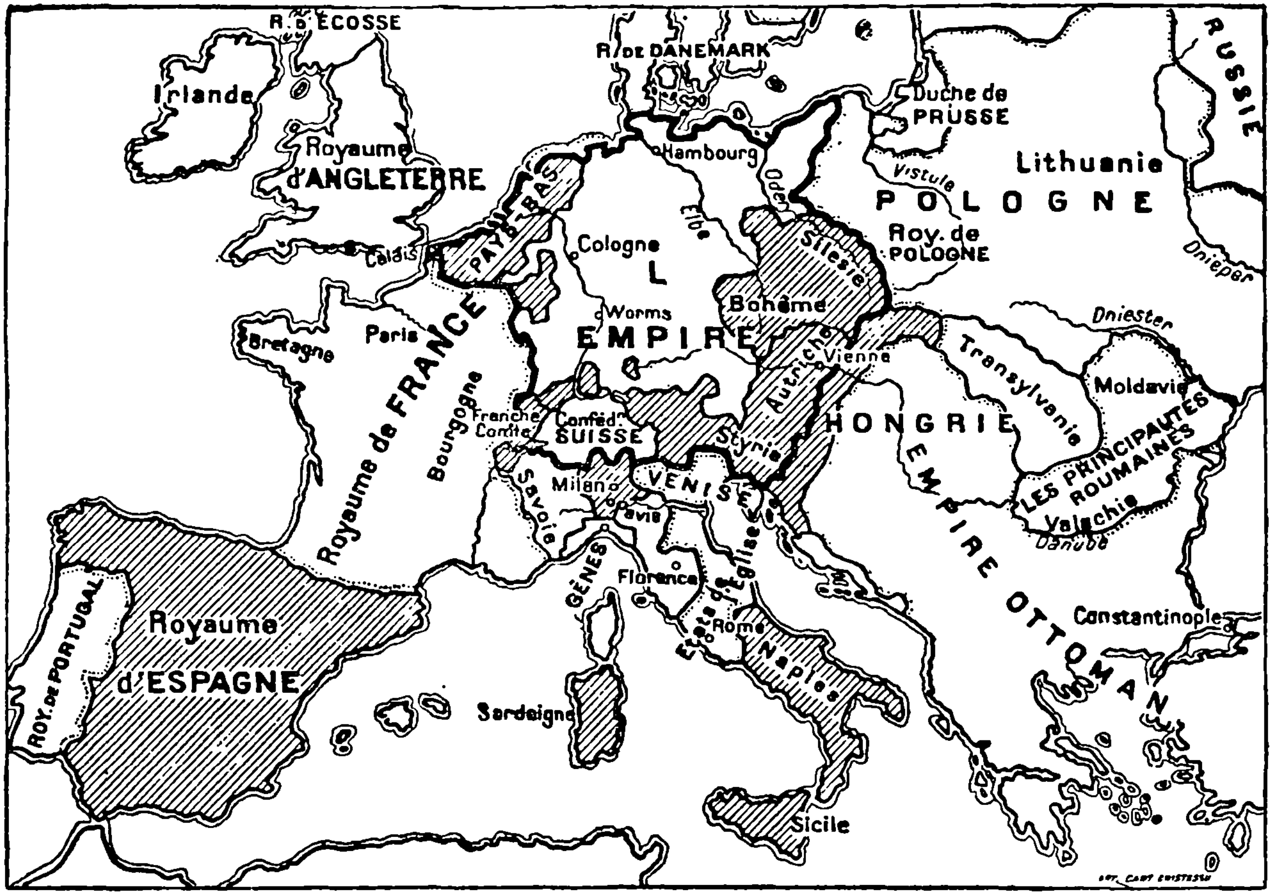
Nu numai istoricii maghiari au recunoscut separatismul Transilvaniei în cursul veacurilor, dar şi delegaţia de pace maghiară trimisă la Paris, în 1920, sub preşedinţia contelui Apponyi şi din care au făcut parte contele Teleki Pal, actualul prim ministru al Ungariei, contele Bethlen, fostul prim ministru şi alte personalităţi politice şi culturale. Notele şi memoriile acelei delegaţiuni le-a publicat ministerul afacerilor străine ungar, în 1920, în trei volume mari sub titlul *„Negociations dela paix hongroise“*. In introducerea acestei imense publicaţiuni se spune că ea este *„o lucrare ştiinţifică şi politică de o valoare permanentă. Niciodată condiţiunile geografice, etnografice, economice şi politice al Ungariei n'au fost tratate în mod atât de adâncit; niciodată vreo lucrare n'a întrunit un număr atât de mare de date importante şi speciale. Această lucrare este un tezaur unic al ştiinţei ungare. Este o lucrare-STANDARD, izvor nesecat al istoricilor de mâine“*.

Vom folosi şi noi acest „izvor nesecat al istoricilor de mâine“, acest „tezaur unic al ştiinţei ungare“, această lucrare-standard“ bogată în date importante şi speciale, privitoare la istoria Transilvaniei.

In volumul I din *„Les Negociations de la paix hongroise“*, cu privire la trecutul Transilvaniei, se spune:

„După moartea Sf. Stefan până în epoca Sf. Ladislau, istoria Transilvaniei e învăluită într'o mare întuneciune. Tot ceeace ştim e că POSESIUNEA SA E FOARTE NESIGURA DIN CAUZA BISENILOR de aceiaşi rassă cu ((Cumanii) ce trăiau în teritoriul României actuale. Aceste invazii ale Bisenilor şi mai târziu ale Cumanilor au atras atenţia Sf. Ladislau asupra Transilvaniei“.

Comparând textul acesta cu cel reprodus din cartea lui A. de Bertha, constatăm că afară de termenul „Biseni“ în loc de Pecenegi, el are aproape acelaş conţinut. Mai departe, nota ungară spune că Transilvania a avut „voevodul său“; că regele Andrei I al Ungariei (1048) a cedat Transilvania şi teritoriile vecine de dincolo de Tisa prinţului Adalbert al Poloniei şi că în tot timpul domniei Arpazilor, adică dela anul 900 şi până la 1301, când a murit Andrei al III-lea, ultimul rege al Ungariei din familia Arpazilor... *„TRANSILVANIA NE APARE SUB DOMNIA ARPAZILOR CA O PROVINCIE INDEPENDENTA“*. Iată spulberată legenda dominaţiei Arpazilor asupra Transilvaniei, aşa că, ridicarea statuii lui Arpad înainte de răsboiul mondial pe vârful muntelui Tâmpa din Braşov, n'a avut nici o legătură cu o dominaţie maghiară a Transilvaniei în timpul regilor din familia Arpazilor. Un alt istoric ungar, dl. Iuliu Szefkü, în studiul său *„La Hongrie medievale et ses minorités“*, publicat în revista *„Nouvelle*

|||||| Possessions des Habsbourg.

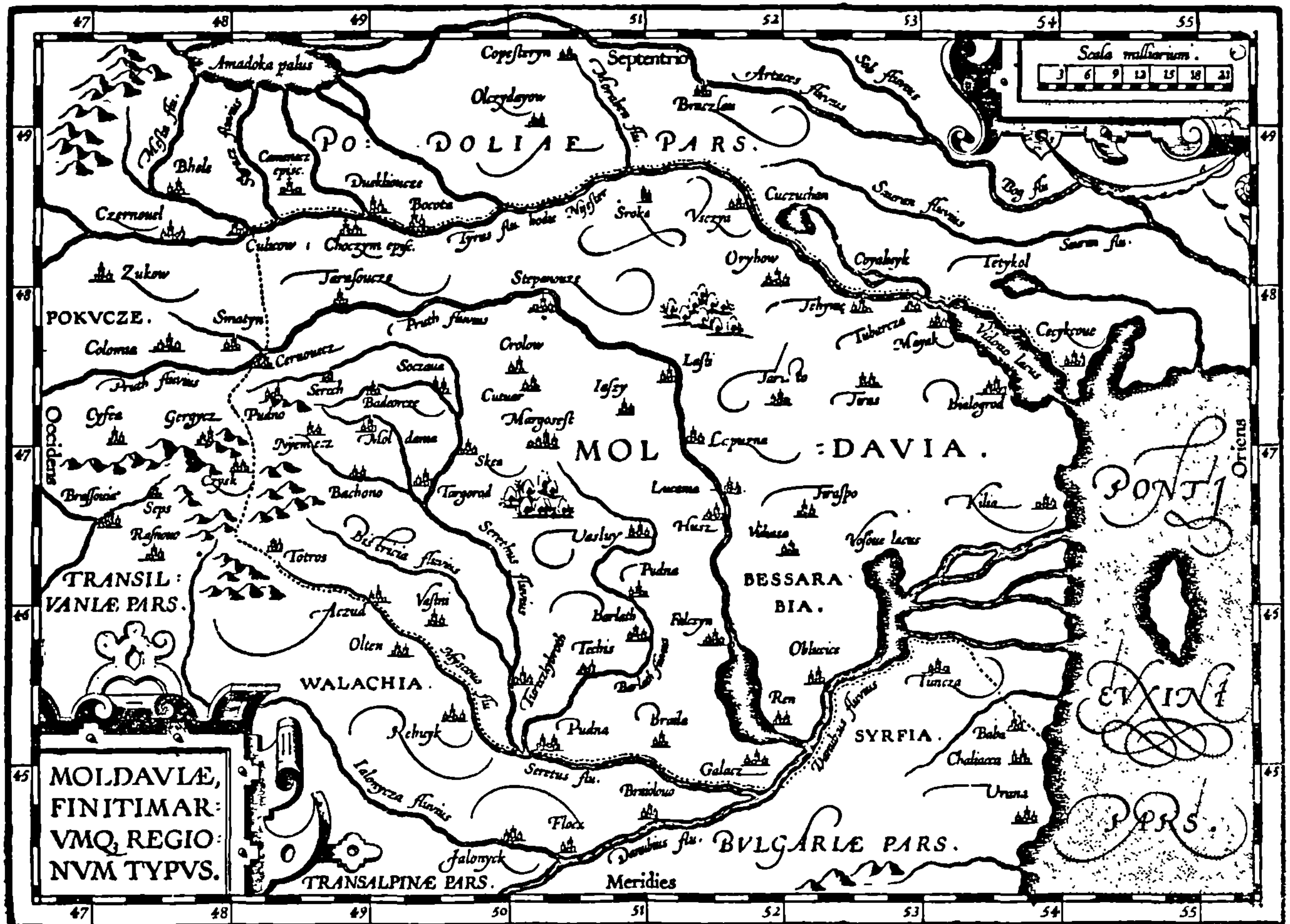
——— Frontières de l'Empire.

Statele europene după prăbuşirea Ungariei (sec. XVI) în epoca lui Carol Quintul. O mare parte din Ungaria e paşalâc turcesc şi partea sa occidentală sub dominaţia Austriei. Principatul Transilvaniei e aproape independent. (După harta istoricului englez Wells).

Revue de Hongrie", (Juin 1936, Budapest) ocupându-se de aşezarea secuilor în Transilvania, în sc. XIII-XIV, scrie: *„Secuii, de exemplu, fură aşezaţi la început la frontiera occidentală (a Ungariei), CONTRA TRANSILVANIEI INCA NESUPUSA şi apoi pe teritoriul pe care sunt azi stabiliţi"*.

După bătălia dela Mohacs din 1526, când o mare parte din Ungaria a fost transformată în paşalâc şi deci statul ungar a dispărut, Transilvania a rămas un stat independent, care plătea însă un tribut Sultanului din Constantinopol, ca şi Austria pentru partea Ungariei occidentale ce o luase în stăpânirea sa. In nota a VIII-a a delegaţiei ungare de pace citim: *„După bătălia dela Mohacs, o schimbare hotărâtoare s'a făcut în soarta Transilvaniei: după căderea Budei (1541) puterea turcă a cucerit centrul ţării şi monarhia ungară până atunci unită s'a sfărâmat în două: o parte occidentală, şi alta, orientală.... După ce turcii au luat în stăpânire Buda, urmaşul regelui Ion de Szapolyai, regele ales Ion Sigismond, fu silit să strămute reşedinţa sa şi centrul puterii sale în Transilvania, unde Dieta reunită în luna Ianuarie anul 1542, la Turda, s'a pus să organizeze STATUL SEPARAT AL TRANSILVANIEI. ESTE ADEVARAT CA DIN ACEST MOMENT TRANSILVANIA A DEVENIT SUB PRESIUNEA SITUAŢIEI UN STAT INDEPENDENT.... „Transilvania a format cu ţinutul din părţile Tisei, aşa zisul Partium, un principat electoral dela adunarea constituantă dela Turda din* 1542 *până la moartea prinţului Mihail Apafi I, în 1690 şi ca atare, EA A FOST CU TOTUL INDEPENDENTA DE REGATUL UNGAR, dar a rămas sub protectoratul general al Sultanului turc"*. In nota aceasta se ignorează însă un eveniment important, care s'a petrecut în anul 1599: Unirea Transilvaniei cu celelalte ţări Româneşti sub Mihai Viteazul, — unire care n'a ţinut însă decât până la August 1601, când liberatorul Transilvaniei şi înfăptuitorul unităţii naţionale a Românilor, a fost ucis. După aceia Transilvania a avut o uniune personală cu împăratul Austriei. In anul 1691, Impăratul Austriei Leopold, printr'o diplomă s'a obligat să respecte Constituţia şi legile speciale ale Transilvaniei. După o sută de ani în decretul semnat de Impăratul Austriei, în 1790, se spune în art. 5: *„TRANSILVANIA ESTE UN PRINCIPAT DE SINE STATATOR ŞI NEATARNAT DE ALTA ŢARA". (Per se subsistent, et ab alio regno independens Principatus Transilvaniae).*

„Majestatea Sa şi urmaşii săi vor guverna Transilvania conform legilor sale proprii, iar nu după cum se guvernează provinciile *ereditare"*. Intr'un alt decret din acelaş an s'a hotărât că *„TRNSILVANIA NU POATE FI SILITA SA SE INCORPOREZE IN ŢARA UNGUREASCA"*. In epoca aceia Transilvania fiind un principat aproape independent relaţiunile sale cu Ungaria erau dela Stat la Stat. Intervenise chiar

(Giorgio Reychersdorff, 1550).

Principatul Transilvaniei în 1550 după harta istoricului german G. Reychersdorff.

TRANSILVANIA, 1666. (Iohannes Tröster, 1666).

Principatul Transilvaniei în 1666. Harta germanului transilvănean Iohann Tröster.

un litigiu de ordin teritorial între ele, deoarece Transilvania se considera în plin drept să stăpânească întreg ţinutul până la Tisa.

Cum a anexat Ungaria teritoriile Româneşti: Maramureşul, Aradul, Banatul şi Transilvania în secolele XVIII şi XIX.

Abia scăpaţi de sub stăpânirea turcească în 1699 în urma victoriilor câştigate de armata austriacă comandată de generalul Eugen de Savoia, ungurii au urmărit o politică de expansiune teritorială spre est de fluviul Tisa. In 1733 ei au anexat Maramureşul dela Nordul Transilvaniei şi ţinutul Aradului; iar în 1779, Banatul Timişanei, — locuite în majoritate covârşitoare de români. Maramureşul înainte şi după stabilirea ungurilor în şesul Dunării mijlocii, a fost până la 1300 un principat independent cu o populaţie curat românească şi cu o nobleţe străveche. Dela 1300 şi până la 1556, când s'a prăbuşit Ungaria, Maramureşul a fost dependent de statul ungar; iar între anii 1556 şi 1733 a făcut parte din principatul Transilvaniei. Anexarea acestui ţinut românesc de către Ungaria n'a fost intemeiată, nici pe dreptul istoric, nici pe principiul etnic. După datele statistice publicate de maghiarul Magda Pal în anul 1809, se constată că în întreg ţinutul Maramureşului s'au socotit 116.580 locuitori, astfel repartizaţi pe comune: *Români, în 51 comune; Unguri numai în 5 comune;* Germani, Ruteni şi Evrei în câteva comune. Până la 1918 Ungurii au reprezentat o neînsemnată minoritate în Maramureş. In timpul dominaţiei lor, s'au infiltrat în acest ţinut numeroşi ruteni şi evrei.

Aradul străvechi ţinut românesc a fost anexat de Ungaria împotriva voinţei populaţiunei sale. După statisticele Ungariei dela jumătate sec. XVIII-lea Jud. Arad, — care era mai mare decât cel actual—avea 168 comune româneşti, dintre care 148 erau locuite numai de români, fără nici o infiltraţie străină; iar 12 aveau o populaţiune majoritară românească. In epoca aceia procentajul populaţiei jud. Arad a fost: ROMANI 87,6%, sârbi 5,4%; *unguri 4,8%; alţii 0,2%.*

După autorul maghiar Fenyes Elek, oraşul Arad a avut în anul 1839, 15.242 locuitori *majoritatea români (7.623 români).*

Banatul [1]) a fost şi în evul mediu şi modern un principat autonom locuit în majoritate covârşitoare de români. Din documentele publicate de savantul ungur Pesty, asupra Ba-

1) Ţinutul cuprins între râurile Mureş, Tisa, fluviul Dunărea şi munţii Carpaţi cu ţinuturile Cubin şi Ceanad până în sec. XVI.

natului, reese că acest ţinut era împărţit în sec. XIV şi XV în 8 districte unde se afla în vigoare dreptul special românesc. In sec. XIV, Mircea, Domnul Ţării Româneşti a stăpânit Banatul până la râul Caraş cu sectorul Porţilor de Fer. După aceia a fost dependent de Ungaria până la 1552; de Turcia, dela 1552 până la 1716; de Austria, dela 1716 până la 1779 când a fost anexat de Ungaria. In 1849, Austria a recunoscut vechea autonomie a Banatului, iar în 1860 Banatul a fost reanexat de Ungaria cu toate protestele formulate de români şi de sârbi. Din rapoartele generalului austriac Mercey, înaintate Curţii Imperiale din Viena, la începutul sec. XVIII, Românii formau majoritatea populaţiei Banatului. Mai târziu, după statistica întocmită de contele Klory de Altringen, în 1770, iată care a fost repartiţia populaţiei Banatului pe neamuri: ROMANI, 186.639; Sârbi 78.970; Germani 42.201; Bulgari 8693; alţii 5625. *Ungurii nu sunt trecuţi în această statistică.*

In nota a 8-a a delegaiunii de pace ungară dela Paris (1920) se citează constatarea făcută de Lehman von Presburg în 1785 privitoare la românii din Banat:

„Trecând Tisa", — scrie Lehman (Johann Lehmanns von Presburg Nach Hermanstadt, 1785) — *noi sosim în Banat, CEA MAI MARE PARTE DINTRE LOCUITORII ACESTUI ŢINUT SUNT ROMANI..."* (pag. 198).

In anul 1841, după o statistică ungară, au fost atunci în Banat *576.230 ROMANI;* 207.720 germani; 207.319 sârbi; *14.342 unguri;* 12.000 bulgari; 10.840 slovaci; 6.150 francezi şi 6.946 alii. Aşa dar, o massă compactă e vebtaf mtfaofwtaowyaao altii. Aşa dar, *O MASSA COMPACTĂ DE 576. 230 ROMÂNI CONTRA A 14.242 UNGURI* şi aceasta după o statistică maghiară, care a majorat numărul maghiarilor.

In anul 1830, după scriitorul maghiar, Becsics Gusztay, în jud. Timiş din Banat *„au locuit numai 4560 UNGURI; 183.628 ROMANI; 67.847 Germani; 3000 Bulgari; 2954 Slovaci; 1698 Şocaţi; 18.320 Sârbi şi 830 muntenegreni"· („Maghiarimea şi maghiarizarea", Magyarosodás ès Magyarositás",* Budapest, 1883).

Revoluţia din 1848, care s'a întins şi în Europa Centrală, a dat prilej ungurilor să ceară Austriei independenţa deplină a Ungariei şi anexarea Transilvaniei. In faţa acestor cereri contele de Fiquelemont, fost preşedinte al consiliului şi ministru de externe al Austriei, a întrebat: „dacă naţiunea ungară are pretenţia să ia locul întâi şi să joace primul rol n'ai dreptul să-i ceri titlurile sale"? Şi tot el a răspuns: „ungurii n'ar trebui să uite că au venit ultimii din Asia fără anale, fără nici o amintire de istorie şi de patrie"; că „oraşcl Buda a fost vreme de 150 ani capitala unui paşalâc turcesc şi dela liberarea teritoriului lor toate beneficiile civilizaţiei Europei cen-

Frontierele etnografice ale Ungariei, fixate de Kossuth în 1850 apărută în „*Forein Office*".

trale, n'au putut pătrunde până la extremitatea frontierelor imperiului pentru că ei au opus un zid despărțitor"...

(Lord Palmerston. L'Angletterre et le continent par le comte Fiquelmont, Paris, 1852).

Totuşi, ungurii, conduşi de Lajos Kosut s'au agitat cerând independenţa şi anexarea Transilvaniei asupra căreia n'aveau nici un drept de ordin etnic, sau istoric. Insuşi cancelarul Austriei din acea epocă, Metternich, a susţinut drepturile naţionalităţilor împotriva Ungariei, care le nesocoteau. Când ungurii au proclamat în 1848 „Unirea" Transilvaniei cu ţara lor, românii şi saşii au protestat invocând drepturile lor de dispoziţiune asupra acestei ţări.

Cum a fixat Lajos Kossuth, în 1850, frontierele etnice ale Ungariei şi Transilvaniei.

In volumul jubilar al ziarului *„Pesti Hilarp"* din Budapesta, *„Justice pour la Hongrie"*, destinat propagandei revizioniste în străinătate, se aduce Românilor o imputare de „nerecunoştinţă" şi chiar de „ignoranţă", faţă de memoria şi faptele celor doi „eroi maghiari" (?) ce au jucat un rol însemnat în revoluţia din 1848: Lajos Kossuth şi generalul Bem, ofiţer polon şi apoi mercenar în armata maghiară şi paşă turcesc, sub numele de Amurat. Care ar fi — după editorii volumului *„Justice pour la Hongrie"* — faptele săvârşite de Kossuth şi Bem, ce ar bine merita recunoştinţa noastră? Kossuth *„a prevăzut inevitabila prăbuşire a imperiului austriac şi împreună cu generalul Bem, a luptat cu înverşunare împotriva Austriacilor şi Ruşilor — duşmanii cei mai mari ai Românilor"...*

Adevărul istoric este că, profitând de vântul revoluţionar ce sufla vijelios în Europa, în 1848, şi ameninţa să dărâme temeliile şubrede ale imperiului habsburgic, maghiarimea, însufleţită de Lajos Kossuth, a crezut momentul cel mai potrivit să se angajeze în lupta pentru independenţa şi mărirea Ungariei prin anexarea Transilvaniei. Nu numai Românii şi Saşii s'au opus atunci anexării Transilvaniei la Ungaria, dar şi Austria, care contesta orice drept de posesiune maghiarilor asupra acestui ţinut românesc. După dezastrul dela Villagos — unde trupele maghiare, comandate de generalul Bem, au fost distruse de armata rusească ce pătrunsese în Transilvania, ca să ajute pe austriaci, — Lajos Kossuth a părăsit ţara sa, refugiindu-se în Anglia şi apoi în Statele Unite ale Americei de Nord.

In timpul anilor petrecuţi în exil, sau în „emigraţie" — după cum spun biografii săi — Lajos Kossuth s'a ocupat de situaţia Ungariei şi de problema naţionalităţilor din această ţară şi din Transilvania.

2

Situaţia Ungariei era critică, ca şi a Austriei, din cauza structurei lor etnice — un mozaic de naţionalităţi — şi a convulsiunilor politice interne. Or, în acest mozaic, elementul maghiar şi cel austriac erau în minoritate.

Marele revoluţionar maghiar, Lajos Kossuth, în scrisorile sale din acea epocă, care au fost publicate mai târziu *(L. Kossuth, „Schriften aus der Emigartion"* şi în revista americană *„Foreign Office")* a recunoscut caracterul polinaţional al Ungariei.

Pe temeiul datelor ce le-a avut şi al constatărilor făcute de Kosuth, cu privire la teritoriile etnice ale naţionalităţilor din Ungaria, după 1848, — publicistul maghiar, Iászi Oszkár, a întocmit o hartă cu frontierele etnice ale Ungariei, corespunzătoare cu cele determinate de marele patriot şi revoluţionar ungur, în scrisorile sale. Această hartă interesantă a fost publicată în revista americană „Foreign Office' 'din New-York. Ce reese din această hartă întocmită de Iászi Oszkár, pe baza indicaţiilor date de Kossuth ?

După cum se vede din harta etnică kossutistă, teritoriul etnic maghiar corespunde cu al Ungariei de astăzi ; iar teritoriul etnic românesc, care cuprinde, la nord, aproape întreg Maramureşul, şi, la vest, aproape întreg Banatul, depăşeşte astfel linia frontierei fixată prin tratatul dela Trianon *IN AVANTAJUL ROMÂNILOR!* .

Apoi, dacă, la mijlocul secolului al XIX-lea, Lajos Kossuth a fixat aceste frontiere etnice, cum mai pot revizioniştii maghiari de astăzi să afirme că Ungariei i s'ar fi făcut o nedreptate la conferinţa păcii, de oarece noile sale frontiere au fost impuse de învingători, după cererea Românilor, Cehoslovacilor şi Iugoslavilor, fără să se ţină seama de cererile şi observaţiunile delegaţiei maghiare ?

Cum pretind editorii volumului *„Justice pour la Hongrie"*, că *„Tratatul dela Trianon n'a fost dictat de bunul simţ, ci de reaua voinţă a vecinilor lacomi, de lăcomia vecinilor şi de ignoranţa marilor puteri, care au cedat imperialismelor ceh, român şi sârb"*, când însuşi „marele erou naţional" al maghiarilor, Lajos Kossuth, a fixat aproape aceleaşi frontiere etnice Ungariei ? Se poate oare pune la îndoială buna credinţă, patriotismul şi competinţa în această materie, ale lui Kossuth şi ale autorului hărţii etnografice a Ungariei de odinioară, maghiarul Iászi Oszkár, pe care a întocmit-o după datele ce le-a găsit în scrisorile marelui revoluţionar şi erou naţional al Ungariei ?

Să nu uităm apoi, că în 1860, Lajos Kosuth într'o scrisoare adresată domnitorului român, Alexandru Cuza, — pe care caută să-l atragă într'o alianţă împotriva Austriei — pomenea de soarta Românilor din Ungaria şi din Bucovina.

Harta italiană politică-etnografică a Europei din sec. XIX, cu frontierele etnice ale României, întocmită după indicațiile generalului Giuseppe Garibaldi

El atrăgea atenţia domnitorului român, că el *„nu poate fi nepăsător faţă de soarta fraţilor săi de aceeaş limbă, din Ungaria"* şi nici de soarta celorlalţi fraţi din Bucovina *„ruptă din trupul Moldovei împotriva drepturilor divine şi umane"...*

Iată-l pe Kosuth îngrijorat de soarta Românilor subjugaţi din Ungaria şi din Austria ; ba chiar apărător al depturilor lor divine şi umane. In ce scop ? Kossuth căzuse într'o situaţie paradoxală : el credea că ar fi fost cu putinţă anexarea Transilvaniei de Ungaria cu concursul Românilor din principate, în schimbul realipirei Bucovinei de Moldova. El nu şi-a dat seama, s'au n'a înţeles atunci că soarta Românilor de pretutindeni era aceeaş ; că drepturile lor nu pot fi despărţite ; că idealul lor naţional se va înfăptui prin unitatea lor într'un stat unitar constituit în frontierele sale etnice, prin sacrificii şi prin voinţa lor de liberă dispoziţie. Aşa s'a înfăptuit, după câteva decenii, prăbuşirea Austro-Ungariei, dezmembrarea Ungariei, România întregită, Cehoslovacia şi Iugoslavia, — apărând pe harta nouă a Europei de drept, frontierele etnico-politice aproape, aşa cum le fixase Lajos Kossuth !

Impăratul Austriei, Franz Iosef, în actul de convocare a Dietei Transilvaniei din 15 Iunie 1863 spunea: *„Unirea Transilvaniei cu Ungaria încheiată în anul 1848 nu s'a înfăptuit niciodată cu deplıne puteri legale şi de fapt s'a disolvat".* In 1865 deputaţii saşi din Dieta Transilvaniei au declarat : *„Călăuziţi de preceptele celei mai adânci convingeri şi covârşiţi cu desăvârşire de seriozitatea şi întinderea incalculabilă a acestor chestiuni pendinte', nu putem recunoaşte deplina vigoare a articolului despre unirea Transilvaniei şi credem că trebue să socotim necesară revizuirea acestui articol conform mesajului regal cu data de 6 Octombrie 1865, adresat Dietei".*

Românii prin petiţia predată împăratului Austriei în ziua de 31 Decembrie 1866, au cerut şi ei *„respingerea articolului dela 1848 privitor la unire"* şi *„păstrarea autonomiei marelui prinicpat al Transilvaniei".*

Maghiarii profitând de situaţia critică a Austriei în urma înfrângerii sale de Germania, au obţinut în 1867 anexarea Transilvaniei prin compromisul încheiat între Austria şi Ungaria.

Etnologia Transilvaniei şi Banatului.

După statistici, studii şi documente maghiare.

Date statistice mai vechi privitoare la populaţia Transilvaniei şi a celorlalte teritorii învecinate locuite de români, găsim în voluminoasa şi importanta lucrare a lui Ignac Acsadi, istoricul şi academicianul maghiar, apărută în 1896 cu prilejul

serbărilor mileniului Ungariei. După datele înregistrate în această lucrare se constată, că la începutul sec. XVIII — după recensământul făcut în anul 1870 — 1871 — populaţia Transilvaniei a fost în imensă majoritate românească: *81.22%* *ROMÂNI*; iar ungurii şi secuii constituiau o infimă minoritate, *16,55%*.

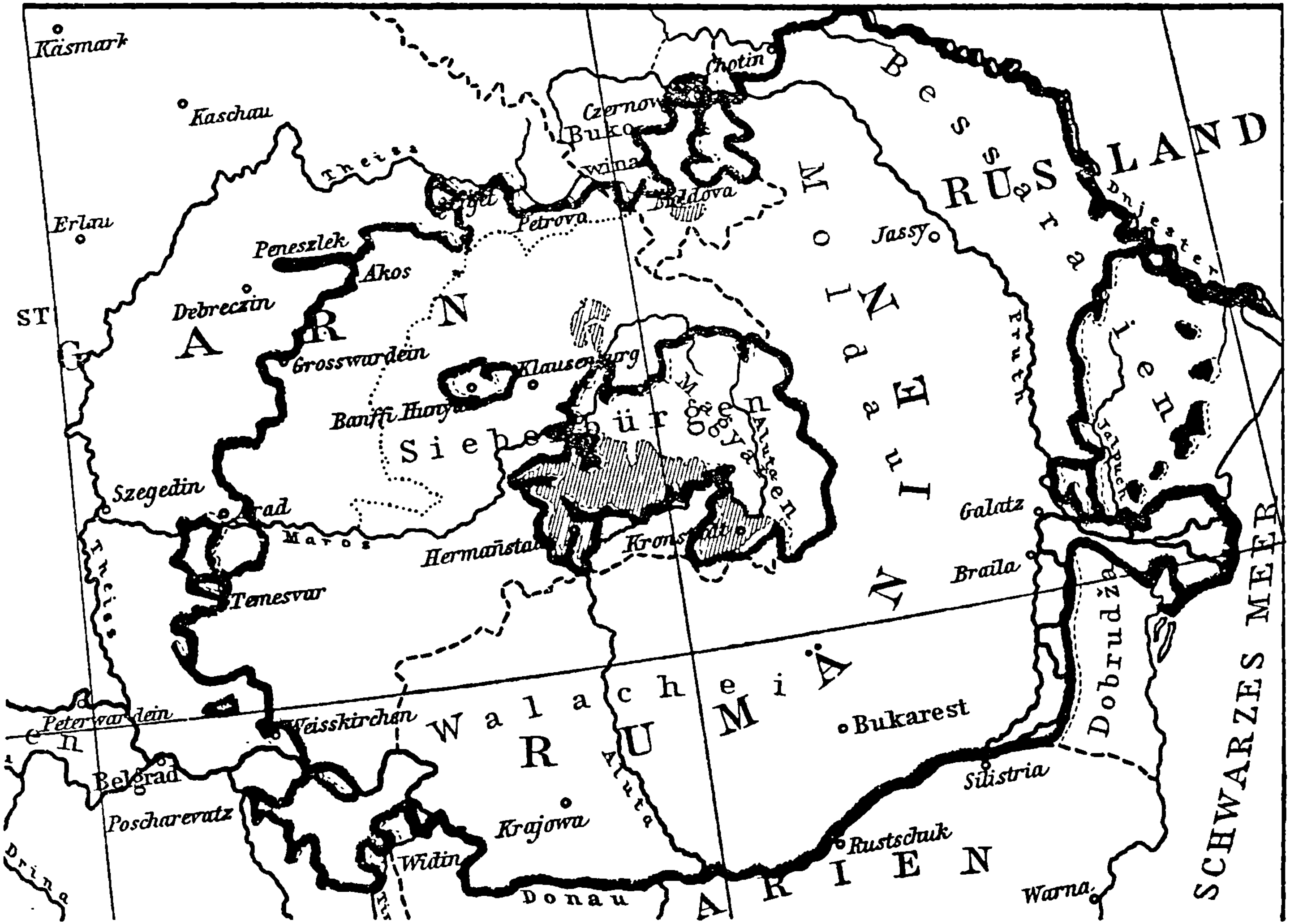
Academicianul maghiar Acsadi a făcut o observaţiune critică interesantă cu privire la numărul locuitorilor români din Jud. Bihor, în raport cu acela al ungurilor. *„Trebue să menţionez* — scrie Acsadi — *că datele statistice furnizate de tablourile de înscriere stabilite exclusiv pe baze de nume, nu dau o idee exactă a repartiţiei naţionalităţilor din judeţul Bihor.*

„Numărul românilor e în adevăr mai puţin ridicat decât acela al ungurilor, căci în acea epocă cei din urmă n'aveau nume de familie determinat şi probabil că ei au primit nume cu prilejul recensământului, pentru ca lucrările să poată fi duse la bun sfârşit. Iată pentru ce tablourile privitoare la situaţia etnografică a Bihorului, stabilită pe baza numelui de familie, prezintă situaţia ungurilor mult mai favorabilă decât era în realitate". In jud. Sălaj (pag. 340) Acsadi constată că: *„Românii, care după rapoartele comitatului constitue majoritatea populaţiunei,* n'au nume de familie. Ori, trebue să fie trecute exact în registrele de înscriere numele şi pronumele tuturor contribuabililor. *De aceia funcţionarii unguri au recurs la procedeul numelor ungureşti".*

După cifrele şi datele statistice folosite de Karl Gottlieb von Windsch, frontiera etnică română trecea în 1770 dincolo de frontiera de Vest din 1920-40 a României şi pătrundea adânc în interiorul blocului maghiar. In epoca aceea românii formau o parte importantă în populaţia comitatelor Ugocia, Szabolcs, din regiunea de câmpie a comitatului Bihorului, din plăşile Saretek şi Ermelek, rămase prin tratatul dela Trianon Ungariei; ca şi în comitatele Bichiş şi Cianad *(K. Gottlib von Windisch: Geographie des Königreichs Ungars,* Pressburg, 1770).

Lexiconul geografic al Ungariei editat de Grabinschi în 1786, indică o serie de localităţi româneşti dincolo de frontiera actuală a României în comitatele Bihor şi Zablocs. După datele publicate de Csaplovics în 1829 *(Gemälde von Ungarn,* Pest 1829, Vol. I· pag. 204-205) constată că românii formează majoritatea absolută şi relativă în judeţele Maramureş, Ugocea, Satul Mare, Bihor, Arad, Sabolcs, Ceanad şi Bichis.

Autorul ungur, Háan L. în lucrarea sa *„Bekes varmegye hajdana",* Pest. 1870 pag. 57. *(Trecutul comitatului Bichiş)* scrie că *„Românii locuesc mai ales oraşele Gyula, Keteghyhaza, Bichiş, Ciaba".* Toate aceste oraşe sunt astăzi în Ungaria.

Harta limbilor romanice din Europa **publicată la Strassburg, în 1888, sub titlul** ***„Ausbreitung der Romanischen Sprachen in Europa"*****, din volumul** ***„Grundriss der Romanischen Philologie"*****, întocmit de prof. Gustav Groeber cu frontierele etno-lingvistice ale națiunii române.**

In 1779 maghiarul Mathias Bell în lucrarea sa *„Compendium Hungariae Geographicum“* (Possoni — Casovia, 1779) constată întinderea românilor spre vest în comitatele Bereg, Ugocea, Bichiş, Bihor şi Torontal. Alt autor maghiar, Borovschy în lucrarea intitulată *„Comitatele şi oraşele ungare, Comitatul Satu Mare”* apărută la Budapesta înainte de războiul mondial, scrie:

„Românii domină exclusiv în comunele Somcuţa-Mare, Baia Mare, Seini şi massa lor a depăşit chiar aceste limite. Ei sunt numeroşi deasemenea în partea occidentală de comunele Ardud, Careii Mari şi Satu Mare”.

Acelaş autor scrie în capitolul despre comitatul Timiş din Banat:

„Populaţia valahă este mai numeroasă în comitatul Timiş şi atât din punct de vedere cultural, cât şi material ei ocupă primul plan printre românii din această ţară”.

In anul 1842, patriotul ungur, baronul Wesseleni a constatat că toate comitatele dela vestul Transilvaniei sunt locuite în majoritate de Români.

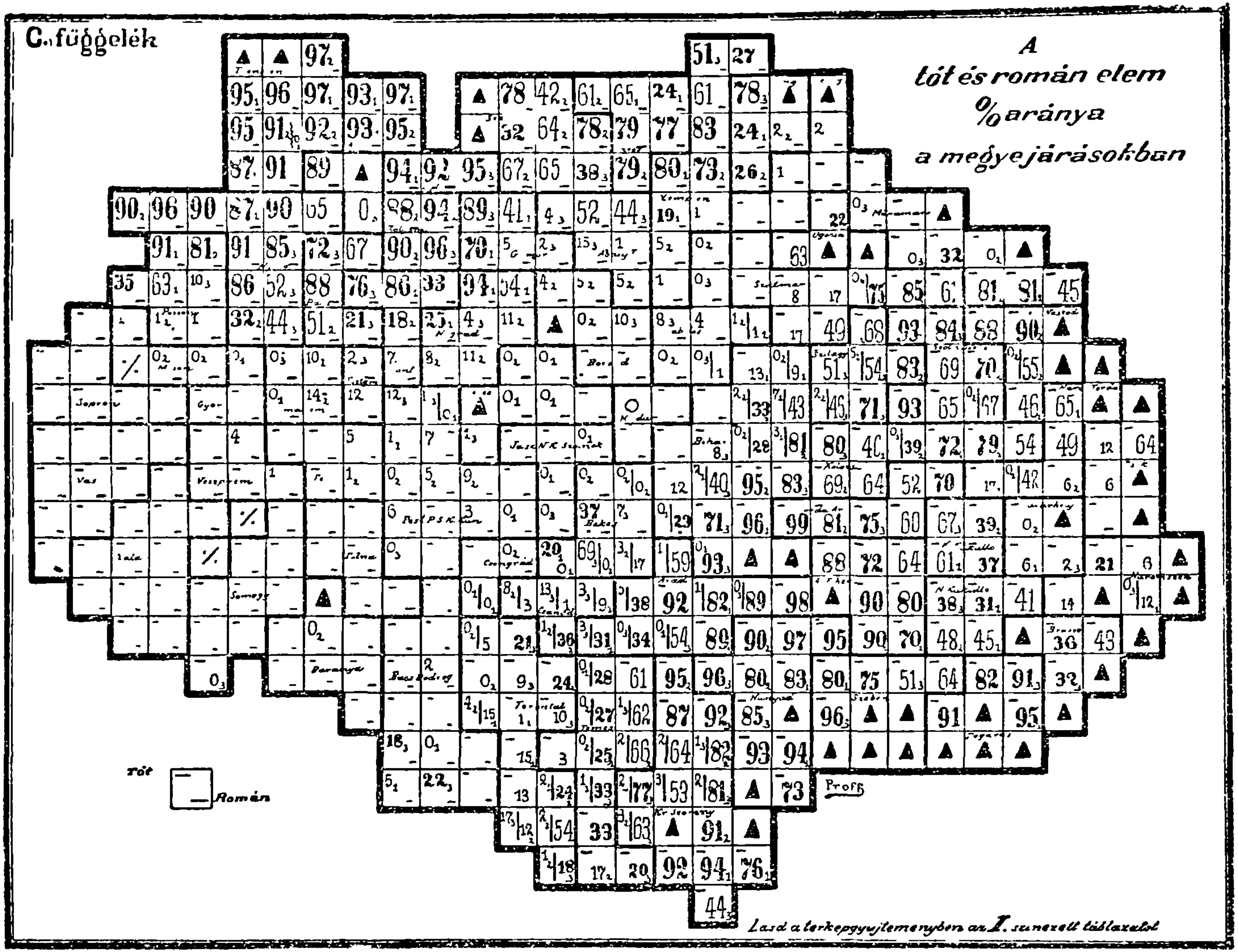
Alt autor ungur, Becsics Gusztay, în lucrarea sa *„Maghiarimea şi maghiarizarea”* publicată la Budapesta în 1883, constată că cei 289.000 români din judeţul Caraş-Severin formează *„un zid de neînvins” în calea maghiarizării, căci în faţa lor se găsesc numai 7000 unguri; după cum în judeţul Arad sunt 175.000 români şi numai 67.000 de unguri; iar în jud. Timiş sunt 150.000 români şi numai 25.000 unguri”.*

In harta etnografică a Ungariei, anexată la lucrarea *„Statistica etnografică a Ungariei”* („Magyorország népessigá sttatisztikáya Budapest 1884) publicată de ungurii Lang Lajos şi Ikelflussy Iosef, 1884, se trasează frontiera etnică românească spre Tisa şi aproape de Debreţin, adică mai la vest de actuala frontieră româno-ungară.

Intr'altă lucrare publicată de A. Matlekovics în 1896 sub titlul: *„Ungaria cu prilejul milienului” (Magyarozág áz ezredik évben,* Budapest, 1896 vol. I.), se fixează frontiera etnică românească deasemenea mai la vest de cea actuală. In partea occidentală a comitatului Bihor, rămas Ungariei, el fixează procentajul românilor la 50%; în zona Tisei 20% şi în comitatul Arad, la 60-70%.

După monografia judeţului Bihor al lui Sipos Orbán din 1903 *(Bikárvarmegye,* etc. Nagyvárad, 1903) şi din harta etnografică anexată, se constată că în teritoriul jud. Bihor, în partea care aparţine acum României, după statistica populaţiunei din 1900, *românii formau majoritatea absolută.*

In hărţile etnografice ale geografului ungur Balogh Pál din 1904, frontiera etnică românească trece în unele puncte la Nord-Vest şi Sud-Vest dincolo de cea fixată prin tratatul dela

Diagramă privitoare la populaţia română şi slovacă din *fosta Ungarie* (1902) anexată la lucrarea lui *Balogh Pál* *„Naţionalităţile din Ungaria"*, *editată* de *guvernul maghiar*.

Calculele procentajului au fost întocmite pe baza recensământului ungar din 1900 din care reese, că Românii aveau majoritatea absolută în Transilvania şi Banat.

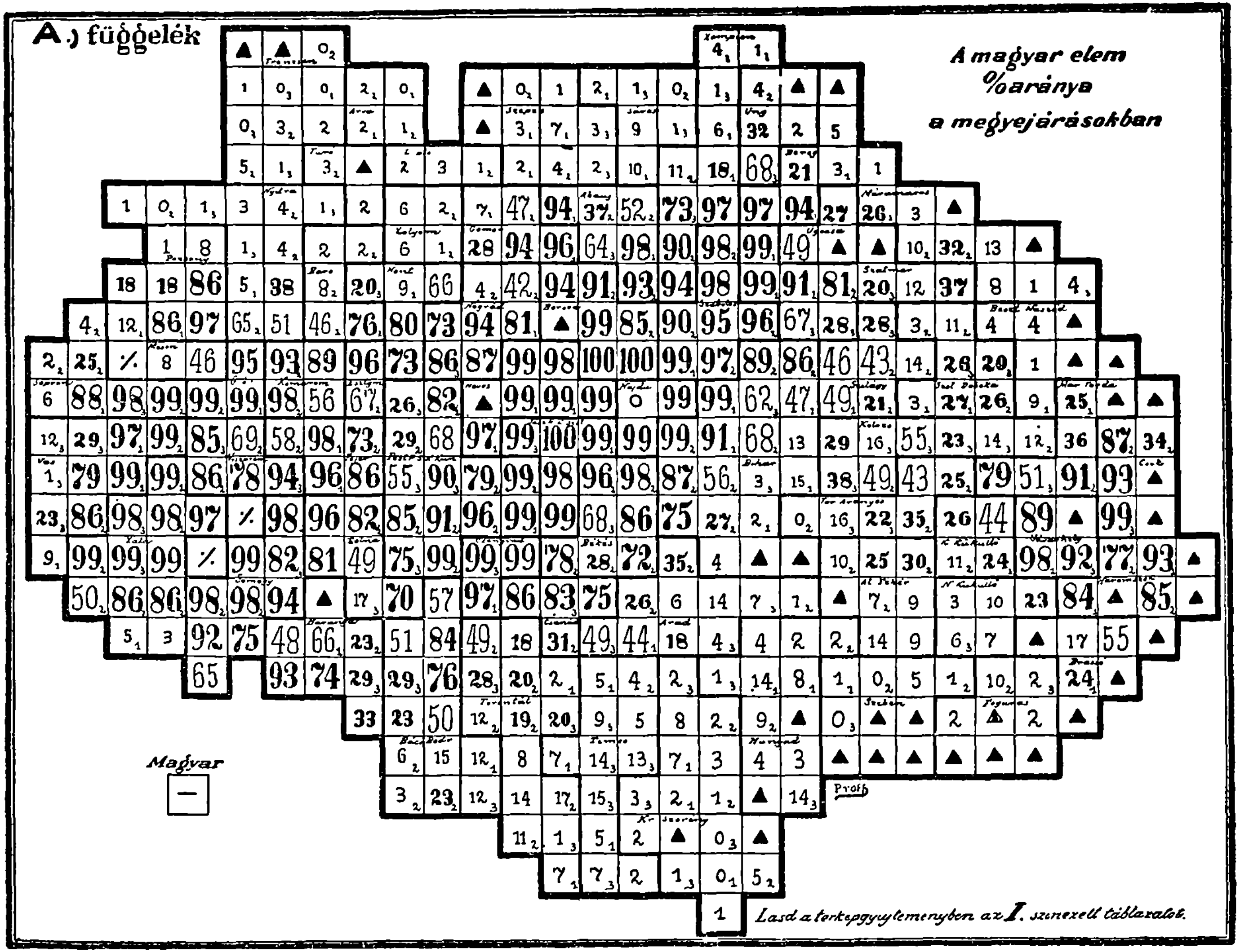

Diagrama anexată la lucrarea etnologului maghiar, Balogh Palodin 1902 cu procentajul maghiarilor şi secuilor din Ungaria şi Transilvania.

Trianon. In general ea urmează forntiera româno-ungară fixată prin tratatul dela Trianon, în linii frânte. In lucrarea aceluiaş autor *„Naţionalităţile din Ungaria"* apărut în 1902 şi editată de guvernul din Budapesta, sunt anexate două diagrame, în care figurează procentajul românilor şi ungurilor în Transilvania şi Banat. Aceste diagrame confirmă drepturile României asupra Transilvaniei şi Banatului şi justifică trasarea frontierei de Vest a Ungariei şi de Est a României din 1920.

In *Geografia jud. Arad, manual şcolar maghiar din 1905*, pentru clasa III-a primară, întocmit de Györffy Ianos şi Kiss Ildebert se spune: *„locuitorii jud. Arad sunt în număr de 386.100 şi ocupă un teritor de 6.643,39 km. patraţi. MAJORITATEA POPULAŢIEI ESTE DE ORIGINĂ ROMÂNĂ; apoi urmează maghiarii, germanii şi în număr mai mic slovacii şi sârbii. In ce priveşte confesiunea majoritatea este greco-ortodoxă, după care urmează romanii-catolicii, evangheliştii, reformaţii, greco-catolicii şi evreii"* (pag. 36)..

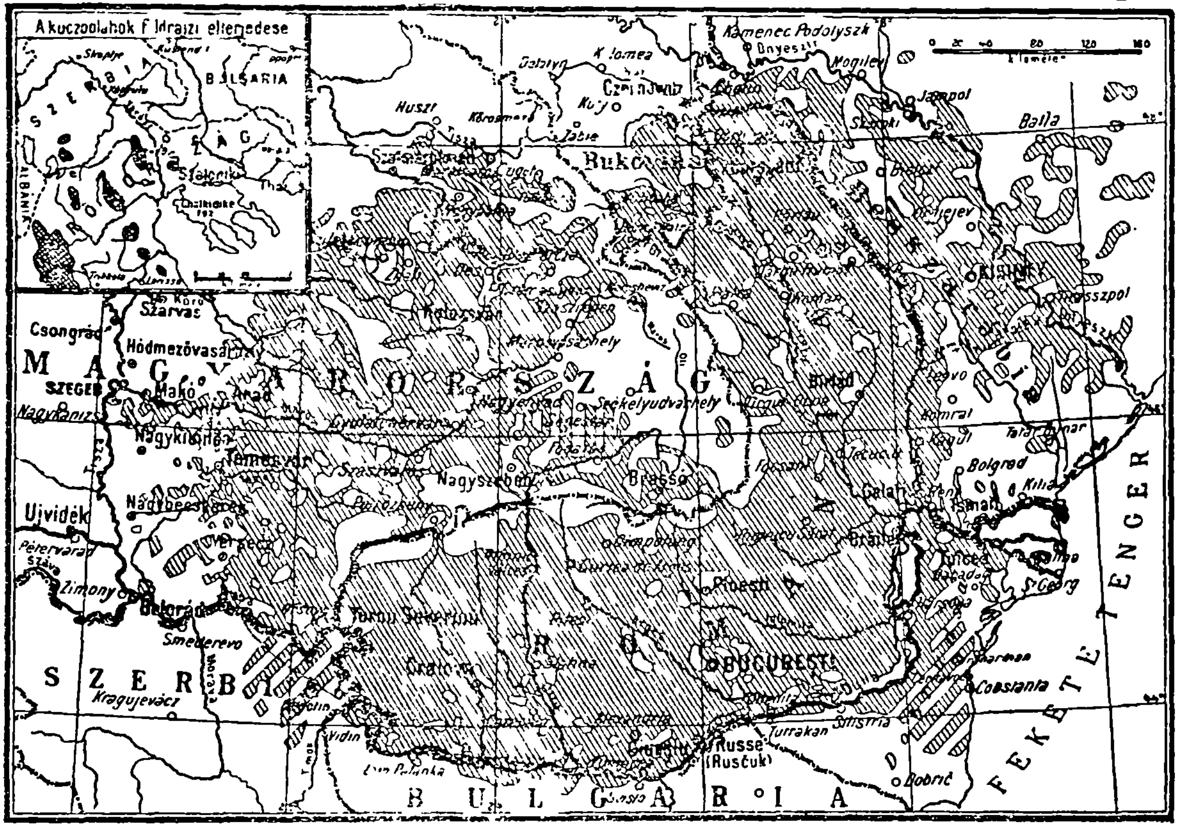
In lucrarea Dr. Kenez Bella *„Statistica etnografică a Ungariei"* din 1906 *(Magyarország nepeségii sztatisztikaja, 1906)* se spune:

„Românii trăesc în majoritate absolută în 12 judeţe şi anume: Sălaj, Arad, Caraş-Severin, Alba, Bistriţa-Năsăud, Făgăraş, Hunedoara, Târnava Mică, Cluj, Sibiu, Someş şi Turda şi au majoritatea relativă în Timiş, Braşov şi Târnava Mare". Din aceste judeţe 2 sunt în zona actuală a frontierei române: Arad şi Caraş-Severin.

Cum au fixat maghiarii limita etnică de vest a blocului român înainte de 1918.

Prezentată problema românească din Transilvania şi Banat sub aspectul unui întreit pericol pentru maghiarime — *numeric-etnic, naţional-politic şi social-economic* — oamenii politici, istoricii, etnologii şi geografii maghiari din ajunul răsboiului mondial au ţnut să fixeze linia de demarcaţie etnică între massa românească şi cea maghiară. Aşa dar, o linie de demarcaţie conformă principiului naţionalităţilor şi a raportului numeric, bazată pe cercetări şi studii făcute numai de patrioţii şi specialişti maghiari. Ei au folosit date statistice şi documente maghiare; în plus au ţinut să facă cercetări personale şi studii chiar în zona considerată critică, acolo unde „oceanul" românesc, după cum a spus contele Ştefan Bethlen în 1912, atinge valea Tisei şi ameninţă să se reverse spre Vest, adică în zona de contact şi de penetraţiune româno-maghiară. Să vedem acum care au fost rezultatele cercetărilor şi studiilor

AZ OLÁHSÁG FÖLDRAJZI ELTERJEDESE.

Harta maghiară publicată în 1916 în atlasul *„Zsebatlasz naptárral az 1917“* întocmit de dr. Batky Zsigmond cu colaborarea contelui dr. Pal Teleki şi a altor geografi şi etnologi maghiari, care reprezintă ***blocul etnic românesc.***

făcute de personalitățile politice, istorice și etnologice maghiare.

In 1912, fostul prim ministru al Ungariei, contele Ștefan Bethlen, a constatat:

„Românii din Ungaria sunt mai numeroși decât maghiarii și de cât alte popoare care trăesc, în următoarele regiuni: în întreaga Transilvanie istorică; în trei circumscripții din Maramureș; în toate circumscripțiile Sălajului; în marea majoritate a celor din Satu Mare, Bihor, Arad; în întreg districtul Caraș-Severin; în numeroase circumscripții ale comitatelor Timiș și Torontal. Astfel, massele românești reprezintă în Transilvania față de celelalte naționalități, un ocean, o „mare", o avalanșă"...

Ocupându-se apoi de populația rurală din partea de vest a Transilvaniei și din Banat, contele Ștefan Bethlen a constatat în 1913, următoarele:

„In cele 11 comitate occidentale ale Transilvaniei populația rurală este astfel repartizată pe neamuri:

Români 75,1% ; Maghiari 15,0% ; Germani 9,9% :

ROMÂNII SUNT PRETUTINDENI IN MAJORITATE ABSOLUTĂ afară de comitatele Brașov și Târnava Mare unde domină germanii (sași)".

O altă dovadă cu privire la întinderea românilor spre Vest de frontieră româno-ungară fixată în 1920 ne-o dă acelaș om politic maghiar, care în volumul I din *„Discursuri"* (pag. 58), ocupându-se de linia despărțitoare etnică dintre români și maghiari din ținutul Bihorului, recunoștea că această linie etnică *„e formată de Criș până la comuna Berek-Cöszorneny".*

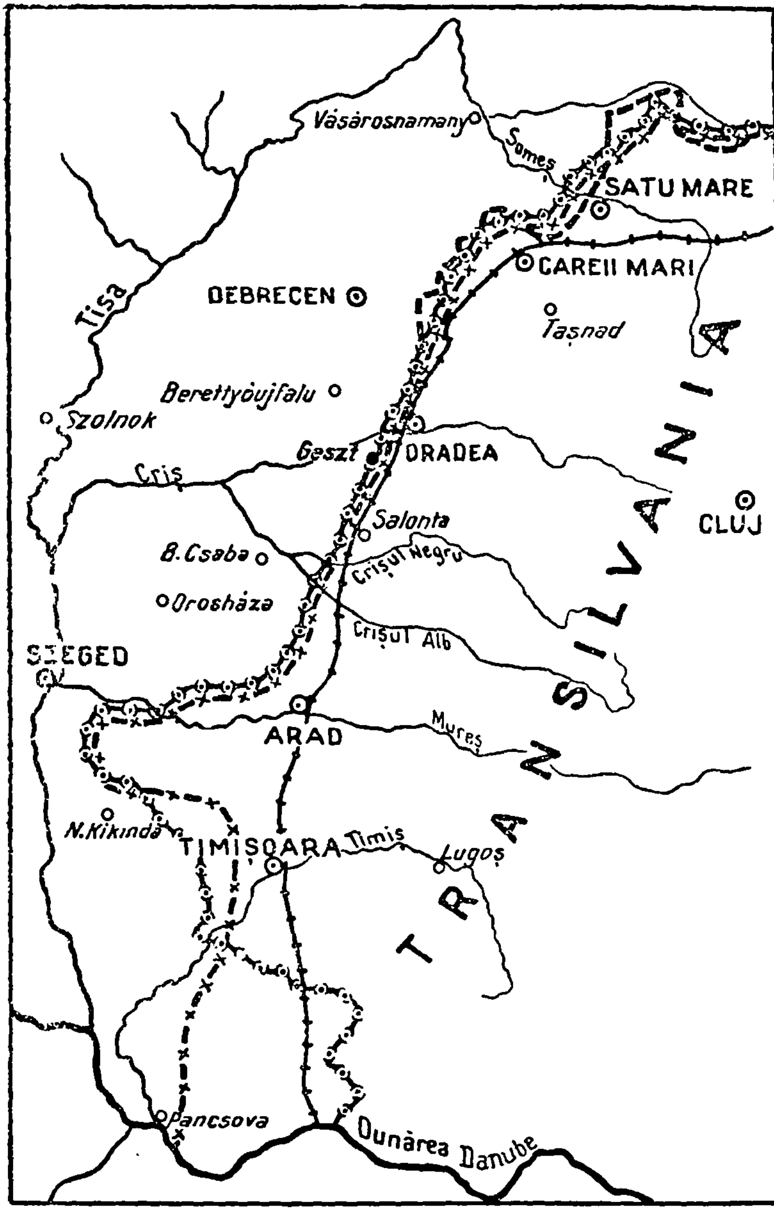
Dacă fixăm pe hartă această linie, constatăm că *ea depășește spre Vest frontiera dintre România și Ungaria din 1920.*

In publicațiunea oficială a fostei monarhii austro-ungare *„Die Oestereichische Monarhie in Wort und Bild"* din 1912 maghiarul Geresy Kalman, ocupându-se de situația etnografică din comitatul Satu Mare, a stabilit următoarea linie de demarcație etnică între români și maghiari:

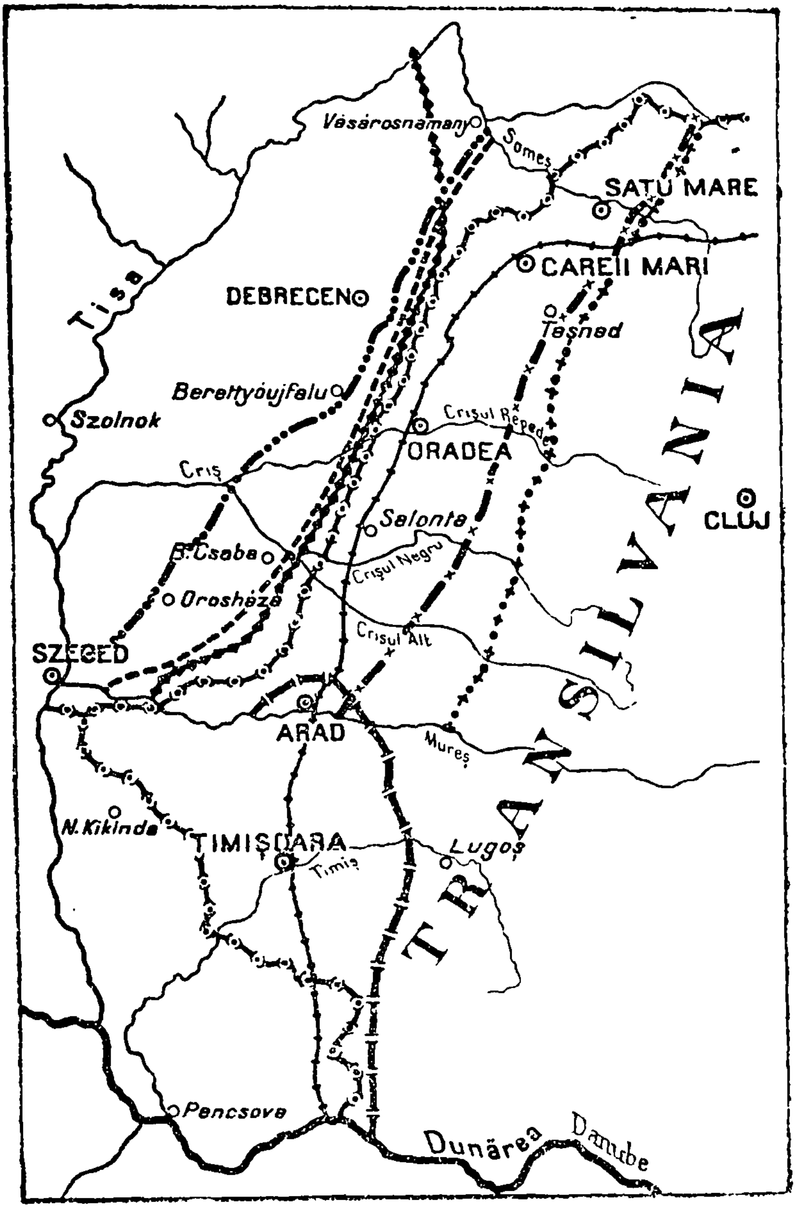
„Dela Nagy-Károly (Careii Mari), calea ferată dela Nord-Vest ne conduce într'o oră, străbătând câmpii roditoare, dar adese ori inundate, la adevăratul centru al comitatului Satu-Mare... ACEASTĂ CALE FERATA CONSTITUE DIN PUCTUL DE VEDERE AL NAȚIONALITĂȚILOR O LINIE DE DEMARÇAȚIE.

IN SATELE DELA DREAPTA E STABILIT ELEMENTUL ROMÂN DIN CE IN CE MAI PREDOMINANT CU CÂT SE APROPIE DE MUNȚI..."

Un membru al Academiei ungare din Budapesta, demograful Varga Gyula, care a studiat și el situația etnografică din Nord-Vestul Transilvaniei, în 1912, a considerat ca teritorii et-

Frontierele etnice fixate de contele Bethlen și academicianul maghiar, Varga, în 1912 și frontiera Trianonului din 1920.

Frontiera etnică româno-maghiară fixată de România în 1916 şi frontierele etnice fixate de experţii Puterilor aliate în 1920.

Frontiera fixată de experţii englezi.
" " " " americani.
" " " " italieni.
" " " " francezi.
" " " " sârbi.
" " România în 1916.
" " prin tratatul dela Trianon

nice româneşti, *pe lângă Maramureşul de Sus, partea de Sud-Est a comitatului Ugocea, partea centrală şi de Est a comitatului Satu Mare cu oraşele Satu Mare şi Careii Mari, Valea lui Mihai şi întreg judeţul Sălaj. Linia etnică de demarcaţie aşa cum a fixat-o academicianul maghiar Varga Gyula în 1912, trece la Vest de frontiera din 1920 în sectorul cuprins între Nord de Crişul Repede şi Vest de Careii-Mari; ca şi spre Nord de oraşul Satu-Mare unde atinge cursul Tisei superioare şi merge paralel cu acest râu pe o distanţă de aproape 30 km.* [1]). Intre această linie de demarcaţie şi frontiera din 1920, constatăm că mai favorabilă nouă, în două sectoare, este linia etnică determinată de academicianul maghiar Varga Gyula.

Fostul prim ministru al Ungariei, contele Tissa, într'un discurs pronunţat în Camera ungară, în şedinţa dela 20 Februarie 1914, a fixat şi el în 1913 o linie de demarcaţie etnică româno-ungară, care într'un punct a atins localitatea Geszt.

După cum a declarat atunci primul ministru Tisza, comuna Geszt, unde el avea latifundiul său, este la limita celor două blocuri etnice, român şi maghiar.

Aşa cum a fost trasată frontiera între România şi Ungaria în 1920 comuna Geszt a rămas pe teritoriul Ungariei.

Să vedem acum ce constatări a făcut pe bazele statistice maghiare mai recente, delegaţia de pace ungară dela Paris, în 1920, privitoare la Românii din Transilvania şi Banat. In nota II, se spune:

„Acum 60 de ani locuitorii Transilvaniei au fost 28.2% unguri şi 58,0% români; astăzi 34.9% au ca limbă maternă ungară şi proporţia românilor a scăzut la 54.2%".

Cum s'a putut ca românii să scadă numericeşte în curs de 200 de ani, dela 81.22% în 1720, la 54.2% în 1920; iar ungurii şi secuii împreună, să sporească dela 16.55% în 1720, la 34.9% în 1920? Explicaţia o găsim în procedeele recenzorilor maghiari pe care le-a desvăluit academicianul ungur Acsadi în monumentala sa lucare *Monografia Ungariei.*

In nota a VIII-a asupra chestiunei Transilvaniei adresată de contele Aponnyi Conferinţei păcii, la 14 Ianuarie 1920, se spune:

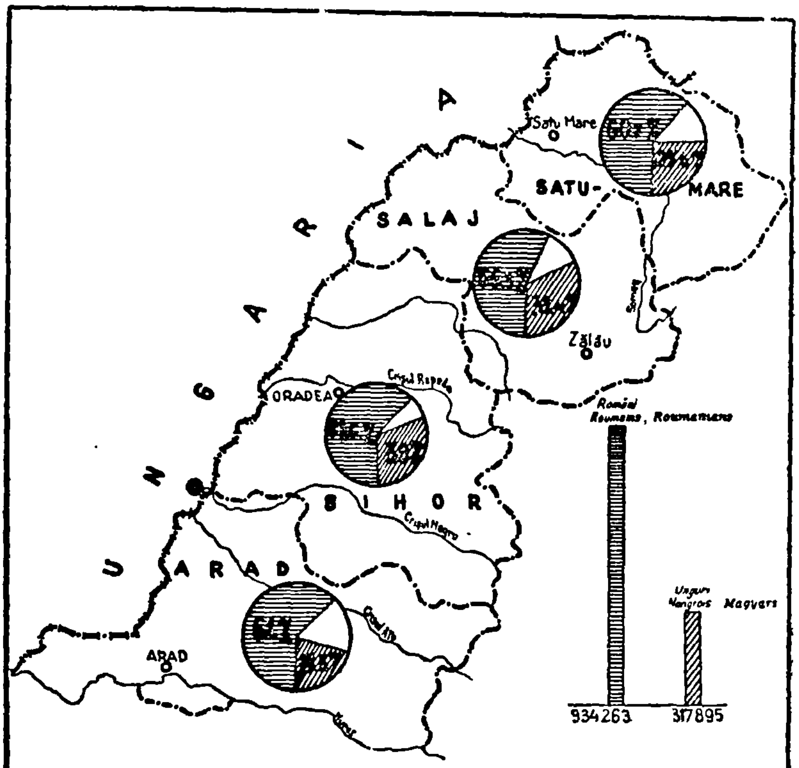
„IN TRANSILVANIA RASA ROMÂNĂ SE GĂSEŞTE IN ADEVĂR IN MAJORITATE ABSOLUTĂ"... (pag. 140).

„IN PARTEA DE VEST ŞI SUD-VEST A PLATOULUI MARGININD CAMPIA UNGARA, ELEMENTUL ROMAN PREDOMINA (pag. 151)."

Un istoric maghiar, dr. Ştefan Czako în lucrarea sa: *„Ade-*

---

1) Discursul de recepţie pronunţat de Varga Gyula la Academia ungară.

Procentajul populaţiei române şi maghiare în zona frontierei occidentale româno-ungară după recensământul din 1930.

văruri asupra deliberărilor preliminare ale tratatului dela Trianon", scrie :

„ESTE PERFECT ADEVARAT CA ROMANII FORMEAZA MAJORITATEA POPULAŢIUNEI TRANSILVANIEI".

Concluziile se impun dela sine.

Ungurii şi Secuii din Transilvania.

In nota VIII-a a delegaţiei ungare din 14 Ianuarie 1920, se spune că delegaţia ungară de pace a întocmit un proect pe care l-a pus la dispoziţia Conferinţei păcii, bazat pe o împărţire a Transilvaniei în patru teritorii după limba locuitorilor, şi anume :

1) Teritor cu majoritate maghiară ;

2) Teritor cu majoritate română ;

3) Teritor şvab, sau saxon (sas) ;

4) Teritorii mixte : a) Saşi, sau şvabi şi români ; b) maghiari şi români.

Această împărţire a Transilvaniei în teritorii după limba vorbită de majoritatea locuitorilor nu corespunde situaţiei reale etnice şi linguistice. Intreg teritoriul Transilvaniei are majoritate covârşitoare română şi limba română este vorbită aproape pretutindeni. Când Dieta din Cluj în anul 1842 a voit să introducă forţat limba maghiară în Transilvania, ca limbă oficială obligatorie, pastorul sas, Ştefan Roth, într'o broşură tipărită la Braşov sub titlul : *„Der Spachkampf in Sibenbürgen"* (Războiul limbilor în Transilvania) scria :

„Zadarnic pretind aceşti domni din Dieta dela Cluj să dea Transilvaniei o limbă oficială obligatorie pentru toţi ; zadarnic caută ei să voteze legi spre a ajunge la acest rezultat, legănându-se cu iluzia că fac o operă meritorie. Ei greşesc, căci Transilvania n'are nevoie de o limbă impusă de voinţa Dietei. Ea are, cum a avut totdeauna, o limbă a ei ; o limbă pe care locuitorii acestei ţări o înţeleg. *Aceasta nu e nici germana, nici ungara, ci româna, pe care toţi o ştiu fără s'o fi învăţat. Ori de câte ori două persoane se întâlnesc şi dacă nu pot să se înţeleagă în limba lor românul apare imediat spre a servi de interpret. Toată lumea ştie româneşte"*.

Teritor cu majoritate maghiară nu există în Transilvania. Există însă un teritor cu majoritatea formată din secui în sud-estul Transilvaniei (Jud. Trei Scaune, Ciuc, Odorhei şi Mureş) pe care însă nu-l pomeneşte memoriul delegaţiunei ungare de pace din 1920, cu toate că aceiaşi delegaţie în nota Nr. 1 afirmă că pe o hartă etnografică maghiară dresată pe scara 1 : 300.000, pusă la dispoziţia Consiliului Suprem, se remarcă

„massa compactă a secuilor în ținuturile dela Est“. Aceasta e harta etnografică a Ungariei întocmită de contele P. Teleki, care prezintă o imagine falsă etnografică a Transilvaniei.

Apoi, în nota VIII (anexa 3) se împarte Transilvania în trei teritorii diferite din punct de vedere etnic și anume:

1) Teritor dominat de maghiari.

Ținutul secuesc.

2) Teritorii locuite de o populație mixtă;

3) Teritor locuit mai ales de români.

Dacă stabilim o comparație între teritoriile Transilvaniei *„după limba locuitorilor”* și cele după *criterium etnic* stabilite de aceiaș delegație ungară, constatăm următoarele deosebiri, omisiuni și confuziuni:

1) Pe când în repartiția teritoriilor Transilvaniei *după limbă vorbită,* ținutul secuesc nu este menționat, în repartiția teritoriilor Transilvaniei după *criteriul etnic* este trecut *ținutul secuilor* (Terre Sicules), ca un *„teritor dominat de maghiari”.*

2) Pe când în repartiția teritoriilor în Transilvania *după limba vorbită* este trecut la punctul 3 un „teritor șvab sau saxon” în repartiția după *criterium etnic* el este omis. Pe ce se sprijină afirmațiunea că secuii ar fi tot una cu maghiarii; iar teritoriul secuesc ar fi „dominat de maghiari“? Numeroși istorici și etnologi maghiari au stabilit deosebirea dintre maghiari și secui, atât din punctul de vedere etnic, cât și linguistic, al moravurilor, obiceiurilor și tradițiilor lor. După unii istorici maghiari, secuii ar fi rămășițele hunilor, avarilor, gepizilor sau bulgarilor; iar după alții, ar fi rămășițele unui trib maghiar răzlețit de celelalte triburi. Istoricul german Georg Reichersdorf, în lucrarea sa asupra Transilvaniei publicată în 1595 în limba latină, spune că secuii nu sunt din acelaș neam cu maghiarii. De aceiași opinie a fost și delegâția de pace maghiară din 1920, căci în nota sa Nr. XII (anexa 1, partea IV-a), se spune; „Inainte de cucerirea ungară, basinul fu deci locuit de popoare slave, *excepție fac secuii care sunt de origină avară...”*

De aceia secuii au constituit încă dela așezarea lor în Transilvania un grup etnic separat. La adunarea dela Alba Iulia din 1921, au luat parte *„nobilii români, sași și secui”,* — ceeace dovedește că pe atunci nu erau maghiari în Transilvania; iar mai târziu după ce s'au infiltrat și ei, ce s'a întâmplat? S-au contopit oare maghiarii cu secuii? Au dominat cei dintâi teritoriul secuilor? Răspunsul î-l găsim în nota delegației maghiare:

„Această constituție transilvăneană a recunoscut aceleași drepturi celor *trei națiuni unite;* maghiarii, sașii, *secuii....*

Aceste *trei națiuni* au încheiat între ele un fel de contract social: fiecare din ele fiind stăpâne pe propriul lor teritor; fiecare putând pretinde statului, etc. Timp de mai bine de trei secole, maghiarii, sașii și *secuii* au trăit într'o strânsă unitate de stat". (pag. 132). Din acea „uniune" națiunea română, majoritară și băștinașă în Transilvania, a fost exclusă, căci împotriva ei s-a constituit „uniunea".

Așa dar, secuii au format o „națiune" și maghiarii altă „națiune", — căci dacă ar fi fost de acelaș neam nu se împărțeau în două națiuni deosebite. In sec. al XVII-lea cronicarul secuilor, Cserey scria:

„Nenorocirea Transilvaniei totdeauna din țara ungurească și dela unguri s'a tras..." Ar fi putut oare scrie aceste rânduri cronicarul Cserey dacă secuii ar fi maghiari, sau s'ar considera maghiari?

In marginea de Nord-est a jud. Odrohei din Transilvania, e comuna Vidacutul. Inainte de războiul mondial această comună era împărțită în două unități administrative și politice după grupările etnice ce le locuiau:

Jumătatea dela est s'a numit Vidacutul *maghiar;* iar jumătatea dela vest Vidacutul *secuesc* cu două treimi însă din populația românească, în parte desnaționalizată.

Toate acestea dovedesc deosebirea dintre maghiari și secui în tot timpul cât Transilvania n'a făcut parte din statul Român.

După datele recensământului român din 1930, numărul celor trecuți ca maghiari (unguri) a fost de 1.255.437, în care au intrat Secuii din județele Trei Scaune, Ciuc, Odorhei și Târgu Mureș; Românii secuizați din aceleaș județe, care sunt la sud-estul Transilvaniei și în centrul României: Evreii maghiarizați și restul de 700.000 — 800.000 maghiari.

Unirea Transilvaniei și Banatului cu Regatul Român.

Teritoriile românești de peste Carpați, care au aparținut Ungariei până la 1918, s-au reintegrat în statul român prin voința liber exprimată a românilor și germanilor (sași și șvabi) înainte de încheierea tratatului dela Trianon din Iunie 1920. Transilvania și Banatul s'au separat de Ungaria înainte chiar de încheierea armistițiului.

In ziua de 12 Octombrie 1918, fruntașii românilor din Transilvania s'au întrunit la Oradea și au hotărît, ca pe temeiul dreptului firesc al liberei determinări națiunea română din Transilvania și Banat să nu mai recunoască îndreptățit guvernul din Budapesta să dispună pe teritoriile sale, urmând ca prin propria și libera sa voință, prin organul unei adunări

naţionale să valorifice drepturile sale nestrămutate şi inalienabile. In ziua de 18 Octombrie acelaş an, d. Alexandru Vaida Voevod, deputat, a citit în Camera ungară declaraţia prin care aducea la cunoştinţă că naţiunea română din Ungaria şi Transilvania, liberă de orice înrâurire străină, va hotărî singură aşezarea ei printre naţiunile libere, precum şi stabilirea legăturilor ei cu celelalte naţiuni. Consiliul naţional român din Transilvania, în ziua de 9 Noembrie 1918, a somat guvernul ungar să-i cedeze guvernământul celor 26 de comitate din Transilvania şi Banat în care românii formează majoritatea covârşitoare a populaţiei. In această chestiune în nota VIII-a (anexa 6), comunicată de delegaţia ungară de pace Conferinţei păcii din Paris, se spune :

„La 9 Noembrie Consiliul naţional român a trimis o invitaţie guvernului ungar în care îl soma, în virtutea dreptului de autonomie a popoarelor, să cedeze Consiliului naţional român guvernământul celor 26 de comitate în care românii formează majoritatea, adică până la linia fixată în partea orientală a Statului ungar ca frontieră occidentală a României prin convenţia din 1916 — siguranţa materială şi personală neputând fi altfel menţinută.

Guvernul maghiar al lui Karolyi n'a refuzat categoric această somaţie a Consiliului naţional român şi s'a declarat gata pentru un schimb de idei privind aceste cereri. Românii au primit oferta guvernamentală şi d. Oscar Iaszy, ministrul naţionalităţilor în guvernul Karolyi, a plecat la Arad, sediul Consiliului naţional român, unde el a declarat că guvernul ungar e gata să cedeze guvernământul Consiliului naţional român în toate districtele şi în toate oraşele unde românii sunt în majoritate şi că în virtutea legei XXIV din anul 1868 (legea asupra naţionalităţilor), apărarea tranzitorie va fi asigurată majorităţilor române, ca şi minorităţile neromâne, locuind teritoriile române... Românii au refuzat propunerile guvernului maghiar".

In aceiaş notă a delegaţiunei de pace ungară din 1920, se adaugă că „după ce s'a constituit Consiliul naţional român central la Cluj, s-au înfiinţat şi gărzile naţionale române pentru menţinerea ordinei în Transilvania în înţelegere cu consiliul naţional ungar, care exercita funcţiunile sale în acelaş loc".

In urma acestui protest, se spune în nota ungară, guvernul ungar prezidat de Karolyi a făcut cunoscut, ca soldaţii români din garda naţională să depună jurământul Consiliului naţional român din Translivania. In asemenea condiţii Ungaria a recunoscut înainte de încheierea armistiţiului şi a tratatului dela Trianon separarea definitivă a Transilvaniei şi a Banatului, de Ungaria ; precum şi dreptul Consiliului naţional român din Cluj de a conduce, administra şi organiza Transil-

vania, ca şi toate celelalte teritorii româneşti, care aparţinuse până atunci statului Ungar.

Românii şi Germanii din Transilvania, care în anul 1867 au protestat împotriva anexării ţării acesteia la regatul Ungariei, au votat unirea cu regatul Român, — Românii în marea lor adunare naţională dela Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918 ; iar Saşii în adunarea lor naţională dela Mediaş din Ianuarie 1919. Tot atunci Slovacii din comitatul Bichiş, care au rămas sub dominaţia maghiară după aplicarea tratatului dela Trianon, au cerut şi ei în 1919 să fie alipiţi la România. In aces scop ei au trimis o deputaţiune la Paris spre a aduce la cunoştinţa Conferinţei păcii voinţa lor liber exprimată de a se uni cu România ; dar cererea lor n'a fost admisă. Deasemenea Şvabii din Banat au votat şi ei unirea cu România la 1919. In asemenea condiţii alipirea teritoriilor române, ce au aparţinut Ungariei până la 1918, de România, s'a făcut pe temeiul principiului naţionalităţilor şi al liberei determinări, luându-se în seamă voinţa populaţiunei lor română şi germană.

Planurile „Secrete" Maghiare dinainte de 1918.

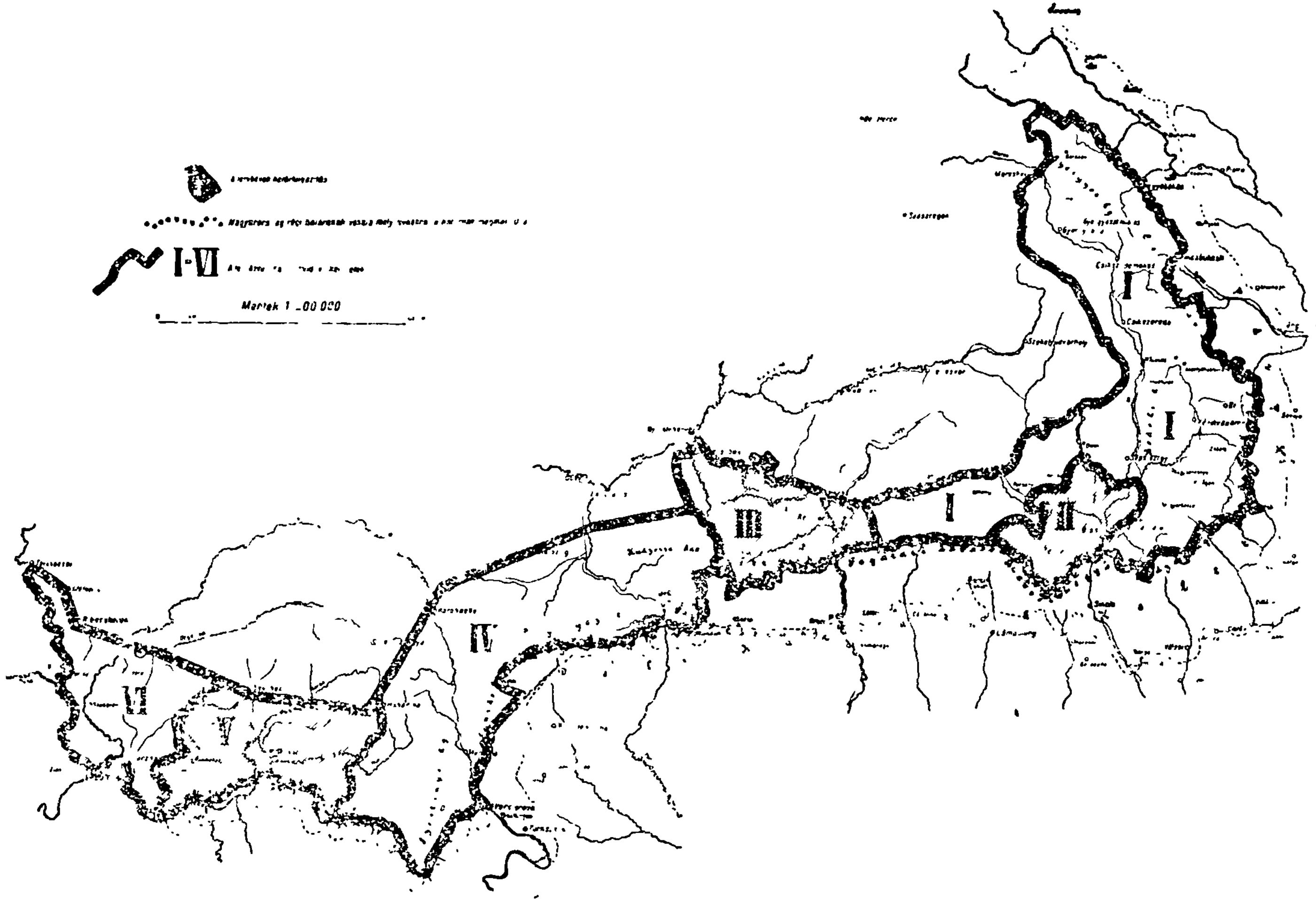
Cu prilejul unei interpelări în Camera din Budapesta. din 1 Februarie 1940.

In şedinţa Camerei deputaţilor din Budapesta dela 1 Februarie 1940 deputatul Avajana, membru al majorităţii, a adresat ministrului afacerilor străine o interpelare cu privire la situaţia... „intolerabilă" ce li s'ar fi creat de către autorităţile române „urmaşilor primilor maghiari ce s'au fixat în Transilvania".

Cu acest prilej d. Avajana a ţinut să amintească, că în Ungaria dinainte de 1918, Românii din Transilvania s'au bucurat de un regim atât de liberal şi civilizat, încât ei au putut să se dezvolte în domeniul naţional, cultural şi economic, fără să fie împiedecaţi de legile şi autorităţile maghiare.

Inşişi membrii minorităţi etnice maghiare din Transilvania vor râde auzind că ei sunt „urmaşii" primilor maghiari ce s'au fixat în această ţară ; iar situaţia lor în România Mare ar fi atât de „intolerabilă", încât se bucură de un regim privilegiat, ca şi celelalte grupuri etnice minoritare.

In ce priveşte chestiunea tratamentului Românilor din Transilvania şi Banat, în fosta Ungarie, e mai bine să lăsăm să vorbească documentele maghiare, în special planurile pe temeiul cărora guvernele din Budapesta dinainte de 1918 au stabilit şi

Harta secretă maghiară din 1917 cuprinzând circumscripțiile prevăzute în planul întocmit de arhiducele Iosif din regiunea Banatului și regiunea Carpatină

practicat politica lor în toate problemele naţionale, culturale şi economice româneşti.

Intre aceste documente interesante din punctul de vedere istoric, sunt:

1) *Planul întocmit de Beksicsi Gusztay* în lucrarea sa *„Maghiarimea şi maghiarizarea”* publicată la Budapesta în 1883, cu privire la maghiarizarea Românilor din Transilvania şi Banat, spre a se înlătura pierderea acestor provincii de către Ungaria;

2) *Planul secret întocmit de Antal Huszar* şi colaboratorii săi în 1907, din ordinul guvernului maghiar privitor la măsurile ce urmau să fie luate împotriva Românilor din Transilvania, în toate direcţiile şi care a fost publicat la Budapesta numai în câteva exemplare, într'un volum de 953 pagini text şi 24 pagini anexe, format 24×28 c. m. sub titlul următor:

„A MAGHYARORSZAGI ROMANOK. BIZALMAS HASZNALATRA“. (ROMÂNII DIN UNGARIA. Folosire confidenţială).

Din această rară publicaţiune se găsesc în România două exemplare: unul, în biblioteca Academiei Române şi altul, în biblioteca Universităţii din Cluj, care are şi semnătura autorului ei, Huszar Antal.

Faptul, că autorul volumului *„Românii din Ungaria”* a fost în 1907 funcţionar superior în ministerul de interne ungar; că lucarea aceasta a fost tipărită pe cheltuiala guvernului din Budapesta şi e dedicată contelui Julius Andrassy de Csik-Szent Kiraly, ministrul de interne de atunci al Ungariei, dovedeşte caracterul sáu oficios.

Nota de pe coperta volumului *„Folosinţă confidenţială”* este complectată de autor cu următoarele informaţii preţioase ce le găsim în pag. 938:

„Această lucare a fost scrisă exclusiv spre a servi membrilor guvernului ungar şi ca să fie pusă în mod confidenţial la dispoziţia numai câtorva miniştri”.

Pentru ce acest caracter strict confidenţial? Pentru ce sub titlul confidenţial lucrarea lui Huszar Antal urma să fie încredinţată *„numai câtorva miniştri”* şi nu tuturor membrilor guvernului? Autorul însuşi mărturiseşte, că conţinutul ei nu poate fi adus la cunoştinţa publică, din cauza ideilor şi propunerilor relative la situaţia Românilor şi care urmează să fie cunoscute şi aplicate numai de câţiva membri importanţi ai guvernului. De aceea puţinele exemplare tipărite ce au mai rămas în Ungaria, au fost depuse într'o secţie secretă de acte şi manuscripte, la Arhivele statului. Ba, s'a încercat chiar să se conteste existenţa sa, la Budapesta, afirmându-se, că nu s'ar fi tipărit nici în 1907, nici în alt an o carte de Huszar Antal cu titlul *„A magyarországi Romanok”*.

După cum am spus, noi posedăm două volume din această rară publicaţiune, dintre care unul — cel dela biblioteca Universităţii din Cluj — poartă chiar semnătura autorului cu indicaţia: „*Volum propriu*" şi care a fost donat în 1919 de văduva lui Huszar drept recunoştinţă pentru că i s'a îngăduit de autorităţile române să se stabilească în Transilvania.

2) *Al treilea plan este cel întocmit de contele Bethien István*, în 1912—1914, împotriva „pericolului român" din Transilvania;

4) *Planul secret maghiar întocmit în 1917* şi care interesează zona frontierei Carpaţilor româno-ungară de atunci, publicat în câteva exemplare, cu caracter strict confidenţial, ca şi cel din 1907 şi destinat să fie adus la cunoştinţă câtorva înalte personalităţi. Acest document este în posesiunea noastră.

Toate aceste planuri au o legătură strânsă între ele şi se completează unele cu altele, constituind un plan de ansamblu. Cel dintâi, tipărit la Budapesta în 1883 şi întocmit de Beksicsi Gusztay sub titlul „*Maghiarimea şi maghiarizarea*", este important prin constatarea ce o face asupra caracterului etnic românesc al Transilvaniei.

Pe baza datelor statistice oficiale autorul dovedeşte, că *blocul românesc se întinde până dincolo de Satu Mare, Oradea, Arad şi Timişoara, pe când minoritatea maghiară e în mare inferioritate în Transilvania şi deci incapabilă să spargă „zidul de neînvins al Românilor"*.

Ce se propunea?

Maghiarizarea metodică şi rapidă a Românilor, fie prin asimilare, fie prin alte mijloace, impuse de interesul superior al rasei maghiare de a domina cu orice preţ Transilvania. Al doilea plan — cel cuprins în volumul lui Antal Huszar — expune pe larg problema română.

In cap. I sunt date statistice privitoare la populaţia românească din Ungaria.

In cap. II se recunoaşte, că în Transilvania (12 comitate) *românii formează majoritatea absolută a populaţiunii, între minimum 50,8 la sută si maximum 90,2 la sută. In 70 de circumscripţii administrative românii au majoritatea covârşitoare*. In celelalte capitole se tratează despre situaţia celor două biserici române — ortodoxă şi unită — şi aşezămintele culturale cu caracter religios; despre situaţia învăţământului public şi a instituţiilor şi asociaţiilor culturale; despre situaţia economică, bancară şi cea politică a Românilor din Ungaria.

Interesante sunt „*observaţiunile*" şi „*recomandările*" ce le-a făcut autorul acestei lucrări cu scopul mărturisit de a înlătura „pericolul român" prin maghiarizare şi prin diferite mijloace dure, dar eficace, care interesează organizarea lor bisericească, şcolară, economică, bancară şi politică. Citâm câ-

teva din propunerile cuprinse în această publicaţiune secretă şi dintre care, o parte din ele au fost aplicate de guvernele maghiare până la 1918 : distrugerea autonomiei bisericei ortodoxe române şi abrogarea statutului ei organic ; suprimarea onorariilor preoţilor români, care au dovedit că sunt ostili maghiarizării ; încorporarea bisericei greco-unite în biserica·catolică romană, iar în caz de opoziţie a conducătorilor ei, suprimarea subvenţiilor acordate acestei biserici ; reducerea numărului şcoalelor secundare şi primare româneşti şi excluderea din învăţământ a profesorilor şi institutorilor cunoscuţi prin sentimentele lor româneşti ; maghiarizarea şcolilor româneşti ; dizolvarea asociaţiei culturale *„Astra"*, sau modificarea statutelor ei conform intereselor naţionale şi culturale maghiare ; controlul riguros al tuturor instituţiilor şi societăţilor culturale româneşti existente atunci până la distrugerea lor şi pe viitor interzicerea înfiinţării altora ; sporirea cauţiunii cerută ziarelor româneşti ; condamnarea ziariştilor români la închisoare, pentru orice articol neplăcut guvernului şi executarea pedepsei în închisorile criminale, iar nu politice ; suprimarea controlului sever al băncilor şi instituţiilor de credit şi economie cu scopul de a le zdruncina şi compromite, şi înlocuirea lor cu bănci populare sprijinite de guvern ; dizolvarea partidului naţional român ; colonizarea Transilvaniei cu elemente etnice maghiare ş. a.

Planul contelui Bethlen.

Un tip de zonă de frontieră strategică în Carpati.

Contele St. Bethlen a avut şi el un plan înainte de războiul mondial privitor la problema românilor din Transilvania, care a fost adus la cunoştinţa opiniei publice. Constatând că elementul etnic românesc este covârşitor în Transilvania, el a propus în 1907 să se ia măsuri imediate pentru asigurarea supremaţiei maghiare prin procedeul maghiarizării forţate.

„Noi vom fi ultimii — spunea contele Bethlen în 1907 — care putem îndeplini această datorie. Vom fi învinşi în lupta necruţătoare ce a început între Români şi noi dacă nu vom executa această... restauraţie".

A fost numai o introducere în materie, căci în 1912 contele St. Bethlen a întocmit un plan complet pentru „salvarea Transilvaniei" de marele „pericol român". Românii, scria atunci St. Bethlen — dispun de superioritate covârşitoare numerică în Transilvania istorică întreagă, în trei circumscripţii din Maramureş, în jud. Sălaj şi Caraş-Severin, în majoritatea circumscripţiilor din judeţele Satu Mare, Bihor, Arad,

Timiş şi Torontal, şi apoi ei au acaparat o mare parte din pământul Transilvaniei.

Pe lângă procedeul maghiarizării forţate a Românilor, propus în 1907, contele Bethlen cerea să se angajeze o luptă aprigă, atât pe terenul etnic şi economic, cât si pe cel cultural, pentru scoaterea Românilor de pe poziţiile câştigate, care să dea maximum de rezultate pozitive în câteva zeci de ani, căci nu e timp de pierdut, dată fiind primejdia ce o prezintă „oceanul român" dintre Tisa, Dunăre şi Carpaţi pentru întreaga maghiarime. Intre alte măsuri şovinistul conte maghiar cerea guvernului din Budapesta să aducă coloni maghiari în Transilvania spre a străpunge blocul român ; să treacă proprietăţile rurale ale românilor în stăpânirea maghiarilor ; să slăbească prin toate mijloacele instituţiile lor bancare şi de credit, spre a-i sărăci şi să le impună un regim economic colonial.

Avem apoi ultimul „plan" secret maghiar întocmit în 1917, în timpul războiului mondial, atunci când Austro-Ungaria credea că va putea eşi victorioasă, sau aliaţii din apus vor încheia cu ea o pace separată. Reamintim că în propunerile ce le-a făcut Austro-Ungaria, prin mijlocirea contelui Sixte de Bourbon, cu privire la condiţiile unei eventuale păci separate, nu s'a pomenit nimic de România. Pentru ce ? Contele Tisza, primul ministru al Ungariei, credea că va putea obţine „mână liberă" la est şi în acest caz puterile aliate din apus vor părăsi România, lăsând Ungariei libertatea să-şi fixeze o nouă frontieră în zona Carpaţilor. După concepţia contelui Tisza, această frontieră trebuia să aibe caracterul unei zone de siguranţă, unei zone de colonizare maghiară, militarizată şi strategică, sub forma unui imens cordon ce ar fi încins Carpaţii din sectorul defileului Porţilor de Fer şi până în Bucovina. Aşa cum s'a constituit în Evul Mediu zona de siguranţă militarizată dela estul imperiului german, cunoscută sub numele de *Oest-Mark*, — care a fost nucleul Austriei de mai târziu — tot aşa Tisza Istvan, în acord cu arhiducele Iosif, a crezut că vor putea da o lovitură de pumnal în inima românismului prin crearea acelei zone de frontieră de siguranţă, militarizată şi strategică, sub forma unei *mărci de est maghiare* ce ar fi dominat ambele versante ale Carpaţilor.

Arhiducele Iosif a întocmit apoi un plan secret în 1917, în care a fixat, nu numai viitoarea linie de demarcaţie a frontierei dintre România şi Ungaria, dar şi limitele zonei de siguranţă militarizată şi colonizată cu elemente etnice maghiare în zona carpatină împărţită în şase circumscripţii.

Linia de demarcaţie a frontierei proectată de contele Tisza trecea spre est de Turnu Severin, sud de Brezoiu (jud. Vâlcea), atingea muntele Ezeru, trecea pe la nord de Câmpulung, sud de Câmpina şi de Vălenii de munte ; iar în Moldova,

atingea Tg. Ocna, Moineşti, trecea la vest de Vadurile şi Gura Humorului.

In zona frontierei maghiare intra toată regiunea muntoasă, văile Lotrului şi Oltului, până aproape de Călimăneşti; văile Dâmboviţei şi Prahovei cu regiunile petrolifere; văile Teleajenului, Buzăului şi Bistriţei.

Apoi, partea Banatului şi a Transilvaniei de sud şi sud-vest, locuită în majoritate covârşitoare de Români a fost împărţită în şase circumscripţii militarizate şi care ar fi urmat să fie colonizate cu elemente maghiare — soldaţi şi invalizi, după izgonirea Românilor.

Dovada că aceasta s'a urmărit o avem în următoarea notă scrisă de arhiducele Iosif.

„Propunerea făcută de către mine Regelui Carol şi contelui Tisza Istvan cu privire la rectificarea frontierei şi colonizarea teritoriilor cu soldaţi unguri şi invalizi unguri pentru constituirea unui teritor de apărare a frontierei maghiare".

Din această notă reese că harta cu zona militarizată, aşa zisă de apărare a Ungariei, din Transilvania şi Banat, cu noua frontieră proectată, a fost supusă aprobării, atât împăratului Austro-Ungariei Carol IV, cât şi contelui Tisza, primul ministru al Ungariei.

Germanii şi revizionismul maghiar.

Scriitorii germani despre Transilvania şi drepturile naţiunii române.

Unirea Transilvaniei şi a Banatului cu România s'a făcut în 1918, atât prin aplicarea principiului naţionalităţilor; cât şi prin voinţa liber manifestată, în adunările lor naţionale, a românilor şi germanilor din aceste ţinuturi străvechi româneşti.

In adunarea lor naţională ţinută la Mediaş în ziua de 8 Ianuarie 1918, saşii au aderat la unirea Transilvaniei cu România, considerând de-atunci *„poporul saxon ca membru al statului român"*. Apoi, Şvabii din Banat, în adunarea lor naţională ţinută la Timişoara, în ziua de 10 August 1919, au cerut şi ei unirea Banatului cu România, fiind convinşi că sub egida statului român ei se vor bucura de toate drepturile şi vor putea păstra limba, credinţa şi obiceiurile lor.

In condiţiile acestea aproape întreaga populaţie a Transilvaniei şi Banatului a fost pentru unirea cu România.

Numai delegaţia ungară de pace dela Paris, din care a făcut parte şi d. Paul Teleki, actualul prim-ministru al Ungariei, a făcut cunoscut conferinţei păcei, în notele şi memoriile

sale, că nu poate fi luată în serios declaraţia de unire a germanilor, de oarece ea ar fi fost obţinută de români, sub „teroarea armelor" şi fără consultarea şi aprobarea populaţiunii germane din Transilvania.

Reamintim că şi în 1848, când ungurii au voit să anexeze forţat Transilvania, germanii în dieta dela Cluj, s'au opus alături de români, acelei anexiuni.

Germanii au ţinut să precizeze chiar ei în ce condiţii s'a făcut unirea Transilvaniei şi ce valoare prezintă pretenţiile ungurilor asupra acestui ţinut românesc.

In revista *„Preussiche Iahrbücher"* din Berlin (Vol. 236, Fascicula 2 din Mai 1934), s'a publicat un studiu interesant sub titlul: *„Problema Ungară: revizionismul şi chestia minorităţilor"* de Lutz Korodi. Autorul acestui studiu, Lutz Korodi, a combătut acţiunea parlamentarilor englezi din 1934, cari cereau revizuirea tratatului dela Trianon, sub cuvânt că nu sunt bine şi serios informaţi asupra situaţiei etnice din Transilvania; apoi, ocupându-se de conferinţele ţinute la Londra de contele Bethlen în acelaş scop, scria:

„...Românii (din Transilvania) s'au unit cu România prin propria lor voinţă; iar în ce priveşte pe germani, ei s'au pronunţat în toate teritoriile ţării, prin manifestaţiile solemne ale organizaţiilor lor naţionale şi politice competinte pentru alipirea cu România... Şi aceiaş germani, anul trecut şi spontan, au luat poziţie împotriva revizuirii tratatului dela Trianon în favoarea Ungariei. Pentru mai multă exactitate, contele Bethlen ar trebui să aducă la cunoştinţa auditorului din Londra aceste fapte de o importanţă covârşitoare...

Germanii din România nu vor să schimbe soarta lor cu aceea a conaţionalilor lor dn Ungaria şi opina publică din sud-estul Europei ştie prea bine aceasta".

Contele Bethlen a continuat însă campania sa bazată pe aceleaşi argumente lipsite de orice temei istoric şi etnic, fără să ţină seama de invitaţia la corectitudine, obiectivitate şi realitate, ce i-a adresat-o prin publicaţia din Berlin, d. Lutz Korodi.

Un alt scriitor german, care cunoaşte bine problema Transilvaniei, atât din punctul de vedere social, economic cât şi cultural, — d. Karl Hermann Theil, — într'un articol publicat în revista berlineză *„Volk und Reich"* (nr. 5 din Mai 1934), a combătut pretenţiile teritoriale ale Ungariei împotriva României, pe care le consideră absolut nejustificate şi a respins teza contelui Bethlen privitoare la caracterul etnic pretins maghiar al ţinuturilor ce au aparţinut Ungariei şi s-au alipit de România.

In acelaş articol d. K. H. Theil a recunoscut, că în regiunea Satu Mare, numai după unirea Transilvaniei cu România,

s'a pus capăt procesului de maghiarizare forțată a Șvabilor, — maghiarizare ce a fost încurajată și organizată oficial de regimul ungar din trecut.

In ce privește revizuirea tratatului dela Trianon, d. Theil a scris:

„Din punctul de vedere al auto-determinării popoarelor nu se poate cere, ca pentru dragul unei populațiuni maghiare de un milion și jumătate cel mult, să separi trei milioane de Români din Transilvania spre a-i îngloba împotriva voinței lor într'un alt stat“.

Apoi, despre frontierele României scritorul german scrie:

„Din punctul de vedere etnic, frontierele României nu sunt amenințate“.

Despre situația Șvabilor din Transilvania (Satu Mare) s'a mai ocupat și dr. I. Straubiger în broșura *„Die Schwaben in Sathmar“*, și într'un articol publicat în revista germană *„Der Ausland-Deutsche“* (1937).

După ce descrie suferințele ce le-au îndurat șvabii din jud. Satu Mare, sub regimul trecut maghiar, dr. Straubiger spune, că după unirea Transilvaniei cu România a încetat procesul de maghiarizare și grație ordonanțelor școlare ale ministrului instrucției publice (d. dr. C. Angelescu), s'a introdus instrucția germană pretutindeni.

Cu prilejul desvelirii statuei marelui luptător naționalist român, Vasile Lucaci, la Satu Mare, profesorul Carol Weiser, șvab,a pronunțat o cuvântare în care a spus, între altele, următoarele:

„Când marele Vasile Lucaci a sfărâmat lanțurile sclaviei ungare, noi, șvabii, l-am înțeles. Dar, noi știm acum, că el a fost în acelaș timp martirul libertății poporului german în aceste regiuni.

„Și se știe de asemenea, că frontierele României dela vest sunt, nu numai bastimentele existenței națiunii și a libertății Române, dar, deasemenea acelea ale libertății noastre, a șvabilor din Satu Mare și Sălaj.

Șvabii din aceste regiuni ale frontierei, uniți în gânduri și în sentimente cu toate aspirațiile poporului românesc, nu vor face decât corp și suflet pentru apărarea acestor frontiere și vă dau asigurarea, că atunci când goarna va suna, sângele nostru se va vărsa pentru cauza dreaptă a Românilor...“

Iată atâtea mărturii germane, care întăresc drepturile noastre asupra Transilvaniei și Banatului.

Românii la Budapesta.

In ce condiţii a întreprins România campania victorioasă din 1919.

Intervenţia armată a României, în vara anului 1919, împotriva Ungariei, n'a fost impusă numai de interesele apărarii noastre naţionale şi nici de faptul că, la Budapesta, se instaurase regimul comunist sub conducerea lui Bela Khun. După încetarea ostilităţile, când pacea nu era încă restabilită şi înainte ca Ungaria sà treacă sub dominaţia comuniştilor, puterile aliate victorioase erau îngrijorate de situaţia gravă ce se creiase în Europa centrală.

Cine contribuise la agravarea situaţiei ? Cine era agentul provocator ? Ungaria. Guvernul acestei ţări, de sub conducerea contelui Karoly, nu voia să accepte condiţiile armistiţiului fixate de puterile aliate victorioase.

Drept răspuns,aliaţii au hotărît blocusul Ungariei, dar fără niciun rezultat. Atunci, Consiliul suprem din Paris a trimis, la Budapesta, pe generalul Smuts, cu misiunea să cheme la ordine Ungaria şi să stabilească un acord cu guvernul responsabil al contelui Karoly.

Insuşi faptul trimiteri acestui misionar, la Budapesta, în acele împrejurări, a fost o greşeală de tactică şi o lipsă de psihologie, căci guvernul Karolyi a considerat drept semn de slăbiciune acel demers, după proclamarea blocusului Ungariei de către puterile aliate învingătoare.

De acea misiunea generalului Smuts n'a ajuns la niciun rezultat.

Ungaria rezista. Guvernul ei nu voia să ţină seamă, nici de sfaturile şi avertismentele guvernelor puterilor învingătoare, nici de deciziunile Consiliului suprem din Paris.

El făcea figură de guvern revoluţionar care voia să impună voinţa sa. Situaţie paradoxală. Pe ce se baza Ungaria ? Ce urmărea ea prin politica rezistenţei ?

Intr'o telegramă adresată de generalul francez Pellé, Consiliului suprem din Paris, găsim răspunsul :

„Toţi ofiţeri francezi şi aliaţi spun că ungurii sunt hotărîţi să restabilească ţara lor în fostele sale frontiere.

Poporul maghiar are încredere în viitor, căci Inţelegerea va demobiliza. Singurul mijloc este de a dezarma efectiv Ungaria printr'o intervenţie militară, aşa cum a fost dezarmată Germania. Ungaria renaşte şi pune în discuţie hotărîrea ce luaţi. Trebue să coordonăm şi să acţionăm repede“.

Iată pe ce se baza şi ce urmărea Ungaria.

Şi crezând că va putea mai sigur să manevreze pe aliaţi, contele Karolyi a trecut puterea agentului sovietic, Bela Khun, crezând că tot el va domina situaţia. S'a înşelat.

Prin instaurarea regimului comunist în Ungaria situaţia s'a agravat, nu numai în interiorul acestei ţări, dar mai cu seamă în exterior. De astădată nu mai putea fi vorba de refuzul Ungariei de a accepta condiţiile armistiţiului, ci de extinderea penetraţiunii comunismului revoluţonar în Europa centrală şi occidentală şi deci de pericolul ce-l prezinta pentru toţi aliaţii victorioşi, pentru pacea naţiunilor şi civilizaţie, focarul bolşevist din Budapesta. Aba atunci Consiliul suprem a propus o acţiune militară comună pentru *„lichidarea chestiunii ungare“.*

In ce condiţii?

Consiliul suprem s'a întrunit în ziua de 11 Iulie 1919, sub preşedinţia lui George Clemenceau, ca să examineze noua situaţie — considerată foarte perciuloasă — din Europa centrală.

Au luat parte la acea şedinţă următorii membri ai Consiliului suprem: Clemenceau, Phicon, Landsing, Balfour, Crespi, Titoni, mareşalul Foch, generalul Weygand, generalul Belin, Pasici, Vestnici, Kramar, Mişu, Beneş şi Al. Vaida Voevod.

După ce Stephen Pichon a făcut cunoscut cuprinsul raportului experţilor militari, Clemenceau a invitat pe mareşalul Foch să expună opinia sa.

Mareşalul francez, după obiceiul său de a expune o chestiune, a pus mai întâi întrebările: Despre ce este vorba? Care este proectul? Ce se urmăreşte cu ungurii şi care sunt forţele lor?

Şi apoi a răspuns:

După armistiţiu, guvernul maghiar a sporit numărul diviziilor sale dela şase, la nouă; iar succesul ce l-a avut împotriva cehilor, i-a ridicat moralul.

In cazul acesta trebue să dispunem de forţele necesare spre a bate pe unguri şi a ocupa Budapesta.

Putem întreprinde această operaţiune cu forţele disponibile?

România este forţa principală; apoi am putea dispune de forţele vecinilor săi. Trebue, mai întâi, o înţelegere politică între guvernele acestor state şi fixarea condiţiilor pentru un comandament unic.

Clemenceau a replicat:

— Credeţi necesară o cifră mai mare de 84.000 de oameni?

Mareşalul Foch a răspuns:

— „Trebue să studiez chestiunea. Totul depinde de înţelegerea dintre vecinii Ungariei.

Au intervenit apoi următoarele importante declaraţiuni:

Prima, din partea delegatului României, Mişu:

„In numele României declar, că guvernul meu va lua în foarte serioasă considerare propunerea ce s'a făcut şi el e

complet de acord cu mareşalul că trebue o înţelegere între vecinii Ungariei".

A doua, din partea delegatului Serbiei, Vestnici :

„In numele Serbiei declar: Suntem de acord cu d. mareşal, că pentru a întreprinde o acţiune eficace e necesară o unitate de direcţie şi de comandament...

N'avem instrucţii din partea guvernului; dar credem, că Serbia va face posibilul spre a colabora în acest scop, cu această singură rezervă: fiind ameninţaţi în unele puncte, cerem ca Puterile aliate să ne garanteze în acest timp celelalte fronturi..."

Clemenceau a replicat:

— *„D-le Vestnici, e nevoe de preciziuni. Dvs. cereţi să vă garntăm contra Bulgariei. Ce daţi cu o mână, retrageţi cu cealaltă.*

Eu nu sunt însărcinat să vă apăr contra Bulgariei.

ROMANIA PUNE LA DISPOZIŢIE DIVIZIILE SALE, DAR NU CERE NIMIC".

Delegatul Serbiei a răspuns :

— *„Nu fac nicio comparaţie, dar suntem obligaţi să ţinem seamă de situaţia grea în care ne găsim.*

Suntem gata să dăm toată armata noastră, dar garantaţi casa noastră să nu ia foc".

La rândul său, Kramar, delegathul ceh, a declarat că e necesar să fie stins focarul din Budapesta, *„dar nu acum e momentul potrivit, deoarece ungurii au evacuat teritoriile şi cu ce titlu vom porni împotriva lor ?".*

Din partea Marei Britanii, Balfour, a făcut cunoscut că Anglia nu dispune de trupe, pe loc, spre a participa la o acţiune comună.

Crespi, delegatul Italiei, a recunoscut şi el, că chestiunea Ungariei este o „afacere europeană" ; dar *„momentul actual e critic pentru Italia, după cum ştie toată lumea, de orece bolşevicii ne ameninţă dacă vom interveni, oriunde, împotriva lor".*

Fără să tragă nicio concluzie din aceste schimburi de opinii şi formulări de declaraţii, Clemenceau a însărcinat pe mareşalul Foch să prezinte în opt zile un raport cu privire la o acţiune militară comună împotriva Ungariei.

In ziua de 13 Iulie, mareşalul Foch a telegrafiat generalului Prezan, şeful statului major general al armatei noastre, în numele guvernelor aliate şi asociate, că pentru o acţiune militară contra Ungariei, care să prezinte toate garanţiile de succes şi pentru obţinerea rezultatului urmărit — „lichidarea completă a chestiunei ungare" — *România trebue să consacre operaţiunilor eventuale maximum mijloacelor sale disponibile".*

Generalul Prezan a răspuns în termeni categorici :

„Regele Ferdinand aprobă ca armata română să dea cel

mai larg concurs posibil aliaților spre a restabili ordinea în Europa centrală".

Iată originea intervenției României în vara anului 1919, — intervenție cerută de aliați în intersul lor comun și pentru pacificarea Europei. Și cu toate că nu s'a obținut concursul armat al niciunui stat, în acest scop, România, atacată de trupele bolșevice maghiare în cursul lunei Iulie 1919, a intrat în acțiune cu propriile sale forțe ; a învins; a ocupat Ungaria și capitala ei, Budapesta. In ziua de 4 August 1919, „chestiunea ungară" a fost definitiv lichidată de România și astfel noi am contribuit la salvarea Ungariei și a Europei de extinderea pericolului comunist.

Cine a adus servicii civilizației ?

O confruntare de texte italiene, franceze și germane.

„Il Giornale d'Italia" a publicat un articol omagial pe șapte coloane, închinat amiralului Horthy, regentul Ungariei, — articol semnat de d. Franco Vellani-Dionisi, autorul cărții *„Il problema territoriale Transilvano"*, tipărită la Bologna în 1932, în care a sprijinit teza revizionistă maghiară.

Iată ce scrie d. Franco Velani-Dionisi despre compania noastră din Ungaria din vara anului 1919 :

„...Apoi veni rândul năvălirei românești, pagina cea mai dureroasă și mai tragică din istoria recentă a Ungariei. Scăpată de regimul lui Bela Kuhn, Budapesta căzu în mâinile unei armate balcanice, care pe vremea aceea, după dezastrul războiului ce dusese imperiile centrale până la București, era dezorganizată și primitivă. Fertila, civilizata Ungarie și splendida sa capitală au fost devastate de cisma umilitoare și îngrozitoare a trupelor românești. Dintr'o nefericire ea a trecut într'o nefericire și mai rea. Populația, în special aceea din Capitală, nu mai credea nici în ziua de mâine, nici în ea însăși. Era sfârșitul unui mileniu de istorie, al unui mileniu de civilizație, a unei mândrii rămasă mereu intactă dealungul secolelor. Dar Horthy veghea pentru spiritul ungar"...

„Horthy a organizat la Solnok, noua armată națională și tratativele cu Ințelegerea și cu comandantul armatei române Mărdărescu, căruia îi propuse și pe care-l făcu să accepte o linie de demarcație dincolo de care armata națională ar fi putut să acționeze independent, pentru ca țara și mai ales poporul maghiar să poată merge spre salvare. Generalului Mărdărescu, care întocmai ca și soldații săi, credea că fructuoasa ocupație a Budapestei avea să dureze la nesfârșit, ideea nu i-a plăcut, dar a trebuit totuși să cedeze, gândind poate, că în orice caz, linia aceasta, s'ar fi oprit la Seghedin.

— Dar ce se va întâmpla, dacă eu voi trece linia de demarcație? — a întrebat Mărdărescu.

— Mă voi apăra, a răspuns hotărît și liniștit, amiralul Horthy. Până la urmă, și misiunile militare engleze și americane au acceptat ideia liniei de demarcație și românii au trebuit să evacueze capitala, în timp ce înaintau, învingând spiritul de slăbiciune și de dezastru, trupele națiunii maghiare renăscute, care readuceau în țara mutilată mândria, speranța, pasiunea și mai ales ordinea, credința și munca".

Ori, în faimoasa ședință a Consiliului suprem de la Paris, din Iulie 1910, când s-a examinat situația gravă ce se crease în Europa centrală, din cauza instalării regimului sovietic în Ungaria, Clémenceau a recunoscut că numai România, în interesul superior al păcii și al civilizației, a pus diviziile sale la dispoziție, fără nici o condiție și după sfârșitul campaniei noastre din Ungaria mareșalul Foch și alte distinse personalități militare și politice din occident, au adus elogii armatei române ce a operat în Ungaria sub comanda generalului Mărdărescu, pentru eroismul ei și pentru serviciile imense ce le-a adus Europei întregi prin acțiunea sa de pacificare și de restabilire a ordinei. Reproducem din două ziare — unul francez, *„Le Temps"* și altul german, *„Frankfurter Zeitung"*, din 19 August 1927 — următoarea recapitulare a acelor evenimente istorice:

„Să recapitulăm pe scurt fatele, — scrie Le Temps.

La 20 Iulie 1919, Bela Kuhn a dezlănțuit ofensiva împotriva armatei române; la 24 i s'a pus stavilă.

La 26, Consiliul suprem a trimis reprezentanților Ungariei o notă prin telegrafia fără fir, promițându-le, că înaintarea românilor va fi oprită dacă vor răsturna pe Bela Kuhn. Câteva zile reprezentanții aliaților din Viena și Budapesta au tratat cu ungurii.

In Viena, colonelul englez Cuningham și prințul italian Livio Borgheze au avut convorbiri cu câțiva foști comuniști maghiari, cari au părăsit pe Bela Kuhn, când și-au dat seama că primejdia se apropie.

La Budapesta, locot.-colonel Romanelli, șeful misiunii italiene, a lăsat să înțeleagă ungurilor, că Aliații vor opri marșul românilor și vor ridica blocada Ungariei, dacă va dispare regimul lui Bela Kuhn.

In acel timp, românii contraatacă, resping pe unguri, trec Tisa și pornesc în direcția Budapesta. La 1 August, guvernul bolșevic cade, dominația sovietică se prăbușește, pentru că, a declaratBela Kuhn cu vocea înecată de suspine în cea din urmă ședință a sovietelor unguresti, „situația e disperată și descompunerea armatei roșii, pe frontul român, a făcut progrese înspăimântătoare (vezi „Arbeiter Zeitung", *ziarul muncitorilor și proletarilor.*

După cuvântarea lui Bela Kuhn, n'a mai luat nimeni cuvântul şi guvernul sovietic a fost dizolvat, fără nici o opoziţie".

Răsturnarea regimului sovietic maghiar, a scris atunci „Frankfurter Zeitung", *este un nou triumf pentru Inţelegere.*

Iată cum a recunoscut Inţelegerea acest triumf: în ziua de 3 August, comandantul român (generalul Mărdărescu) a primit dela Consiliul suprem ordinul formal să oprească înaintarea armatei române, acolo unde se găseşte. Tot atunci a protestat poporul, la Viena, din ce în ce mai tare, împotriva ospitalităţii date teroriştilor maghiari de către membrii socialişti ai guvernului austriac.

Mai mult, — noul guvern socialist, care a urmat în Ungaria guvernului Bela Kuhn, număra doi dintre foştii „comisari ai poporului" ai fostului guvern prezidat de şeful bolşevic. Aşa dar, românii, dacă ar fi ascultat de ordinele Consiliului suprem, ar fi trebuit să îngădue instalarea unui nou guvern comunist în Budapesta, când nici ungurii, nici Consiliul suprem însuşi *n'au fost în stare* să oprească întâia dictatură a lui Bela Kuhn.

Românii au trecut peste ordinul dat de Clémenceau preşedintele consiliului suprem, şi au intrat în Budapesta.

Numai după aceea şi în urma lor s'a putut instala, în deplină siguranţă, în capitala Ungariei, cei patru generali ai Inţelegerii, cari, împreună cu autorităţile civile şi militare române şi mulţumită ocupaţiei române, au putut asigura constituirea unui regim legal în Ungaria şi — mai cu seamă — să facă imposibilă revenirea regimului bolşevic.

„ROMANII NIMICIND BOLŞEVISMUL UNGURESC, AU ADUS SERVICII NU NUMAI UNGARIEI, NU NUMAI VECINILOR EI, MAI CU SEAMA AUSTRIEI ŞI ITALIEI, CI CHIAR ŞI CONSILIULUI SUPREM, FĂRĂ VOIA LUI. *De oarece, din moment ce n'au putut împiedeca întâiul guvern Bela Kuhn, cum ar fi putut să se opună cu efect la o întoarcere a acestui regim, întoarcere sigură dacă românii ar fi executat ordinele d-lui Clémenceau? Intrebarea ce am pus-o mai sus a fost îndreptăţită:* CE AR FI ASTAZI DE EUROPA CENTRALA, DE AUSTRIA, ITALIA, ROMANIA, ŞI CHIAR ŞI DE ŢARILE DIN OCCIDENT DACA N'AR FI FOST DISTRUS BOLŞEVISMUL UNGURESC DIN PARTEA ROMÂNILOR? Acţiunea exterioară a Rusiei Sovietelor şi a conducătorilor săi din Moscova, în loc să se termine într'un faliment, ar fi în plin progres".

Iată adevărul istoric. Iată rezultatele fericite ale campaniei noastre din Ungaria, care, după cum a recunoscut atunci atât presa franceză, cât şi cea germană, a salvat nu numai Ungaria dela peire, dar şi Austria şi Italia de contaminarea comunistă, ca şi Europa occidentală.

Oricine îşi aminteşte situaţia gravă în care se găsea Italia

în acea epocă din cauza extensiunii comunismului, ce amenința, nu numai regimul constituțional monarhic, dar siguranța și însăși existența statului.

Pe când steagul roșu fâlfâia pe edificiile publice ale orașelor; iar pe străzile Romei, Milanului, Neapolului, Bolognei și Florenței, ofițerii italieni în uniformă erau insultați de comuniști încât minstrul de război, intimidat și slab, a dat ordin ofițerilor să nu mai apară în public în uniformă, spre a nu fi expuși ofenselor, românii, lichidând regimul lui Bela Kuhn din Ungaria și făcând de strajă pe Nistru, au oprit, prin propriile lor mijloace, fără concursul nimănui, invazia sovietică în peninsula italică și în apusul Europei. Iată ceea ce ar trebui să-și reamintească d. Franco Valloni-Dionisi și ceilalți publiciști italieni, cari s'au făcut agenții propagndiști ai revizionismului maghiar și admiratorii urmașilor hoardelor barmare, care acum o mie de ani au năvălit în tlalia, au devastat Lombardia, au prădat și incendiat orașele romane!

Și totuși, d. F. Vellano-Dionisi a scris: *„La fertile, colta Ungheria, la splendida Capitale furano devastate della raffica umilliante e spaventoso delle scalze truppe romene...!"*

Această literatură de sezon filo-maghiar revizionist, n'are însă nimic din esența latină și din nobleța spiritului italian

Drepturile Românilor confirmate de Germani și Unguri.

Sunt foarte puține hărți și studii etnografice privitoare la Ungaria și Transilvania dinainte de 1918, întocmite și publicate de români; în schimb sunt numeroase cele întocmite și publicate de etnologii, geografii și chiar oamenii politici germani, austriaci, unguri, italieni și francezi.

Ar părea ciudată această constatare, când Românii ar fi avut interesul să dovedească în mod cartografic și prin studii speciale etnologice, sau publicațiuni destinate propagandei în străinătate, drepturile lor pe baza principiului naționalităților asupra Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Maramureșului și Bucovinei.

Românii n'au avut însă nevoe să facă aceasta, când însiși etnologii, geografii, sociologii și oamenii politici străini în studiile și hărțile ce le-au publicat până la isbucnirea războiului mondial, asupra repartiției naționalităților din fostul imperiu habsburgic, au determinat spațiul ocupat de Români și au fixat astfel limitele etnice ale blocului românesc pe baza datelor oficiale statistice asupra populatiunii, pe cercetările și studiile lor speciale, fără să folosească surse de informații românești. Ori, în aproape totalitatea acestor lucrări limita et-

nică de Vest a Românilor depăşeşte frontiera româno-ungară din 1920.

Intre hărţile străine cu carcter etnologic, care n'au fost până astăzi cunoscute în România, sunt două : una, tipărită la Viena în 1889 la Institutul geografic austriac sub titlul: *„Völker-Karte von Europa" (Vorwiegend auf Grundlange von Fr. Müller's „Allgemeiner Ethnographie")* şi a doua, publicată la Strassburg în 1888, sub titlul: *„Ausbreitung der Romanischen Sprachen in Europa"*, ca anexă la volumul *„Grundriss der Romanischen Philologie"*, întocmit de Gustav Gröber, profesor de filologie romanică la Universitatea din Strassburg cu colaborarea mai multor savanţi filologi francezi, englezi, italieni, germani ş. a. : G. Baist, Th. Braga, J. Cornu, C. Decurtius, W. Deecke, Fr. Torvaca, Fr. d'Ovidio, A. Morel-Fatio, S. Gerland, S. Iacobstahl, F. Kluge, H. Tiktin, H. Ianitschek, Gust. Meyer, Ch. Seybold, E. Stengel, M. Gaster, A. Tobler ş. a.

Din prima hartă reese că LIMITA ETNICA DE VEST A BLOCULUI ROMANESC TRECE DINCOLO DE FRONTIERA ROMANO-UNGARA AŞA CUM A FOST FIXATA PRIN TRATATUL DELA TRIANON, CACI SE APROPIE DE ORAŞUL DEBREŢIN, LA N.-V. ŞI DE TISA ŞI BELGRAD LA S.-V. IN TERITORIUL ETNIC ROMANESC SUNT CUPRINSE ORAŞELE ORADEA (Grosswardein), ARAD ŞI TIMIŞOARA (Temesvar); IAR LIMITELE BLOCULUI ETNIC MAGHIAR SE APROPIE FRONTIERELE UNGARIEI AŞA CUM AU FOST FIXATE IN 1920.

In cealaltă hartă din volumul *„Grundriss der Romanischen Philologie"*, întocmit de pof. universitar german Gustav Gröber, limita etnică şi linguistică românească de la vest trece în unele sectoare mai spre vest de frontiera din 1920. Ea formează un intrând în direcţia Debreţin şi un altul mai larg, la sud-vest, în direcţia Tisa. Oraşele Sighet, Oradea, Arad, Timişoara sunt în zona frontierei etnice româneşti.

Iată alte dovezi, că frontiera de vest a României Mari a corespuns, prin ceea ce încadra, principiului etnic.

Totuşi, dela 1919 încoace propaganda maghiară a încercat să inducă în eroare opinia publică internaţională cu privire la caracterul pretins „nedrept" al frontierei româno-ungare. Nedrept pentru ce? Nu a corespuns ea oare principiului etnic, adică nu cuprinde în zona sa o majoritate covârşitoare românească ? Transilvania şi Banatul nu au o populaţie majoritară românească ? Nici ungurii din trecut n'au contestat acest adevăr.

Noua frontieră Române-ungară.

Care este caracteristica ei.

După aranjamentul dela Viena din 30 August 1940.

Fronierele statelor europene până la 1914 au fost trasate după diferite criterii și interese: istorice, geografice, economice, strategice, sau etnice.

După războiul mondial, când s-a căutat să se stabilească o nouă ordine în vechiul continent, care să asigure mai bine pacea între națiuni, criterium etnic a fost considerat superior celorlalte, prin caracterul său obiectiv și prin putința ce oferea națiunilor să îndeplinească unificarea lor teritorială. Cum însă frontiere ideale etnice nu s'au putut trasa din cauza infiltrațiilor elementelor de alte origini etnice în blocurile naționale, atunci s'a recurs la combinarea criterium-ului etnic cu celelalte, considerate secundare.

Dacă examinăm acum, cu spirit perfect obiectiv, traseul și zona frontierei româno-ungare, așa cum au fost determinate prin arbitrajul dela Viena, ce constatăm? Că această nouă frontieră ce ni .s'a impus, nu corespunde niciunuia dintre criteriile amintite și nici unei formule combinate. Această frontieră nu este *istorică*, căci Transilvania a constituit totdeauna un principat aproape independent în frontierele sale străvechi și niciodată în trecut n'a fost separată prin frontiere artificiale, care să-i sfarme unitatea sa istorică.

Această frontieră nu este *naturală-geografică*, fiindcă Transilvania din punctul de vedere geografic formează o unitate, o regiune caracterizată prin configurația sa și care se sudează cu toate celelalte ținuturi românești învecinate. Ea nu poate fi divizată geograficește.

Această frontieră nu întrunește nici condițiile unei frontiere economice, căci Transilvania întreagă este strâns legată de țara Românească și eșirea sa la marea apropiată o formează Dunărea maritimă și Constanta. S'a dovedit, în cei 22 de ani dela unire, că Transilvania s'a dezvoltat economicește și industria sa a făcut progrese, numai prin relațiunile sale firești cu celelalte ținuturi românești. Se știe că sub fostul regim maghiar dela 1867—1918, Transilvania a suferit atât de mult în domeniul economic, în cât o parte din populatia sa rurală a emigrat în America; iar o parte din cea rămasă a căzut în mizerie. Acum, prin trasarea nouei frontiere, partea Transilvaniei ocupată de Ungaria va suferi și mai mult din cauza ruperii legăturilor sale firești economice cu România.

Trasarea nouei frontiere nici din punct de vedere strategic nu corespunde cerințelor siguranței, căci pretutindeni este vulnerabilă.

Ea nu corespunde nici criterium-ului etnic, care în epoca

Partea de N. şi S.-E. a Transilvaniei cedată Ungariei în urma aranjamentului dela Viena din 30 August 1940

noastră este cel principal în materie de frontiere stabile şi bine definite.

Vom dovedi că pe întreaga zonă a frontierei româno-ungară, în teritoriul ungar, comunele româneşti, sau cu majorităţi româneşti, formează un cordon neîntrerupt de la punctul extrem de la vest, — sectorul Salonta — şi până la punctul extrem dela sud — sectorul Covasna.

Iată tabelul cu indicaţia comunelor româneşti şi cu repartiţia etnică a populaţiei lor după datele recensământului nostru din 1930 din zona ungară a actualei frontiere ce a rupt Transilvania în două:

Comunele româneşti din zona ungară a frontierei Transilvaniei

Ţinutul Bihor

			Români,	Maghiari,	Alţii
Com. Ciumeghiu	2441	locuitori	2211	217	19
„ Tulca	3673	„	3513	86	74
„ Tămaşda	1962	„	1001	796	165
„ Homorog	1807	„	1723	73	11
„ Bicaciu	1312	„	624	95	593
„ Apatăul	738	„	716	6	16
„ Betfia	603	„	600	—	3
„ Chişirid	818	„	810	8	—
„ Cordau	1104	„	1065	7	32
„ Felcheriu	724	„	722	8	2
„ Hidişel de jos	623	„	6 0	6	17
„ Hidişel de sus	1240	„	1243	6	—
„ Mierlău	970	„	947	23	—
„ Păuşa	679	„	487	192	—
„ Sântelec	957	„	915	2	40
„ Sumugiu	934	„	959	1	24
„ Chigic	656	„	629	22	5
„ Copăcel	1082	„	1050	20	12
„ Făşca	710	„	716	—	4
„ Sărand	919	„	895	—	24
„ Surduc	830	„	828	—	2
„ Serghiş	867	„	854	6	7
„ Vârciorog	1227	„	1168	29	30
„ Damiş	1208	„	1183	—	25
„ Ponoară	1108	„	1191	1	6
„ Remeţi	1034	„	891	91	52
Total, judeţul Bihor	30393	locuitori	27600	1630	1163

Ţinutul Cluj

Com. Vişagu	899	locuitori	899	—	—
„ Lunca Vişag.	623	„	614	1	8
„ Săcueu	894	„	875	2	17
„ Rogojelu	1442	„	1435	—	7
„ Bociu	661	„	661	—	—
„ Margău	2243	„	2198	16	29
„ Belis	576	„	400	75	43

„	Giureuţa de jos	441	„	433	—	8
„	Giurcuţa de sus	283	„	2 3	—	2
„	Bălceşti	258	„	256	—	—
„	Serind. Frăsinet	593	„	496	50	45
„	Răchiţele	1512	„	1512	—	—
„	Măgura	1598	„	1575	2	21
„	Marizelu	2430	„	2428	—	2
„	Lăpuşteşti	287	„	287	—	—
„	Muntele rece	1085	„	1079	2	4
„	Vălişoara	406	„	403	3	—
„	Ciurila	612	„	575	—	37
„	Sălicea	735	„	719	11	5
„	Someşul cald	736	„	726	10	—
„	Someşul rece	1212	„	1145	67	—
„	Finişel	670	„	629	1	40
„	Stolna	274	„	256	12	6
„	Tăuţi	510	„	502	2	6
„	Feleacu	2343	„	2298	23	22
„	Boiu	1146	„	1122	21	3
Plasa	Mociu, com. toate	27409	„	18654	7258	1602
Plasa	Sărmăşel com. toate	23711	„	17802	4192	1717
	Judeţul Cluj, în total	75593	locuitori	60526	11743	3324

Ţinutul Mureş

Com.	Ulieş	1234	locuitori	917	202	115
„	Sângeorgiu de Câmpie	551	„	497	2	52
„	Pogăceaua	2268	„	1963	221	104
„	Săulia	2143	„	1959	55	129
„	Grăbenişul de Câmpie	1689	„	1535	138	16
„	Oroiu	515	„	504	4	7
„	Oroiul de Câmpie	301	„	281	12	8
„	Peţea de Câmpie	539	„	531	—	8
„	Săuşa	609	„	568	38	3
„	Văideiu	495	„	447	1	47
„	Sânmarghita	339	„	288	44	7
„	Moreşti	621	„	413	107	101
„	Cerghid	881	„	787	45	49
„	Cerghizel	471	„	465	1	5
„	Band	1670	„	1409	186	75
„	Corbu	1571	„	1033	157	81
	Total	15937	locuitori	13597	1563	807

Ţinutul Trei-Scaune

Com.	Arini	509	locuitori	454	28	27
„	Băcel	685	„	659	6	—
„	Doboiii de jos	918	„	479	416	21
„	Jarăş	403	„	393	1	9
„	Lisnău	862	„	435	426	1
„	Vâlcele	729	„	604	67	58
„	Valea Mare	953	„	931	22	—

Ţinutul Odorhei

Com.	Vidacut	937	locuitori	628	278	31
„	Feleag	524	„	523	1	—
„	Săcel	415	„	329	7	79

Mai sunt apoi comunele locuite de Români în județele Ciuc și Trei Scaune din zona frontierei.

Așa dar, există în zona ungară a frontierei de nord și sud-est a Transilvaniei un cordon neîntrerupt de comune românești cu o populație totală de 128.868 locuitori, dintre care 107.158 Români și numai 16.190 maghiari; iar în teritoriul cedat Ungariei sunt pente 1.400.000 de Români și circa 800.000 de maghiari și Secui.

Din cele expuse reese destul de limpede că această frontieră nu este nici istorică, nici natural-geografică, nici economică, nici strategică și nici etnică, așa că nu întrunește nciuna din cerințele unei frontiere moderne stabile și definitive.

Ungaria în actualele sale frontiere.

Ungaria până în 1918 a fost un stat-mozaic, în care naționalitățile dominate formau majoritatea populației sale și poporul maghiar, minoritatea. Cifrele statistice, din 1910, dovedesc aceasta: 12 milioane de Români, Croați, Sloveni, Slovaci, Germani, Ruteni Evrei ș. a. și numai 8 milioane de maghiari.

In memoriul privitor la evoluția relațiunilor dintre Austria și Ungaria, din punctul de vedere al dreptului public, între anii 1867—1918, comunicat de delegația maghiară, Conferinței păcei dela Paris, s'a recunoscut că Ungaria de-atunci a fost „locuită de naționalități atât de numeroase, încât numărul locuitorilor vorbind mai multe limbi era considerabil".

Ungaria, în frontierele sale din 1920—1918, cu suprafața sa de 92.607 kmp. și populația sa de aproape 8 milioane de locuitori, a perdut caracterul de stat-mozaic de naționalități, devenind un stat unitar național cu 10 la sută minorități etnice. Așa s'a făcut justiție, atribuindu-se celelalte teritorii ce au aparținut fostului stat-mozaic ungar, României, Iugoslaviei, Austriei, Italiei și Cehoslovaciei.

Mai târziu, în 1938, Austria a fost alipită de Germania pe baza principiului naționalităților; iar o parte din Boemia, locuită de patru milioane de germani, ziși „sudeți", a fost încorporată la Germania, pe baza aceluiaș principiu.

Apoi s'a produs dezagregarea statului cehoslovac.

Care au fost cauzele acelei dezagregări, după cele comunicate de ducele Mussolini, în scrisoarea deschisă adresată lordului Runciman și publicată în ziarul *„Popolo d'Italia"* din 15 Septembrie 1938? Cităm:

„Componenții familiei cehoslovace sunt rase deosebite și nu pot să se sufere. Ele nu sunt însuflețite de o forță centripetă, ci de o forță centrifugă".

(„I componenti dela famiglia cehoslovaca sono di razze

diverse e non si possono soffrire. Essi non sono animati da una forza centripeta ma da una forza centrifuga").

In aceeaş scrisoare ducele Mussolini cerea plebiscitul, nu numai în regiunile locuite de germanii-sudeţi, dar şi în toate celelalte regiuni ale Cehoslovaciei, locuite de naţionalităţi şi califica statul cehoslovac de stat-ficţiune. Citâm :

„Beneş va respinge plebiscitul? Atunci dvs. veţi putea să-i faceţi cunoscut că Anglia va privi de două ori înainte de a porni în război numai spre a păstra un stat-ficţiune, monstruos până şi în conformaţia sa geografică, cu atât mai mult cu cât l-a numit din când în când statul-crocodil, sau statul-cârnat".

(„Benes respingererà il plebiscito? E allora voi gli potrete far sapere che l'Ingliterra ci penserà sette volte sette prima di scendere in guerra semplicemente par conservare uno stato-ficzione monstruoso anche nella sua conformazione geografica, tanto che fu chiamato a volta Stato cocodrillo o Stato salsiccia").

In aceaş scrisoare ducele Mussolini stăruia asupra caracterului mozaic al statului cehoslovac şi atrăgea atenţia lordului Runciman că el, sosind la Praga, se găseşte într'o familie unde nu domneşte un minimum de cordialitate şi de înţelegere *„ca între indivizii de acelaş sânge" („come fra individui dello stesso sanguo").*

Iată cum se desprinde din acea scrisoare temeinicia statelor naţionale omogene, valoarea factorului etnic în constituirea statelor moderne, valabilitatea principiului naţionalităţilor care asigură, prin aplicarea sa, cordialitatea şi înţelegerea între indivizii de acelaş sânge şi structura viţioasă şi şubredă a statelor-mozaic, în a căror compoziţie intră naţionalităţi diverse, însufleţite de o forţă centrifugă, care le condamnă dezagregării şi dispariţiei. Luând în seamă toate aceste principii şi consideraţiuni de drept şi de fapt, care justifică dispariţia statelor-mozaic de naţionalităţi, din Europa modernă, care este situaţia Ungariei de astăzi în urma anexiunilor teritoriale din ultimul timp?

In 1938, în urma dezagregării statului cehoslovac, Ungaria a anexat Rusia sub-carpatică şi partea meridională a Slovaciei; iar apoi a ocupat, în urma verdictului dela Viena, partea de nord şi sud-est a Transilvaniei, ce a aparţinut României. S'au făcut aceste anexiuni şi ocupaţii de teritorii pe temeiul principiului etnic? Nu, căci Rusia subcarpatică are o populaţie majoritară ruteană; partea de sud a Slovaciei, o populaţie majoritară slovacă; iar Transilvania cedată, o populaţie majoritară română. S'au făcut oare aceste anexiuni şi ocupaţii de teritorii prin voinţa populaţiunilor lor majoritare băştinaşe şi minoritare; prin consultarea lor; prin plebiscite? Nu. Ele s'au făcut împotriva voinţei Românilor din

Transilvania, a Rutenilor din Rutenia şi a Slovacilor din Slovacia, care n'au fost consultaţi, ci predaţi odată cu teritoriul lor naţional, sub dominaţia maghiară. In asemenea condiţii Ungaria a devenit iarăşi un stat-mozaic în compoziţia căruia găsim naţionalităţi diverse, însufleţite de forţa centrifugă şi care, după definiţia dată de ducele Mussolini, în *„La Lettera del 15 settembre 1938 a Lord Runciman"*, sunt ficţiuni, organisme artificiale condamnate dezagregării, căci nu au nici-o raţiune de a fi şi niciun principiu de drept la baza lor, care să le justifice existenţa. Printr'o ciudată coincidenţă, însăşi conformaţia geografică a Ungariei de astăzi, în noile sale frontiere, este monstruoasă, căci se aseamănă cu aceea a unui stat crocodil, sau stat-cârnat şi prezintă stigmatele unei creşteri anormale.

Tragedia Românilor din Transilvania cedată.

Responsabilitatea Ungariei. — Un document senzaţional.

In partea Transilvaniei cedată Ungariei în urma verdictului dela Viena, în anumite condiţii, cea mai cumplită urgie s'a abătut asupra nefericiţilor Români căzuţi iarăşi sub stăpânirea maghiară.

Pretutindeni, în oraşele şi satele locuite de români a domnit teroarea imediat după ocupaţia maghiară.

Bande înarmate de „levenţi", constituite în aşa zise gărzi naţionale, întărite de jandarmi, au săvârşit asasinate, masacre, violuri şi jafuri, sub ochiul autorităţilor civile şi militare maghiare de curând instalate.

Numeroşi cărturari şi ţărani români, au fost ucişi mişeleşte, — unii împuşcaţi, alţii spânzuraţi, sau masacraţi — fără nicio vină, fără nicio judecată, Bătrâni şi tineri, femei, fete şi chiar copii, numai pentru că s'au născut români, au fost maltrataţi, alungaţi din căminurile lor; iar bunurile lor, jefuite şi casele lor, arse.

Satele româneşti, trecute pe lista neagră a ocupanţilor veniţi din pustă, au fost distruse şi locuitorii lor siliţi să se refugieze în păduri, sau în văgăuele munţilor, până când va trece furia şi setea de sânge a barbarilor moderni.

Aceste orori reamintesc pe acelea săvârşite de bandele mongolice în plin evul mediu, ca şi ale Triburilor maghiare atunci când şi-au făcut apariţia în Carpaţi şi la Dunăre.

Şi nu poate fi vorba de atrocităţi, asasinate şi jafuri, săvârşite de bande formate din criminali, fără nicio legătură cu autorităţile statului ocupant, obligate să asigure ordinea publică, să apere viaţa şi avutul locuitorilor de orice

origină etnică şi credinţă religioasă şi să ofere justiţia tuturor.

Avem la dispoziţie un document maghiar recent, din care reese cum a înţeles guvernul maghiar să îndrumeze tineretul, să-l formeze sufleteşte şi să-l organizeze, prin cultivarea urei de rasă, împotriva Românilor; prin îndemnări făţişe la crime şi masacre, făcând apel, — în numele patriotismului specific maghiar, — la dezlănţuirea instinctelor primare, distructive şi josnice.

Există în Ungaria organizaţia Leventţilor, din care face parte tineretul şi care este patronată de autorităţile civile şi militare.

Ce instrucţii s-au dat Leventţilor cu privire la Români?

In cartea publicată de Dücso Csaba, în 1939, la Budapesta, sub titlul „Nincs Kegyelem" (Nu există milă şi îndurare!) — carte aprobată de cenzura guvernului maghiar — se desvălue în capitolul întitulat: „Mărturisirea Leventului", că adevăratul scop „educativ" al tineretului patriot este exterminarea Românilor, prin asasinat, prin otravă, prin foc, prin orice mijloace.

In acel capitol, un levent maghiar, Torday, destăinueşte iubitei sale, Piroska, care este firea adevăratului maghiar şi ce se urmăreşte prin organizaţia Leventţilor.

Citez din această carte următoarele fioroase mărturisiri:

„Eu nu aştept să vină răzbunarea. Nu aştept!

Voi suprima pe fiecare valah ce-mi iese în cale! pe fiecare îl voi suprima! nu va fi îndurare!...

Voi aprinde noaptea satele valahe! Voi trage în sabie toată populaţia; voi otrăvi fântânele şi voi ucide până şi copii în leagăn!

In germene voi distruge acest neam ticălos şi hoţ! Nu va fi nicio milă pentru nimeni!

Nici pentru copiii din leagăn, nici pentru mama ce va naşte un copil... Voi suprima pe fiecare valah şi atunci nu va mai fi în Ardeal de cât o singură naţionalitate, — cea Maghiară, naţia mea, sângele meu! Voi face inofensivi pe viitorii Horia şi Cloşca! Nu va fi milă!".

„— Nu vorbi aşa, Leventule, a strigat Piroska! Gândeşte-te la conştiinţa ta!

„— *Chiar la ea mă şi gândesc Piroska. Eu n'am de cât un ţel: un mare imperiu maghiar de 50 milioane de unguri!*

Da, numai aceasta e interesant şi eu voi face loc pentru generaţiile viitoare pentru cele 50 de milioane de maghiari ai veacului ce vine.

Loc, loc, pentru naţiunea maghiară! Toţi ceilalţi trebue să piară; să emigreze; sau îi vom suprima pe toţi" (pag. 155-156).

După această confesiune de ordin patologic, leventul- erou, simbol al culturei maghiare distructive, prin asasinatele în massă a Românilor, defineşte, astfel naţiunea maghiară:

— 155 —

lett volna szabad azt csinálnod! Nem lett volna szabad!" Piroska felsikoltott és szeme tele lett könnyel. „Miért voltál olyan kegyetlen Levente?! Miért keményítetted meg a szívedet? ... Miért nyomtad el a lelkiismeretedet?! ... Miért? Miért? ... Én tudom, hogy elnyomtad! Tudom, mert nagyon jól ismerem a te érzékeny, megbocsátó szívedet! Ismerem ..." a lány sírni kezdett.

Levente elengedte Piroskát és keserűen felkacagott. „Ismered az én érzékeny, megbocsátó szívemet? ... Nem! Nem Piroska! ... Csak ismerted! Ismerted, mert az a szív meghalt! Meghalt! Érted?! Meghalt örökre! .. Nincs szívem! Nincs szivem! ... Uj szivet szereztem! Egy kemény acélszívet! Hideg fémszívet, amelyik nem ismer irgalmat, nem ismer kegyelmet és nem ismer megbocsátást! ... És ebbe a szívbe belevéstem azt a mondatot, amit belevésettem a kardomba is. Nincs kegyelem! ... Szép mondat, úgy-e?! Az acélszívhez csak ez illik! ..."

Piroska kinyujtotta karját a fiú felé." Miért kell neked az acélszív? Miért kell neked ez az irgalmatlan szív? Miért? ... Miért akarsz magadból minden áron véreskezű zsarnokot csinálni Levente? ..."

„Én akarok magamból vérezkezű zsarnokot csinálni? Én? ... Tévedsz Piroska! Belőlem azt csinálták! Azok, akik először rendeztek vérfürdőt! ... Én csak bosszút álltam! Bosszút a kiömlött magyar vérért!"

„Istené a bosszú!" — mondta a leány.

„Istené a bosszú?" horkant föl Levente." Hát jól van, övé a bosszú, de én hajtom végre, mert valakinek végre kell hajtani!"

„Aki végrehajtja az az Isten!"

„Hát én várjak az Istenre? Várjak? Meddig várjak? ... A végtelenségig? Az itéletnapig?!"

Textul privitor la Români din cartea maghiară „*Nincs Kegyelem*" de Ducso Csaba (1939). (p. 155, 156, 157).

„Igen! Várni kell!"

„Hát én nem várok!" — kiabálta most már Levente magából kikelten." Én nem várok! Mert mindig az én fajtám, az én nemzetem vérzik! Mindig! Magyar vér omlott végig az egész történelmen és magyar vér hull most is!... Én nem várok a bosszúval! Nem várok!... Ki fogok irtani minden utamba kerülő oláhot! Mindegyiket kiirtom! Nem lesz kegyelem! Ugy, ahogy nem volt kegyelem a magyaroknak Hóra és Kloska idejében és ahogy most sincs számukra kegyelem! Ugy nem lesz az oláh számára sem! Én mondom ezt, én Torday Levente!... Azt fogom csinálni, amit ők csináltak! Éjjel fölgyujtatom az oláh falvakat! Kardélre hányatom az egész lakosságot! Megmérgezem a kutakat! És meg fogom ölni a csecsemőket, mint ahogy Hóráék is kaszákkal agyonszurkálták a zsenge magyar életeket! Magjukban fogom kiirtani ezt a bitang, rabló népséget. Nem lesz kegyelem! Senkinek! Se gyereknek, se áldott állapotban levő anyának! Nem lesz kegyelem a számukra, mert ők sem ismertek kegyelmet. Bosszút állok a magyar történelem minden oláh vérengzéséért! Bosszút! Kegyetlen, irgalmatlan bosszút!... Majd csinálok én nemzetiségi politikát! Nem a magyar fog vérezni és az oláh nyugodtan élni és polcska módjára szaporodni! Nem bizony! Kiirtok minden oláhot és akkor majd Erdélyben is egy nemzetiség lesz, a magyar! Az én fajtám! Az én vérem! Az én nemzetem!... Kiskorukban fogom ártalmatlanná tenni az új Hórákat és Kloskákat! Nem lesz kegyelem!"

Piroska szenvedelmesen közbekiáltott: „Ne mondj ilyeneket Levente! . . . Gondolj csak a lelkiismeretedre!"

„A lelkiismeretemre?... Hát én arra gondolok most Piroska! Az én lelkiismeretem csak az én ha-

zám, az én fajtám körül mozog! Semmi más nem érinti az én lelkiismeretemet! Nekem egy célom van: a nagy Magyar Birodalom és az ötvenmilliós magyar nemzet! Ötven millió magyar lélek, ötven millió megelégedett magyar élet!... Igen! Csak ez érdekel és én helyet fogok csinálni a jövő nemzedékének, az elkövetkező század ötven millió magyarjának. Helyet! Ősi magyar földön helyet az ezer éves fajnak! A magyar fajnak! A többinek pusztulni kell! ... Vagy kivándorolnak, vagy meghalnak, vagy én pusztítom ki őket!"

„Gondolj az Istenre! Gondolj a túlvilágra, ahol majd minden tettért felelni kell! Gondolj erre Levente!" — sikoltotta Piroska.

„Gondolok erre is! Nyugodtan, emelt fővel fogok az Isten elé állni és ha számonkéri tőlem, akkor csak egy feleletem lesz: A fajtámért tettem! Nem fogom mentegetni magam. És ha örök szenvedésre kárhozom, akkor is boldog leszek, mert tudni fogom, hogy az én népem megelégedetten él a hazájában! Tudni fogom, hogy a magyart nem fogják többé melengetett kígyók megmarni és nem fogják az ősi földet orvul elrabolni a befogadottak! Nem fognak békés magyar családokat éjnek idején legyilkolni, mert én a gyilkosokkal már előre leszámoltam! Nekem fogják köszönhetni a békés fejlődést! És engem ez a tudat boldoggá fog tenni... Inkább égek a pokolban, csakhogy a magyar milliók boldogok legyenek!... Odafönt csak egy ország van, az is mennyország és nem Magyarország! És én ezért a Magyarországért szívesen elkárhozom!"

Levente elhallgatott egy pillanatra, azután odalépett a lányhoz. Gyengéden megsímogatta az arcát. „Hidd el kicsi Piroska, hogy igazam van! Talán egy kicsit szívtelennek látszom, talán egy kicsit kegyet-

„Naţiunea maghiară este cea mai splendidă realizare a rasei dominante mongole, care nu cunoaşte de cât victoria. In noi fierbe sângele lui Atila, a lui Arpad şi Gingiskhan!“

Iată mărturisirea brutală şi cinică, fioroasă prin esenţa sa patologică, care desvălue educaţia şi instrucţia ce s'a dat în ultimul timp tineretului maghiar, de către oficialitate, cu scopul exterminării Românilor din Transilvania, prin asasinate, masacre în massă, uciderea copiilor în leagăn, distrugerea satelor lor prin foc şi sabie...

Aceste instrucţii şi metode s'au aplicat în Transilvania ocupată de Ungaria, de către bandele de levenţi şi alte formaţiuni sanguinare sub ochiul binevoitor al autorităţilor civile şi militare maghiare.

Asemenea orori premeditate şi organizate metodic după planul desvăluit în cartea lui Dücso Csaba, cu scopul exterminării Românilor din Transilvania, angajează responsabilitatea directă a guvernului din Budapesta şi aduce Ungaria pe banca acuzaţiei în faţa Tribunalului conştiinţei lumei civilizate. Ne întrebăm : Oare în acest scop s'a făcut arbitrajul dela Viena? In acest scop s'a nesocotit principiul naţionalităţilor şi dreptul poporului român de a stăpâni pământul său strămoşesc?

In acest scop a fost cedată o mare parte din Transilvania, Ungariei, ca ocupanţii maghiari, sfidând morala şi justiţia, călcând în picioare principiile ce sunt la temelia civilizaţiei şi nesocotind angajamentele luate la Viena, să o înece în sângele românilor?

Terorismul maghiar.

Contele Teleki, primul ministru al Ungariei, a încercat să „explice“, ba chiar să justifice masacrele şi expulzările în massă ale Românilor din partea Transilvaniei ocupată de curând, amintind „suferinţele“ ce le-ar fi îndurat maghiarii în cei 22 ani de stăpânire românească.

O explicaţie lamentabilă şi lipsită de orice temei. Oare ţăranii maghiari împroprietăriţi de noi, în urma aplicării reformei agrare în Transilvania, — în aceleaşi condiţii ca şi ţăranii români, saşi, şvabi şi ruteni — erau să se răzbune atât de crunt împotriva Românilor, care le-au dat pământ şi le-au asigurat un trai mai bun?

Şi cum se poate presupune ca aceiaşi ţărani maghiari să fie, pe deoparte, atât de duşmănoşi faţă de binefăcătorii lor români şi, pe de altă parte, atât de fericiţi azi sub stăpânirea magnaţilor şi grofilor din Budapesta, care vor să le ia pământurile şi să-i facă iobagi pe latifundiile lor?

Autorii materiali şi morali ai masacrelor zadarnic încearcă să facă asemenea diversiuni, spre a induce opinia publică străină în eroare.

Adevărul este că teroarea a fost dezlănţuită din ordinul autorităţilor ocupante, civile şi militare; iar masacrele în massă, asasinatele, jafurile, profanările şi distrugerile sunt opera organizaţiilor teroriste ce au sediul central de conducere la Budapesta şi care sunt în subordinea autorităţilor militare şi civile maghiare.

Cum noi nu facem simple afirmaţii, fără să ne sprijinim pe dovezi, vom precisa, atât numele şi numărul organizaţiilor teroriste existente în Ungaria, înainte de arbitrajul dela Viena în chestia Transilvaniei, cât şi legăturile lor cu guvernul din Budapesta şi în special cu ministerul honvezilor şi statul major.

Iată numele organizaţiilor teroriste maghiare:

1. *Szabad csapatok* (Trupe libere) cu sediul la Budapesta. Este organizaţia centrală a tuturor celorlalte formaţii teroriste.

2. *Rongyos Gárta* (Garda zdranţăroşilor) cu sediul la Budapesta.

3. *Kigyos,* care are ca semn distinctiv un şarpe.

4. *Nemezeti Gárta* (Garda naţională).

5. *Move = Magyar Ovszágot Vedö Egycşület,* înfiinţată la Seghedin în 1918.

6. *Lovészek* (Trăgătorii) şi *Onkéntes loveszek* (Trăgătorii voluntari).

7. *Levente* (asociaţia pentru pregătirea premilitară a tineretului).

8. *Elsö Erdélyi Ezred* (Intâiul regiment transilvănean, constituit de maghiarii din România).

9. *Erdélyi Jérfiak egyesülete* (Soc. bărbaţilor din Transilvania) cu sediul la Budapesta.

Mai sunt apoi numeroase asociaţii cu secţii teroriste, dintre care cităm: *Insurgenţii din Transilvania,* compusă din foştii luptători ai reg. 82: *Asociaţia secuilor; Apărătorii rasei maghiare* şi diferite societăţi camuflate studenţeşti, de vânătoare, sportive sau culturale.

Din aceste organizaţii fac parte şi ofiţeri şi subofiţeri din armata regulată ungară, însărcinaţi cu instruirea militară specială a membrilor lor.

Pentru pregătirea teroriştilor *destinaţi încă din 1939 să opereze în Transilvania,* s-au înfiinţat centre de instrucţie, tabere şi poligoane de tragere la Kecskemet, Seghedin, Gyula, Nyradony, Abony, Kassa, Slatina, Tisa-Ujlak, Debreţin, Hust şi în alte localităţi.

La începutul anului 1939 au fost identificate în Ungaria 11 centre pentru organizarea şi instruirea bandelor teroriste, cu un efectiv de circa 20 mii oameni şi împărţiţi în batalioane, companii, plotoane şi grupe. Aceste bande nenumerotate dispun de puşti, mitraliere, pistoale automate, pumnale, gre-

nade și explozive. La sfârșitul anului 1939 și în cursul anului 1940 efectivul bandelor teroriste a fost sporit *în vederea unei acțiuni în stil mare împotriva României.*

Cea mai puternică și veche organizație teroristă este *„Rongyos gárta“* (Garda zdrențăroșilor), care a operat și în 1919 în timpul campaniei noastre din Ungaria. Ziarul maghiar *„Sorakovo“* din Budapesta a publicat două dări de seamă în numerele de la 16 și 22 Iunie 1939, cu privire la activitatea Gărzii zdrențăroșilor, în care se confirmă atrocitățile săvârșite de membrii săi împotriva românilor. Reproducem după ziarul „Sorakovo“ următoarele:

1. *„Garda zdrențăroșilor“ a înarmat țăranii maghiari, care au masacrat cu baioneta întreaga gardă românească ce păzea un vagon de arme...“*

2. *„Altădată „Garda zdrențăroșilor“ a prins un căpitan român și un preot și i-au aruncat de vii într'o mașină de treerat...“*

3. *„O echipă de soldați români plecată după rechiziții a fost surprinsă de aceeaș gardă, masacrată și îngropată în șanțul șoselei, — lăsându-se capul oamenilor afară“.*

Intr'o altă lucrare tipărită în Mai 1939, la Budapesta, în editura „Szittya“, sub titlul „Rongyostok“ și al cărui autor este șeful terorist Egyedy Bálazs Denes se confirmă, în termenii următori, legăturile acestei organizații teroriste cu autoritățile constituite ale statului ungar:

„La un cuvânt rostit de Horthy Miklos „Garda Zdrențăroșilor“ a sărit ca un singur om spre a trece la fapte...

„Trebuia să dăm ajutorul nostru — tăinuit și în mod ilegal — guvernului, care trata la masa verde... (E vorba de conferința dela Viena în problema cehoslovacă).

„A trebuit să ne adunăm în taină și să pornim spre frontiere cu cele mai mari precauțiuni, deoarece autoritățile nu puteau să recunoască fățiș existența și activitatea noastră“ (p. 9—13).

Unul din șefii teroriști, care a făcut parte din organizația „Move“ și a fost instructor al asociației Leventilor, Prem Ioszef, locotenent în rezervă, fiind capturat de trupele cehoslovace, cu prilejul acțiunei dela Berehova, în 1939, iată ce a declarat:

„Am fost membru al formației „Move“ și instructor la societatea „Levente“ (premilitari). La 22/IX am primit un ordin de chemare albastru semnat de un organ militar necunoscut și prevăzut cu stampila șefului de stat major al armatei ungare...

Comandant al batalionului nostru, din ordinul Statului major, a fost numit maiorul Tornasi Savics Sandor, care pregătea și conducea acțiunea după instrucțiile Statului Major“

Organizația teroristă „Levente“ pentru pregătirea pre-

militară a tineretului maghiar, care este sub directa conducere a ministerului honvezilor (ministrul armatei), propagă ura sălbatecă şi de rasă, asasinatul şi exterminarea în massă a Românilor, ba chiar şi a copiilor „valahi" din leagăn, după cum mărturiseşte Dücsö Csaba, autorul cărţei de instrucţii a levenţilor apărută în 1939, în editura Centrum Kiado Vallalat R. T. din Budapesta, sub titlul: „Nincs Kegyelem", în capitolul „Mărturisirea leventului".

Iată cum în locul regimului civilizat român din acea parte a Transilvaniei s'a introdus anarhia, teroarea şi barbaria maghiară şi s'a creat un factor primejdios în centrul Europei, care trebue să fie stins de apărătorii drepturilor naţiunilor şi ai civilizaţiei.

S'a dovedit astfel că actul unirii Transilvaniei cu România din 1 Decembrie 1918 a fost perfect justificat, nu numai pentru că el a corespuns principiului etnic şi liberei determinări, dar prin efectele sale binefăcătoare în ordinea etnică, politică, socială, economică şi culturală.

Cine sunt autorii responsabili ai masacrelor şi ororilor din partea Transilvaniei cedată Ungariei.

In memoriul fostei delegaţii române de la Budapesta, comunicat delegaţiei maghiare, se spune că s'au făcut de noi propuneri scrise cu privire la regularea chestiunii minoritare române din Ungaria, în urma cedării părţii din Transilvania acestui stat, care n'au fost luate în consideraţie. Sub pretext că guvernul român ar fi evacuat material şi bunuri împotriva clauzelor decisiunii arbitrale dela Viena, guvernul din Budapesta a făcut cunoscut în ziua de 16 Septembrie hotărârea sa de a nu începe tratative în chestiunile minoritare româneşti. După ce s'a făcut dovada netemeinicei afirmaţiunii relative la evacuarea materialului şi bunurilor din teritoriul cedat Ungariei, s'a inventat alt pretext, deasemenea lipsit de temei — România n'ar avea o constituţie — şi apoi s'a susţinut de către delegaţii maghiari alt punct de vedere: chestiunile minoritare ar fi de ordine internă şi exclusiv rezervate dreptului de suveranitate al Ungariei şi în consecintă, tratative în această privinţă nu ar fi necesare şi admisibile.

Fomulând acest punct de vedere şi acoperindu-se de dreptul de suveranitate al Ungariei, guvernul maghiar, de sub conducerea d-lui Teleki, a urmărit să înlăture obligaţiile ce le-a luat prin clauzele decisiunii arbitrale dela Viena, privitoare la minorităţi, uitând că cesiunea teritorială a fost şi este condiţionată de acceptarea şi de îndeplinirea acelor obligaţiuni.

Puterile care au arbitrat — Germania și Italia — n'au voit să lase Ungariei libertatea să trateze cum va crede de cuviință guvernul său, chestiile minoritare din partea Transilvaniei cedată de România, ci i-a impus obligația să asigure minorităților din acel teritoriu un tratament civilizat și un regim legal și stabil bazat pe drepturi bine definite, cu garanția respectării lor.

Și iată că guvernul ungar, nu numai că a refuzat să discute cu guvernul român chestiunile ce interesează populațiunea română din teritoriul cedat Ungariei, în condițiile și împrejurările cunoscute, dar a deszlănțuit cea mai cumplită urgie împotriva românilor, lăsând deplină libertate bandelor „levenților", instruite special în scopul exterminării „valahilor" de ofițeri din armata regulată maghiară și membrilor asociaților teroriste „*huno-hungarice* „Arpad", „Tovărășia zdrențăroșilor", „banderiilor nobilimei" și altele, să organizeze masacre în massă, cruzimi demne de urmașii hunilor, jafuri, profanări și distrugeri de biserici creștine ortodoxe și greco-catolice, expulzări forțate de intelectuali cu familiile lor în condițiile cele mai barbare.

Insuși contele Teleki, primul ministru al Ungariei, a recunoscut, în declarațiile ce le-a făcut în ședința Camerei dela 10 Octombrie a. c., că maghiarii au săvârșit atrocități ale căror victime sunt Românii din teritoriile de curând ocupate și într'o singură zi au fost izgoniți 850 de intelectuali români, accentuând asupra măsurilor de opresiune, inadmisibile într'un stat european civilizat, luate împotriva unei populațiuni pacinice și dezarmate.

Contele Teleki a avut însă tristul curaj să explice și să justifice acele orori, considerându-le drept o replică a conaționalilor săi din acel teritor la suferințele ce le-ar fi îndurat 23 de ani sub dominația noastră. Reținem mărturisirea primului ministru al Ungariei, că ororile din teritoriul Transilvaniei cedat în urma arbitrajului dela Viena, au fost săvârșite de maghiari. Prin această mărturisire publică, făcută în Parlamentul ungar de însuși contele Teleki, s'au desvăluit nu numai autorii materiali ai masacrelor și atrocităților ale căror victime nevinovate sunt românii, dar și autorii morali responsabili, ce au îndemnat la săvârșirea lor. Cine a pregătit și instruit bandele de ucigași, de incendiatori și de teroriști ?

Cine a organizat asociația „levenților" cu scopul mărturisit de a extermina pe „Valahi" ?

Cine a îndemnat în ultimii ani tineretul maghiar la asasinate și cruzimi nemaipomenite, după ce le-a sădit în suflete ura de rasă împotriva românilor sub pretexte patriotice, că numai așa se va putea lua iarăși în stăpânire Transilvania, și Ungaria va atinge fostele sale frontiere carpatine ?

Guvernele ungare, care au încurajat această propagandă criminală şi au lăsat să se organizeze, sub protecţia şi chiar conducerea reprezentanţilor autorităţilor civile şi militare, asociaţiile teroriste anti-româneşti.

Dovezi în această privinţă avem la dispoziţie, căci le găsim în publicaţiile oficioase maghiare din ultimii ani.

Afirmaţia contelui Teleki că atrocităţile săvârşite de maghiari, împotriva românilor, ar avea drept scuză suferinţele acelora ce au stat 23 de ani sub stăpânirea noastră, cade, când autorul cărţei *„Nincs Kegyelem"*, Dücsö Csaba, — publicată la Budapesta, în 1939, — a desvăluit rostul asocia'iei *„Leventilor"*, care este: exterminarea românilor prin masacre în massă; uciderea copiilor „valahi"; arderea şi distrugerea satelor româneşti din Transilvania şi izgonirea forţată de pe pământul lor strămoşesc a intelctualilor români, ca cei rămaşi în robia maghiară, sá n'aibă niciun conducător şi niciun sprijin.

Iată cine a pregătit metodic şi cinic de câţiva ani, printr'o propagandă susţinută făţiş de autorităţile maghiare, exterminarea românilor prin asasinate în massă.

Autorii morali sunt la Budapesta şi autorii materiali sunt în libertate, căci ei au operat şi operează din ordinul celor dintâi.

Iată adevărul. Iată realitatea. Zadarnic a încercat guvernul din Budapesta să „explice" şi să scuze masacrele şi toate ororile săvârşite de maghiari împotriva nefericiţilor noştri fraţi, rămaşi fără apărare fiind scoşi de stăpânitorii lor vremelnici, de sub scutul legilor. Asemenea orori ce dezonorează lumea civilizată, chiamă o nouă ordine bazată pe justiţie şi omenie.

Şi această ordine trebue să se facă cât mai repede, în interesul păcei şi al civilizaţiei europene.

Situaţia tragică a Românilor din Transilvania cedată.

Diversiunea Budapestei.

Crezând că vor putea da caracterul unei acţiuni de represalii justificată masacrelor, cruzimelor, expulzărilor în massă şi actelor de opresiune şi de teroare săvârşite împotriva populaţiunii române majoritare din partea Transilvaniei ocupată de Ungaria, presa şi postul de radio — emisiune din Budapesta au pretins că ele ar fi fost determinate de măsurile excepţionale ce le-ar fi luat România contra populaţiei minoritare maghiare.

Această diversiune pe care guvernul din Budapesta a încercat s'o facă spre a scăpa de răspunderea ce-l apasă, este

bazată pe neadevăruri şi calomnii. Guvernul şi poporul român nu se coboară la asemenea acte de barbarie. Niciun locuitor maghiar n'a fost nici isgonit din ţară, nici jefuit, nici schingiuit, nici asasinat. Nici un bun aparţinând cetăţenilor de origină etnică maghiară n'a fost atins şi nicio biserică maghiară, de pe teritoriul român, n'a fost profanată sau distrusă.

Toţi membrii minorităţii maghiare continuă să se bucure, ca şi în trecut, de un tratament civilizat, de protecţia organelor statului român, de libertăţile, drepturile şi chiar privilegiile ce li s-au acordat.

Am fi fost şi suntem în drept de a aplica represalii agravate în urma teroarei dezlănţuită de unguri împotriva românilor din Transilvania cedată şi a înfiorătoarelor masacre şi atrocităţi, săvârşite. Totuşi, n'am recurs la asemenea represalii.

Ce se întâmplă însă ?

Tot noi suntem acuzaţi că aplicăm regimul de teroare minorităţii maghiare din Transilvania, pe când în teritoriul ocupat de la nord românii deacolo au fost scoşi de sub domnia legilor şi ameninţaţi, — unii cu exterminarea, alţii cu expulzarea peste granițe, manu militari.

In asemenea condiţii, Transilvania ocupată de unguri, fără sacrificii şi fără victorie, a ajuns un ţinut în care, în locul ordinei, justiţiei şi omeniei, domneşte abuzul, teroarea şi barbaria.

Noi nu înţelegem însă, să ne mărginim la un al doilea Carmen miserabile, la o jelanie pentru calvarul ce'l îndură fraţii noştri din partea Transilvaniei trecută sub stăpânirea maghiară şi nici la un protest în aceste vremuri, ci suntem datori să acţionăm cu toată demnitatea şi energia, căci numai aşa vom putea salva de la pieire pe cei peste 1.400.000 de români din marea familie latină, ce a ţinut şi ţine de 2000 de ani facla civilizaţiei în aceste părţi ale Europei.

Nu înţelegem ca fraţii noştri din partea Transilvaniei cedată la Viena Ungariei, printr'un imens sacrificiu, să fie supuşi unui regim odios, tiranic şi barbar şi ameninţaţi cu exterminarea.

Ungaria nu respectă angajamentele dela Viena.

Ce scrie presa germană şi ce a declarat contele Csaki.

Ziarul „Berliner Boersenzeitung" din 14 Noembrie 1940, a publicat următoarea informaţie ce i-a comunicat-o corespondentul său din Budapesta :

„Apelul conducătorului grupului german din Ungaria, dr. Basch, ca toţi germanii ale căror nume au fost maghiarizate, pe baza paragrafului 6 al art. 1 din arbitrajul dela Viena să-şi

reia numele lor vechi, a fost cenzurat. Cererea societății germane pentru tipărirea revistei științifice „Cercetări germane în Ungaria“ a fost respinsă“.

Această notă a aparut a doua zi după declarațiile ce le-a făcut în Adunarea deputaților din Budapesta, contele Csaki, ministrul de externe al Ungariei, privitoare la posibilitatea ce a avut-o Ungaria în ultimii ani de a'și lărgi frontierele „cu ajutorul Germaniei și Italiei“ și la politica nouă a guvernului din Budapesta în materie de minorități.

In legătură cu întâia chestiune acelaș ziar german „Berliner Boersenzeitung“ scrie în numărul său dela 14 Octombrie a. c., că orice încercări de intrigi și atacuri din partea Angliei împotriva *„tradiționalei prietenii maghiaro-germane“*, după presa din Budapesta nu'și pot produce efectul *„acum când au fost satisfăcute pretențiile revizioniste maghiare și Ungaria trebue să fie recunoscătoare față de prietenul vecin“.*

In ce privește chestiunea a doua, contele Csaki a ținut să afirme în ședința Camerei dela 12 Noembrie a. c., că numai un guvern lipsit de experiență și înapoiat ar putea urmări prin politica sa asimilarea forțată a minorităților și de aceea, în imprjurările actuale Ungaria este gata să închee într'o atmosferă mai bună un tratat relativ la minorități, nu numai pe hârtie, ci în sensul cel mai adânc.

Ce valoare poate să prezinte această promisiune când nici față de „prietenul vecin“, Germania, cei cari au semnat acordul de arbitraj dela Viena în numele Ungariei, nu înțeleg să respecte angajamentele ce le-au luat cu privire la tratamentul minorității germane ?

Căci, ce a însemnat refuzul guvernului ungar de a se publica în presă apelul șefului minorității germane, d. Franz Basch, în chestia reluării numelor vechi germane de către germanii maghiarizați, dacă nu voința sa de a aplica și deacum înainte metodele atât de cunoscute din trecut pentru desnaționalizarea forțată a elementelor etnice minoritare ?

Și ce a însemnat refuzul său de a autoriza apariția unei publicațiuni periodice germane cu caracter științific, dacă nu aceiaș voință de a împiedeca dezvoltarea culturală a minorităților din Ungaria, condamnate maghiarizării ?

De aceea este interesantă din punctul de vedere politic, național și cultural, situația ce s-a creat germanismului din Ungaria, România și Iugoslavia după modificările teritoriale din 1919 și împotriva cărora a protestat continuu Ungaria.

In urma acelor modificări teritoriale grupul „germanilor dela Dunăre“ a fost rupt în trei : un grup compus din 618.293 de persoane, a rămas Ungariei ; al doilea grup compus din 669.000 de persoane, a rămas Iugoslaviei și al treilea grup compus din 800.000 de persoane, a rămas României întregite. Această repartiție numerică o facem după datele statistice

publicate acum câţiva ani de Institutul german din Stuttgart şi de Heimatdienst.

Şi acum se impune întrebarea : care din cele trei grupuri germane minoritare a suferit şi suferă efectele desnaţionalizării şi se găseşte în situaţia gravă şi umilitoare de a nu se putea manifesta şi desvolta în domeniul culturii sale proprii ?

Numai grupul german din Ungaria : pe când celelalte două grupuri, au un regim ce le asigură păstrarea şi afirmarea conştiinţei lor naţionale, desvoltarea lor culturală şi economică şi exerciţiul tuturor drepturilor cetăţeneşti. Noi am făcut ceva mai mult : am readus în sânul comunităţii lor etnice şi spirituale pe şvabii izolaţi din Satu Mare, expuşi sub regimul maghiar dinainte de 1918, desnaţionalizării.

Ce regim a asigurat grupului german şi celorlalte minorităţi, Ungaria, după 1919 ?

Iată ce a scris în 1932, conducătorul de atunci al grupului german din Ungaria, Bleyer :

„Maghiarizarea nu s'a arătat niciodată atât de brutală şi atât de hotărîtă, ca astăzi !

Dreptul şi justiţia sunt alăturea de germanii din Ungaria, dar forţa este o tactică de care ungurii uzează fără niciun scrupul.

Nu mai avem decât două soluţii : sau să ne supunem măsurilor de asimilare, sau să facem apel la Germania Mare".

După moartea d-rului Bleyer, în 1937, a fost numit preşedinte al grupului german („Volksbund der Deutschen") d. dr. Franz Basch, pe care guvernul maghiar îl eliminase din comitetul de conducere cu câtva timp mai înainte, fiind considerat „rasist" şi „pangermanist", deci adversar înfocat al desnaţionalizării compatrioţilor săi.

Cum guvernul maghiar a continuat politica sa tradiţonală de maghiarizare forţată împotriva minorităţii germane, ca şi a celorlalte minorităţi, Germania, prin arbitrajul dela Viena, în chestia Transilvaniei, a introdus clauze obligatorii pentru Ungaria cu privire la noul regim al grupului german. Acum s'a făcut dovada — în urma celor publicate de ziarul „Berliner Boersenzeitung" — că Ungaria nu înţelege să respecte acele obligaţiuni.

Nu numai atât.

Ungaria, care a obţinut teritorii în 1938, 1939 şi 1940, fără sacrificii şi împotriva principiului naţionalităţilor, departe de a se considera satisfăcută şi de a manifesta recunoştinţă celor ce au contribuit la lărgirea frontierelor sale, în condiţiile cunoscute, acum formulează noui pretenţii teritoriale împotriva tuturor vecinilor săi, urmărind reconstituirea statului dinainte de 1918, — acel mozaic de naţionalităţi, care a provocat prăbuşirea monarhiei habsburgice.

In consecinţă, între pretenţiile teritoriale ale Ungariei

figurează și teritoriile ce aparțin de drept, Germaniei și Italiei — Burgenlandul și Fiume — pe lângă celelalte ce aparțin de drept României, Iugoslaviei și Slovaciei.

Ungurii, dela 1920 încoace, n'au combătut numai tratatul dela Trianon, sub pretextul că ar fi „nedrept", ci au considerat primejdios însuși principiul naționalităților pe temeiul căruia s'a putut unifica Italia și creia Germania Mare.

Intr'o carte publicată la Paris, în 1932, sub titlul „Le Procès de la Hongrie", autorul ei, baronul I. de Szilassy, fost ministru plenipotențiar al Ungariei, scrie:

„Napoleon III a fost un înfocat discipol al principiului naționalităților· Această teză n'a adus, totuși, fericire Franței care s'a făcut apostolul ei generos".

Pentru ce? Baronul maghiar Szilassy, răspunde:

„Deoparte, ea a creat astfel unitatea Italiei, care a devenit rivala sa în basinul Mediteranei și de altă parte, a lăsat Prusia să învingă Austria în 1866, ceea ce a pregătit dezastrul dela Sedan și unitatea Germaniei sub un imperiu ereditar prusian".

„Pentru Franța, chestiunea poate fi deosebit de tragică, dacă după ce a ajutat prin politica sa liberală unificarea Italiei și a Germaniei (și constituția dela Weimar a fost încoronarea acestei opere), ea va sfârși, prin aceeaș politică, să contribue la crearea unei Germaniei Mari"...

Și ca să împiedece unirea Austriei cu Germania, precum și expansiunea Germaniei spre est, baronul Szilassy a propus două soluții, în 1932:

Intâia, „o coaliție armată a marilor puteri ale Europei" împotriva Germaniei și ocuprarea Austriei de trupele aliate din apus; a doua, „de a creea la frontierele orientale ale Germaniei un organism economic atât de puternic ca să poată uni și reprezenta idei și interese opuse Germaniei" (p. 238).

In concluzie, baronul Szilassy, spunea, că numai de Franța depinde dacă ea va domina mâine în câmpia Dunărei, între Carpați și mările Orientului, sau dacă acest teritor va fi destinat să sufere dominația germană și să ajungă un pod de granit pentru „Drang nach Osten".

Să nu se creadă că numai autorul cărții citate a luat poziție împotriva Germaniei. Contele Bethlen, fostul prim ministru al Ungariei, faimosul agitator revizionist, într'o conferință ținută la Milano, în 1936, a declarat, că dacă Germania va urmări în adevăr o politică de expansiune spre est, (Drang nach Osten), atunci Ungaria, sprijinită de Italia, „va opune barieră expansiunei Germaniei".

In asemenea condiții politica Ungariei este în opoziție, nu numai cu drepturile și interesele naționale ale tuturor vecinilor săi, dar și cu politica de echilibru și de destindere ce o urmăresc puterile axei în aceste părți ale Europei, bazată pe restabilirea dreptului, care poate garanta pacea viitoare între națiuni.

1919 — 1940.

O pagină din istoria relaţiunilor româno-maghiare.

In unicul ziar românesc ce apare la Cluj, în teritoriul de curând cedat Ungariei, sub titlul „Tribuna Ardealului", se fac câteva constatări... Intre altele se constată, că acolo domneşte o „teamă şi amărăciune de nedescris", căci „oameni nevinovaţi sunt făcuţi răspunzători pentru schimbările istoriei; iar alţii de fapte pe care ei nu le-au săvârşit şi suferinţele bieţilor nevinovaţi se ţin lanţ..."

Mai departe se spune, că ar fi firesc ca asemenea chestiuni, cu puţină voinţă, să fie rezolvate spre a se pune capăt „unei stări de lucruri, care ameninţă să distrugă existenţa multor mii de oameni nevinovaţi".

Faţă de aceste constatări de fapt, nu este fără interes, de ordin cel puţin istoric, să reamintim împrejurările în care armata rămână, acum 21 de ani, a ocupat Ungaria, nu după un arbitraj, ci în cursul unui război provocat şi impus României, atunci când pacea în Europa nu fusese încă restabilită.

Cum a înţeles România să-şi îndeplinească misiunea sa, odată Ungaria ocupată de trupele sale victorioase?

A doua zi după ocuparea Budapestei, în proclamaţia dată în ziua de 5 August 1919, generalul Mărdărescu, comandantul trupelor române victorioase din Transilvania, a adus la cunoştinţa populaţiei maghiare următoarele:

„1. Armata română nu face război locuitorilor, ci armatelor, care au atacat-o;

2. Soldaţii români garantează liniştea, avutul şi viaţa cetăţenilor".

Şi aşa a fost. România, nu numai că n'a înţeles să abuzeze de victoria ce o câştigase, de prăbuşirea statului ungar şi de distrugerea forţelor lui armate, dar a îndeplinit o misiune civilizatoare şi umană, căci armata sa a pus capăt unui regim anarhic, a restabilit ordinea, a asigurat viaţa şi avutul locuitorilor, a ajutat populaţia ameninţată cu foametea şi a organizat o vastă operă de asistenţă socială în tot cuprinsul teritoriului ocupat. România ar fi putut atunci să înfigă adânc sabia justiţiară în trupul culcat la pământ al Ungariei şi soldaţii săi ar fi putut răzbuna pe martirii românilor din Transilvania şi Banat; pe Doja, ars de viu pe un tron înroşit; pe Horia şi Cloşca, traşi pe roată în piaţa Alba Iuliei; pe Avram Iancu, chinuit, batjocorit şi înebunit de călăii săi şi pe toţi cei schingiuiţi, masacraţi, spânzuraţi, decapitaţi, traşi în ţeapă, sau aruncaţi de vii pe ruguri, — căzuţi jertfă pentru iubirea lor de neam şi pentru credinţa lor nestrămutată în izbânda dreptăţii româneşti.

Ocupaţia română a fost caracterizată prin trei comandamente: ordine, civilizaţie, umanitate. Ea n'a fost pătată de

excese, de abuzuri de putere, de acte isvorîte din ura de rasă, sau din răzbunare pentru nedreptățile și suferințele îndurate de românii din Transilvania din partea foștilor lor asupritori, vreme de câteva veacuri. Ceva mai mult: ea a contribuit la renașterea Ungariei, la restabilirea încrederii poporului maghiar în forțele sale creatoare.

Presa maghiară din acea epocă a recunoscut efectele binefăcătoare ale intervenției armate a României.

Ziarul „A Tarsaság" (No. 5) din Octombrie 1919 scria :

„Românii au făcut ordine ; au împărțit gratuit pâine, așa că popularitatea lor a crescut din zi în zi...

Ocupația română n'a împiedecat viața Budapestei, — dimpotrivă, a apărat interesele populației ei; a ajutat comerțul și a asigurat și garantarea siguranței politice.

Dorim ca vecinii noștri, cari au servit interesele Europei prin nimicirea bolșevismului, să rămână cu noi în bună înțelegere și să aranjeze bine chestiunile teritoriale ce sunt în discuție".

Cu prilejul părăsirei teritoriului ungar, comandantul diviziei a 20-a, generalul Ion Anastasiu, într'o proclamație adresată poporului maghiar, publicată în ziarul „Egyeteres" din 6 Martie 1920, spunea :

„Proprietatea am respectat-o; am reparat și îndreptat stricăciunile, așa că pe unde am trecut am primit dela națiunea maghiară numai flori și cuvinte de mulțumire. Și nu am fost singurul care m'am purtat așa, alții au făcut tot ca mine..."

Și cu toate acestea, propaganda maghiară fără să țină seamă de realitate, prezintă Ungaria drept o „Arcadie ferice", iar Budapesta un centru strălucitor al culturii și civilizațieei maghiare. Iată cum spulberă aceste ficțiuni d. Milotay, fost deputat și director al ziarului „Uj Magyarszág", după ce a devedit cu ajutorul cifrelor mizeria cumplită a satelor din pustă :

„Din aceste cifre se desprind contrastele. Deoparte, părți din țară prăbușite în beznă, fără drumuri și în mizerie, cu sutele de sate de cerșetori ; de altă parte, întreaga noastră cultură ce vrea să pară ca aceea a occidentului ; cu grădinile sale suspendate : cu Budapesta ce înghite totul, — acest nou Bizanț și corn de aur, cu toată putreziciunea și străinismul aceluia — „orașul cel mai vesel din Europa" cum îl prezintă propaganda noastră turistică, cu toată literatura sa, cu presa, teatrele și barurile sale puse în serviciul acestei veselii și nemăsuratei pofte de viață"...

Iată adevărata față a Ungariei, care ar trebui să fie cunoscută și în afara frontierelor sale.

Un document interesant german.

Politica de maghiarizare.

La începutul lunei Octombrie 1940, conducătorul grupului etnic german (şvab) din Banat, d. Anton Peter, a luat dispoziţii ca şvabii maghiarizaţi în mod silnic sub fosta dominaţie ungară să fie readuşi în sânul comunităţii din care fac parte de drept, după originea lor.

In scopul acesta s-au întocmit liste pe comune şi familii, cuprinzând toate elementele şvabe maghiarizate până la 1918 şi ale căror nume urmează să fie re-germanizate după vechile acte de stare civilă.

Reamintim că în Banatul întreg, după rapoartele generalului austriac Mercey, adresate cancelariei imperiale din Viena, în 1717, Românii formau majoritatea covârşitoare a populaţiei, iar Sârbii erau stabiliţi de câteva deceni în câteva comune din judeţul Torontal. Nu erau pe-atunci nici germani, nici maghiari în Banat.

După câteva decenii au început colonizările germane. După statistica contelui Klory de Altringen — austriac — în 1770 s'a socotit în Banatul întreg 186.639 Români, 78.870 sârbi, 42.201 germani şi nici-un maghiar.

Abia în 1841 s'a înregistrat de statistica ungară 14.342 maghiarii, faţă de 576.230 Români, 207.720 germani şi 207.319 sârbi.

Aşa se explică politica de maghiarizare a şvabilor din Banat, pe care a practicat-o guvernele ungare dela 1850 — 1918, căci numărul maghiarilor în această provincie românească era atât de neînsemnat faţă de massa românească autochtonă, încât ea nu prezinta nici o valoare etnică. Şvabii fiind de curând colonizaţi au căzut mai uşor pradă metodelor condamnabile de maghiarizare, după cum au căzut şi şvabii din judeţul Satu Mare din aceleaş cauze.

Numai după unirea Transilvaniei cu România, graţie politicei noastre minoritare, şvabii din Satu Mare, ameninţaţi să fie complet maghiarizaţi, au putut recâştiga conştiinţa lor naţională, — fapt ce a fost recunoscut de conducătorii grupului minoritar german.

Ce s'a întâmplat acum după acţiunea întreprinsă pentru salvarea şvabilor maghiarizaţi din Banat?

A intervenit un protest, pe cât de îndrăzneţ, pe atât de imprudent din partea conducerei grupului minoritar maghiar din Timişoara, care a provocat o replică drastică şi o punere la punct, sub forma unei adrese semnată de conducătorul grupului etnic german, d. Anton Peter. Această replică este interesantă prin conţinutul său, căci iată ce se spune într'ânsa:

„Cu oarecare mirare am luat la cunoştinţă adresa Dv. cu data de 1 Noembrie 1940. Dv. susţineţi că organele conducerii

noastre „prin ameninţări şi promisiuni silesc să intre în gruparea germană pe aceia cari până acum au fost cunoscuţi ca Unguri, cari şi-au legat pentru totdeauna soarta lor de cea a poporului maghiar".

„Aici este vorba despre o eroare evidentă. Chiar dacă am avea de gând să „silim" pe cineva ca să se considere german, n'am avea mijloace. Spre a se putea exercita o astfel de silă materială şi morală, este necesară puterea şi autoritatea Statului, precum a făcut-o aceasta Ungaria dinainte de războiu, secole dearândul, cu Germanii din Banat. Dar este departe de noi gândul să luăm între noi oameni cari n'au sânge german. Mai mult : noi respingem ideea de a asimila oameni cari aparţin unei rasse străine, cum ar fi, bunăoară, Ungarii, chiar şi în cazul când cineva personal ar cere aşa ceva.

După cum ar reeşi din relatările Dv., plângerea şi protestul nu privesc persoane de sânge unguresc, cari ar fi fost vârîte cu forţa în gruparea germană, ci elemente, care până acum au fost cunoscute ca fiind Unguri şi cari şi-au legat soarta lor de a poporului unguresc. Dv. vă gândiţi la cei cu sânge german, cari în ultimul veac, dinainte de războiul mondial, au fost maghiarizaţi. Aşa dar la aceia cari prin ameninţări şi forţă, sau printr'o mânuire şireată a vechei reţete cu cozonacul şi biciul, în mod sistematic au fost desbrăcaţi de germanismul lor. Este vorba de indivizi ale căror mame şi bunici chiar şi azi trăesc ca femei germane, de multe ori fără să cunoască o vorbă ungurească. Aceste sunt un rezultat al sistemului de educaţie al şcolilor primare şi medii din Ungaria dinainte de război, oamenii fiind siliţi să cerceteze aceste şcoli şi prin care toată educaţia şcolară germană din Banat a fost maghiarizată în mod forţat.

Aci nu este vorba de izolaţi, cari în cursul unui veac, înconjuraţi de mulţimi populare ungureşti, s'au pierdut, ci de masse, cari în urma unei desnaţionalizări forţate, susţinute de Stat, au fost trecute la Unguri".

Documentul acesta prezintă importanţă, nu numai prin faptul că dezvălue politica de maghiarizare forţată, prin şcolile de stat primare şi medii, prin administraţie şi prin manevrarea „cozonacului şi biciului" practicată în trecut de guvernele Ungariei împotriva naţionalităţilor ; dar şi prin îndrăzneala conducătorilor minorităţii maghiare din ţara noastră de a se opune fatiş revenirii germanilor maghiarizaţi pe temeiul drepturilor lor naţionale şi de liberă dispoziţie în gruparea lor etnică.

Dacă în ţara noastră îşi permit asemenea intervenţiuni conducătorii minorităţii maghiare, fără să ţină seamă de principiul etnic, de drepturile germanilor de a-şi organiza comunitatea lor conform acestui principiu şi în acord cu dispoziţiie decretul-lege român, nu trebue să ne mire faptul, că gu-

vernul din Budapesta nu respectă obligaţiile ce le-a luat prin aranjamentul dela Viena, cuprinse în convenţiile ungaro-germane şi ungaro-române, privitoare la drepturile ce se cuvin celor mai importante grupuri naţionale din Ungaria.

Conducătorii actuali ai Ungariei înţeleg să fie numai profitorii aranjamentului dela Viena din 30 August 1940; iar nu şi executorii obligaţiilor luate prin acele două convenţii, faţă de Germania şi România. Ei cred că vor putea abuza de situaţia actuală, din Europa centrală spre a putea aplica metodele lor cunoscute în materie de naţionalităţi atât faţă de germani, cât şi faţă de cei peste 1 milion 400.000 de români din Transilvania de Nord. Dar coarda ce se întinde prea mult nu va putea rezista, după cum n'a rezistat nici în trecut.

Noua ordine din Europa de mâine nu se va putea stabili definitiv decât pe respectul drepturilor naţionale şi prin stingerea focarelor ce ar putea fi generatoare de noi conflicte sângeroase.

Revizionism contra tuturor vecinilor.

Revendicările teritoriale ale Ungariei.

Fără să fi luat parte la războiul actual, fără niciun sacrificiu, fără obligativitatea schimbului de populaţiuni şi fără niciun titlu de drept, ci numai graţie unor împrejurări favorabile ei, Ungaria şi-a întins frontierele spre Carpaţii nordici şi răsăriteni, sporindu-şi teritoriul şi populaţia.

Cum teritoriile ocupate în ultimii ani sunt populate în majoritate covârşitoare de alte neamuri — Rusia subcarpatică cu partea Maramureşului ce a aparţinut Cehoslovaciei, de Ruteni şi Români; Slovacia de sud de Slovaci şi Transilvania de Nord de peste 1.400.000 de Români, — Ungaria a redevenit un stat mozaic de rase şi naţionalităţi.

Totuşi, Ungaria nu se consideră satisfăcută cu câştigurile teritoriale obţinute în asemenea condiţii.

Conducătorii săi în loc să fie preocupaţi de rezolvarea problemelor grele impuse de cerinţele vremurilor de azi, în legătură cu noua structură etnică a statului, cu situatia ţărănimei maghiare din pustă, lipsită de pământ şi cu obligaţiunile ce le-a luat Ungaria prin aderarea sa la pactul tripartit, faţă de toate naţionalităţile şi de ţările vecine, ei încurajează politica revizionistă bazată pe alte expansiuni teritoriale cu scopul creării unei Ungarii mari care să cuprindă toate ţinuturile ce ar fi aparţinut... „Coroanei Sf. Ştefan".

In toată Ungaria s-au răspândit după aranjamentul de la Viena din 30 August a. c. hărţi cu scopuri revizioniste.

Intr'o hartă tipărită de curând de „Uniunea naţio-

nală maghiară", şi răspândită în scop de propagandă revizionistă cu autorizarea guvernului din Budapesta, sunt considerate teritorii ce se cuvine a fi cedate Ungariei, toate cele cuprinse în spaţiile albe şi anume: Slovacia, la Nord; Burgenland-ul la vest; Croaţia-Slovenia şi Bacica la sud; Fiume, la sud-vest şi partea Transilvaniei cu Banatul ce aparţin României, la sud-est.

Notăm că Slovacia a fost recunoscută republică de Germania şi Italia în 1938, după dezmembrarea fostului stat cehoslovac, când Ungariei i s'a atribuit partea de sud a Slovaciei; Burgenlandul, a fost atribuit Austriei, în 1920, pe temeiul principiului naţionalităţilor, căci e locuit în majoritate covârşitoare de germani şi după realizarea *„Anschluss-ului"* face parte integrantă din statul german; iar teritoriul Fiume cu oraşul-port Fiume, a fost atribuit Italiei pe baza acordului încheiat cu Iugoslavia la 27 Ianuarie 1924.

Ungaria cea adevărată.

Mărturii maghiare.

După criticile repetate împotriva reformei agrare aplicată de noi în Transilvania, propagandiştii din Budapesta se ocupă şi de situaţia socială, culturală şi sanitară a populaţiunii rurale din România pe care o prezintă în culorile cele mai întunecate şi în contrast cu aceea a populaţiei rurale din Ungaria.

Noi n'am pretins şi nu pretindem că am fi făcut tot ceea ce trebue pentru ridicarea nivelului social, cultural si sanitar al păturei ţărăneşti, cu toate progresele ce s-au realizat în ultimele decenii în viaţa rurală, prin reforma agrară, prin sporirea numărului şcoalelor, a aşezămintelor culturale, a spitalelor şi infirmeriilor. Care este însă situaţia populaţiei rurale din Ungaria din punctul de vedere biologic, cultural şi sanitar? Nu vom răspunde noi, ci câteva personalităţi calificate maghiare.

Cu prilejul deschiderei expozitiei biologice dela Budapesta, un deputat maghiar, Ştefan Milotay, directorul ziarului „Uj Magyarsàg", a publicat un articol (No. din 27 Oct. 1935), asupra stării dezastroase sociale şi sanitare a poporului ungar. Iată ce constatări a făcut acel deputat şi ziarist:

„Cercetările începute în aproape toate părţile ţării au dat tristul rezultat că ungurimea nu numai cantitativ, dar şi calitativ, e pe drumul pieirei.

Te strânge de gât la fiecare cotitură compătimirea, groaza, turburarea, doliul, ruşinea şi răzvrătirea, de par'că ar fi întins pe masa de disecţie înaintea noastră, trupul societăţii noastre naţionale cu harta ce descoperă rănile, bolile făţişe

şi secrete, epidemiile şi tot ce distruge un organism care e atacat în cele mai de seamă ale sale centre vitale".

Urmează apoi documentarea bazată pe datele statistice;

„In Ungaria aproape tot al 6-lea om moare din cauza tuberculozei, iar peste 50.000 de femei tuberculoase sunt incapabile să muncească şi să nască. In câmpie 25 la sută din numărul copiilor în vârstă dela 1—12 ani, 86 la sută din numărul adolescenţilor între 12—20 de ani şi aproape 100 la sută din adulţi, sunt atinşi de tuberculoză. Ungaria deţine recordul european în mortalitatea pricinuită de tuberculoză. La noi e cea mai mare mortalitate infantilă.

După insula Malta, Ungaria e ţara cea mai bântuită de tifos.

Sporul populaţiei maghiare a scăzut într'o jumătate de veac cu 50 la sută. Sporul anual al populaţiei, atât la slavi, cât şi la români, e de două ori mai mare ca la noi".

S'a publicat apoi o dare de seamă anuală a Institutului maghiar de sănătate publică în anul 1925, din care reese că populaţia şcolară a satelor din Ungaria este în majoritate într'o stare de decădere fizică îngrijorătoare din cauza subalimentării, a bolilor şi a mizeriei, ba chiar şi a foametei.

Intr'o comună rurală, Füzesgyarmat, din 547 de copii, ce urmau şcoala primară a statului maghiar, numai 6 dintr'înşii au fost găsiţi sănătoşi, bine nutriţi şi curaţi. In toate judeţele dintre Tisa şi Dunăre s'au constatat efectele foametei în populaţia ţărănească şi în deosebi în circumscripţiile Mezö-Kövesd, Győsyős, Bolassagyarmat şi în toate celelalte din câmpie, pe când clasa dominantă compusă din câteva sute de magnaţi, grofi şi parveniţi îmbogăţiţi, dispun de latifundii.

Directorul unei şcoli maghiare, Csery Desző, într'un articol despre alimentaţia populaţiei maghiare şi în special a celei şcolare, publicat în ziarul „Magyarság" (22 Dec. 1935) scrie: „In Ungaria poţi găsi oameni care în viaţa lor n'au gustat lapte, iar 70 la sută din copiii din şcoala mea nu mănâncă decât pâine goală, sau beau numai vin".

„Pesti Hirlap" — ziarul revizionist — a înregistrat comunicările făcute de revizorul şcolar şi medicul şef al comitatului Ciongrad cu privire la groaznica mizerie a populaţiei ţărăneşti maghiare şi a numărului mare de copii ce vin la şcoală flămânzi şi goi...

Intr'o altă hartă întocmită şi tipărită de ministerul maghiar al apărării naţinoale, (Serviciul geografic al armatei), avem un document care dovedeşte aceste scopuri revizioniste. (M. Kir. Honved Terkepesezeti intezet. M. 27/39 L.).

Faptul, că şi în această hartă sunt trecute teritoriilé ce aparţin Germaniei şi Italiei, — Burgenland şi Fiume —, pe lângă celelalte ce aparţin Iugoslaviei, României şi Slovaciei, dovedeşte în ce direcţii variate se îndreaptă revizionismul ma-

ghiar cu toată aderența Ungariei la pactul tripartit. Incă din 1920 — în timpul lucrărilor conferinței păcei din Paris — guvernul din Budapesta a luat poziție împotriva Germaniei, Italiei, României și Iugoslaviei în chestiunile teritoriale ce interesează aceste țări.

Delegația de pace ungară trimisă la Paris în 1920, sub președinția contelui Apponyi și din care a făcut parte în calitate de comisar general și contele Paul Teleki, actualul prim ministru, prin mai mult note și memorii comunicate conferinței păcei, a protestat împotriva atribuirii teritoriului Burgenland, locuit în majoritate covârșitoare de germani, Austriei și a portului-oraș Fiume, Italiei.

In chestiunea Burgenland, Ungaria a acuzat Austria *că face jocul pangermaniștilor, care urmăresc unirea tuturor germanilor într'un singur stat național.* (Cum e Reich-ul german actual).

Iată câteva extrase din notele și memorile delegației de pace ungară, în această chestiune:

NOTA XV (ANEXA 1)

„Austriacii revendică aceste comitate dintr'un punct de vedere pur egoist și pentru a servi partidul politic al „Germanilor naționali“ (Deutsch Nationale Partei) *al cărui scop este* reunirea tuturor germanilor în acelaș stat, *într'un cuvânt pentru a servi* pangermanismul.

„Pentru ce trebue iarăș pedepsită Ungaria că a luptat în 1848—49 pentru principiile lui Kossuth, care a voit alianța cu marile state occidentale...?

Anexarea va fi deci profitabilă pangermanismului, *dar se va face o nedreptate istorică Ungariei, căci Austria n'are asupra acestui teritoriu, nici drepturi istorice, nici geografice, nici economice“.*

NOTA XXII (ANEXA 1)

„...principiul etnic, sprijinindu-se exclusiv pe limbă, pare a îndreptăți pretențiile Austriei Germane. Totuși nu-i de ajuns să luăm în seamă limba, ci trebue să ținem seamă de sentimentele poporului. Populația frontierei occidentale vorbind germana nu se consideră austriacă, după cum Germanii din Elveția nu cred că aparțin Germaniei.

Să binevoiți, deci, să întrebați pe înșiși Germanii din Ungaria occidentală. Ei in mai multe rânduri au manifestat sentimentele lor...

Austria nu are niciun drept istoric asupra acestui teritoriu.

Se poate dovedi cu ajutorul istoriei, că în epoca dinastiei Arpazilor, frontiera occidentală a patriei noastre a fost mult

mai departe spre Vest și tot bazinul Graszz-ului era unit cu regatul Ungariei. Din punct de vedere economic, teritoriul acesta nu este decât o povară; pentru noi pierderea se echivalează cu o lovitură fatală".

Mai târziu, tot în legătură cu chestiunea Burgenlandului german, contele Bethlen, în conferinta ținută la Milano în 1936, *s'a pronunțat împotriva unirei Austriei cu Germania și a întăririi germanismului în bazinul Dunărei mijlocii.*

In chestiunea Fiume, Ungaria de-asemenea a protestat în 1920 împotriva atribuirii acestui oraș-port, Italiei, sub motiv,că prin pierderea singurului port maritim maghiar se dă „o lovitură mortală Ungariei căci i se va tăia accesul la marea Adriatică și la traficul mondial". Alte argumente sunt formulate într'un memoriu special asupra chestiunei Fiume, din care extragem următoarele:

NOTA XXII, (ANEXA 8)

„...Statul ungar a sacrificat la Fiume, în cursul anilor, multe milioane pentru înființarea de antrepozite industriale și mărirea stabilimentelor existente. Orașul Fiume nu este deci numai unicul port al Ungariei, dar el ocupă de-asemenea printre orașele industriale maghiare un loc de onoare...

Delgația ungară este absolut convinsă, că nici Iugoslavia, nici Italia, nu vor putea să asigure orașului și portului Fiume viitorul economic ce-i va fi rezervat dacă el va face parte din Coroana Sf. Ștefan".

Mai târziu, în 1934, în instrucțiile date membrilor corpului didactic maghiar de către Istvan Kolomban, cu privire la educația patriotică a tineretului școlar, — instrucții apărute într'o carte ce a fost premiată de ministerul instrucției publice, se spune că... *„nu revizuirea este singurul punct de vedere just al școalei și aleducației maghiare și nici iredentismul, ci propagarea ideii integrității statului ungar milenar".*

„Ungaria Sf. Ștefan", cu aceleaș frontiere ce le-a avut statul de naționalități numit Ungaria, în 1918, este o legendă.

Acea Ungarie a Sf. Ștefan — stat mai mult papal de cât național-maghiar — a avut aproape aceleaș frontiere ca și Ungaria din 1920 —1938, după aplicarea tratatului de la Trianon. Apoi, din punctul de vedere etnic însuși revoluționarul maghiar Kossuth, după revoluția din 1848, a fixat spațiul etnic al maghiarimei în aceleaș frontiere ca și cele fixate prin tratatul dela Trianon.

Și iată că astăzi guvenul din Budapesta caută să exploateze legenda Ungariei mari a Sf. Ștefan și susținând campania revizionistă, nu numai împotriva României — care a cedat o parte din Transilvania, Ungariei, cu toate drepturile sale etnice și istorice asupra acestui teritoriu — Iugoslaviei și Slovaciei; dar și împotriva Germaniei și Italiei.

Cum se acordă această campane revizionistă generalizată, după ce o mare parte din pretenţiile teritoriale ale Ungariei au fost satisfăcute, contra tuturor principiilor de drept, cu declaraţiile conducătorilor Ungariei relative la o politică a lor în cadrul intereselor „puterilor axei“ ?

Se face încă odată dovadă că Ungaria este condusă de o plutocraţie ce nu vrea să ţină seamă de realitate, de drepturile naţiunilor vecine şi nici de comandamentele politice „axei“.

Ungaria şi pactul tripartit.

Rezultatele unei politici.

Cu prilejul adeziunii Ungariei la pactul tripartit germano-italo-japonez din Berlin, guvernul maghiar a publicat o declaraţie.

In această declaraţie se afirmă, că, după sfârşitul războiului mondial şi prăbuşirea Austro-Ungariei, timp de două decenii Ungaria s'a îndreptat, cerându-le ajutor, *„către acele puteri ce fuseră lovite de aceeaş soartă şi de aceeaş nedreptate şi care, luptând pentru drepturile lor vitale se străduiau să obţină revizuirea „diktatelor“.*

Apoi se adaugă :

„Numai acestea erau serios dispuse şi în stare să ajute pe tovarăşul lor de soartă, slăbit ca putere şi aflat într'o luptă grea, să ajungă la condiţiuni de viaţă mai bune“.

Este interesant să reamintim câteva faze prin care a trecut politica Ungariei dela 1919 încoace, adică tocmai în cele „două decenii“ pomenite în declaraţia recentă a guvernului maghiar. Este adevărat că chiar în cursul lucrărilor Conferinţei păcii din Paris, Ungaria a fost cel dintâi stat învins, care s'a declarat revizionist.

Cum s'a manifestat acel revizionism şi în ce direcţiuni ?

Răspunsul îl găsim în colecţia documentelor diplomatice publicate de ministerul ungar al afacerilor străine în trei imense volume sub titlul : „Negocierile de pace“.

In epoca aceea Ungaria, prin delegaţia sa de pace de la Paris, prezidată de contele Apponyi, a acuzat formal puterile centrale şi în special Austria, că au provocat războiul în 1914. Intr'o notă comunicată Conferinţei păcei din Paris, la 26 Ianuarie 1920, contele Apponyi spunea, că Austria a urmărit exploatarea economică a Ungariei şi micilor state din Balcani şi a voit să impună cu armele acest sistem de exploatare, „care a fost una din cauzele principale ale războiului din 1914“.

In aceeaş notă, semnată de contele Apponyi, nu numai că s'au formulat argumente împotriva atribuirii teritoriului Burgenland, locuit în majoritate covârşitoare de germani, dar s'a cerut, pentru motive de ordine geografice şi economice, chiar

deplasarea frontierei orientale a Ungariei, cât mai spre vst, în paguba Austriei germane.

„...Fontierele Ungariei — scrie în acea notă şeful delegaţiei maghiare de pace — trebue să fie deplasate nu către Orient, ci către Occident, în paguba Austriei".

Intr'o altă notă, aceeaş delegaţie ungară, printr'un lux de argumente de ordin istoric şi politic, a încercat să convingă — însă fără succes — Conferinţa păcei, că Ungaria a fost târîtă fără voia ei în război, căci simpatiile ei au fost totdeauna de partea naţiunilor victorioase din Occident.

O altă fază a revizionismului maghiar a fost după aplicarea tratatului dela Trianon, când Ungaria a căutat să câştige de partea ei aderenţi pentru cauza sa, în Marea Britanie, în Franţa şi în Statele Unite ale Americei de Nord, — adică în statele „democratice".

Intr'o carte publicată la Paris, în 1932, sub titlul „Le Procès de la Hongrie" (Procesul Ungariei, — Relaţiunile franco-ungare în faţa istoriei), autorul ei, I. de Szilassy, ministrul plenipotenţiar, a făcut următoarele consideraţiuni asupra orientării politicei patriei sale:

„Ungaria nu poate să rămână izolată, căci ea va fi atunci pradă grupului celui mai puternic de state.

Ea trebue să evite a fi înglobată într'o mare slavo-română şi în acelaş timp să fie aservită economiceşte Germaniei Mari...

„Interesul Franţei este ca în acest edificiu, Ungaria, vecina Germaniei, fiind expusă imediat influenţei germane, să fie un element pe cât cu putinţă mai tare.

Apoi, din punct de vedere economic, Ungaria are cel mai mare interes ca Anschlussul (unirea Austriei cu Germania) şi în consecinţele sale ulterioare „Drang nach Osten" să nu se realizeze.

Pe când în combinaţia germană, Ungaria nu va fi decât un simplu inel al unui lanţ şi nu cel mai însemnat; ea este chemată să fie baza chiar a combinaţiunii franceze.

De atitudinea sa (a Franţei) de astăzi, va depinde în mare parte chestiunea de a se şti, dacă un puternic ogranism economic şi politic, legat de ea prin interese şi sentimente şi în sânul căreia civilizaţia şi limba franceză vor avea fără îndoială o influenţă capitală, se va stabili mâine în câmpia Dunărei, între Carpaţi şi mările Orientului, sau, dacă tot acest teritor e destinat să sufere dominaţia germană şi să ajungă un pod de granit al lui Drang nach Osten".

Pe lângă aceste tendinţe de orientare a politicei ungare spre Franţa, am avut şi tendinţe accentuate de orientare a politicei ungare spre Marea Britanie. Cel mai aprig şi abil revizionist maghiar, contele Bethlen, a ţinut o serie de conferinţe, în Anglia, în Germania şi în Italia, care, cu toată ţinta lor revizionistă, se deosebeau prin varietatea orientării politice

externe a Ungariei, când spre Anglia, când spre Germania, când spre Italia. Intr'o conferință ținută la Milano, în 1936, contele Bethlen a examinat situația din sud-estul european și în special aceea din bazinul dunărean și a declarat că, dacă în adevăr, Germania va tinde prin politica sa domine economicește aceste părți, atunci „Ungaria va stabili o barieră împotriva acestei expansiuni germane" cu ajutorul altor puteri interesate.

„Rothermirismul" a fost apoi o altă fază a revizionismului maghiar cu un pronunțat caracter filobritanic.

Fostul prim-ministru al Ungariei, Gömbös, a caracterizat astfel politica ce trebuia s'o urmeze Ungaria:

„Noi vrem să căutăm simpatii, sprijin și ajutor pretutindeni, în toate țările și mai cu seamă în cele victorioase, spre a ne atinge scopul, și de aceea nu e bine să ne angajăm numai într'o direcție".

Aceste multiple orientări, impuse de oportunismul politic și propaganda întinsă cu tendințe atât de variate și contradictorii, și-au găsit apoi rezultanta logică în adeziunea recentă a Ungariei, în pactul tripartit din Berlin, după ce i s'a satisfăcut pretențiile teritoriale ale acestei țări de către cele două mari puteri ale axei.

Mărturisirile și promisiunile d-lui Teleki.

Abuzurile și fărădelegile autorităților ungare din Transilvania ocupată.

Cu prilejul unei consfătuiri ministeriale ce s'a țitnut în ziua de 7 Decembrie 1940 la Tg. Mureș, contele Teleki președintele consiliului ungar, s'a ocupat de reforma agrară aplicată de noi în Transilvania în legătură cu celelalte probleme de ordin social și economic din teritoriul românesc de curând ocupat și de măsurile luate de autoritățile militare locale privitoare la exproprierea proprietăților micilor cultivatori țărani. — majoritatea lor români.

D. Paul Teleki a recunoscut, că aceste expropieri în dauna micilor cultivatori de pământ de orice nationalitate ar fi, „sunt nedrepte" și cum guvernul prezidat de d-sa „n'a autorizat pe nimeni să le facă", ele trebue să fie „considerate anulate".

Iată confirmate de însuși primul ministru al Ungariei, abia la 7 Decembrie 1940, știrile înregistrate de noi încă din cursul lunii Octombrie 1940 relativ la anularea reformei agrare în condiții fără precedent într'un stat pretins civilizat și de ordine; la exproprierile forțate și confiscările pământurilor și bunurilor ce aparțin de drept țăranilor români; la abuzurile de putere și fără de legile săvârșite de autoritățile militare maghiare în teritoriul Transilvaniei cedat Ungariei după aranjamentul dela Viena.

D. Pàl Teleki a uitat însă să amintească alte fapte, tot atât de grave, care ilustrează şi caracterizează metodele de guvernământ maghiare aplicate în acea parte a Transilvaniei ocupate, împotriva populaţiunii majoritare româneşti.

D-sa a precizat că autorităţile militare ocupante au luat dispoziţiile, pe care le-a calificat de „nedrepte", în materie de exproprieri şi confiscări de pământuri, fără autorizaţia şi ştiinţa guvernului din Budapesta şi odată ce a luat cunoştinţă de ele, — adică cu prilejul consfătuirii ministeriale dela Tg. Mureş din 7 Decembrie 1940, — a anunţat anularea lor.

Cum se explică ceastă tardivă intervenţie a primului ministru ungar?

Oare s'ar putea presupune, că d. Pàl Teleki a ignnorat cu desavârşire situaţia din Transilvania ocupată, timp de trei luni şi n'ar fi ştiut de fără de legile şi abuzurile de putere săvârşite in acest interval de timp destul de lung, de către autorităţile militare însărcinate cu administrarea acestui teritor? Se poate apoi admite, că autorităţile militare maghiare ar fi luat măsuri din propria lor iniţiativă, fără ordine şi instrucţii din partea guvernului d-lui Teleki, în ce priveşte exproprierile forţate şi confiscările bunurilor românilor; precum şi în ce priveşte atrocităţile şi expulzările organizate în acelaş teritor împotriva românilor?

Atât regentul Horthy, cât şi d. Teleki împreună cu numeroşi membrii ai guvernului, au vizitat de mai multe ori centrele importante din Transilvania ocupată: Oradea, Cluj, Tg. Mureş şi alte localităţi. Cu prilejul acestor vizite de sigur, că primul ministru a căutat să se informeze asupra situaţiei locale şi în primul rând de isprăvile administraţiei militare, care pe lângă săvârşirea exproprierilor abuzive şi ilegale a tolerat organizarea asasinatelor în massă a Românilor şi a orânduit expulzarea, de asemenea în massă, în condiţiuni fără precedent, a fruntaşilor lor.

Au mai fost şi alţi miniştri în Transilvania ocupată, în timpul epocei de pomină a administraţiei militare maghiare, pentru a lua măsurile impuse de... interesele populaţiunii.

In ziua de 7 Noembrie 1940, d. Keresztes Fischer, ministrul internelor, a fost la Cluj, la Bistriţa şi Dej, unde a avut consfătuiri cu comandanţii militari în vederea organizării administraţiei civile. In ziua de 14 Noembrie, deputaţii maghiari din teritoriul ocupat, au hotărît, ca împreună cu d. Pàl Teleki, primul ministru, să se ocupe de toate problemele ce interesează populaţia acestui teritor, — între care este şi reforma agrară.

La 18 Noembrie, d. Teleki Mihaly ministrul agriculturii a asistat la solemnitatea inaugurării Academiei de agricultură din Cluj şi în cuvântarea ce a pronunţat-o cu acel prilej s'a ocupat de reforma agrară şi de ţărănime... Ori, d-sa, a dat anu-

mite îndrumări societăţii „Emke", din care fac parte agricultorii maghiari şi a declarat, că stăpân pe pământul din Transilvania trebue să fie maghiarii, căci „AL CUI ESTE PAMANTUL A ACELUIA ESTE ŞI ŢARA".

Ce a însemnat aceste cuvinte, dacă nu aprobarea măsurilor de expropriere şi de confiscare a pământurilor ţăranilor români, luate şi aplicate de administraţia militară până atunci, ca astfel pământurile acestea să treacă în stăpânirea maghiarilolr? Iată cum însuşi un membru al guvernului maghiar, a găsit de cuviinţă să apmobe anularea reformei grare române, cu efectele sale binefăcătoare, atât pentru ţăranii români, cât şi pentru cei maghiari şi germani, cu scopul precizat de el: trecerea pământurilor expropriatee în condiţiuni ilegale şi abuzive, în stăpânirea maghiarilor.

La 15 Noembrie a fost o consfătuire a parlamentarilor maghiari, la Cluj, la care a luat parte şi primul ministru, d. Pal Teleki. Care a fost rostul acestei consfătuiri ?

Iată ce s'a publicat în ziarul „Tribuna Ardealului" din Cluj :

„Cu prilejul ultimei consfătuiri pe care a avut-o parlamentarii maghiari ardeleni cu primul ministru contele Teleki Pal la Kolozsvar-Cluj, s'a constituit o comisiune, care să examineze efectele reformei agrare româneşti în Ardeal· Cei interesaţi au primit formulare conţinând o serie de întrebări, la care vor trebui să răspundă până la 15 Noembrie. Ancheta fiind terminată comisiunea amintită va proceda la întocmirea unei statistici în legătură cu reforma agrară românească şi efectele din Ardeal".

Aşa dar s'a examinat de atunci „efectele reformei agrare româneşti în Ardeal" şi totuşi, abia în ziua de 7 Decembrie d. Teleki, primul ministru al Ungariei, a aflat de exproprierile silnice şi nedrepte al pământurilor ţăranilor români, făcute de fosta „administraţie militară" şi pe care, în sfârşit, le-a *„considerat anulate"*.

Luăm act de această declaraţie şi aşteptăm îndeplinirea ei; după cum aşteptăm ca şi obligaţiunile ce le-a luat guvernul ungar, prin aranjamentul la Viena, în ce priveşte tratamentul şi regimul românilor, faţă de România, să fie respectate, în litera şi spiritul lor.

După trei luni de ocupaţie maghiară.

(30 August — 30 Noembrie 1940).

Au trecut trei luni dela ocuparea părţei de nord şi sud-est a Transilvaniei de Ungaria.

Un protocol semnat în castelul Belvedere, din Viena în ziua

de 30 August 1940, guvernul ungar şi-a luat obligatiunea solemnă „de a trata şi pune în toate privinţele pe picior de egalitate cu toţi cetăţenii maghiari, persoanele care în virtutea acestei hotărîri de arbitraj dobândesc cetăţenia maghiară şi aparţin poporului român".

Au urmt declaraţiile repetate ale d-lui Teleki, primul ministru al Ungariei, că guvernul său va asigura fiecărei naţionalităţi drepturi „egale" cu privire la întrebuinţarea limbii materne, la desvoltarea în deplină libertate a culturii şi a educaţiei pentru păstrarea şi adâncirea caracterului etnic, la tipărirea ziarelor şi a cărţilor etc.

Ca să ne dăm seama de modul cum au înţeles şi înţeleg conducătorii Ungariei să trateze poporul român şi să respecte obligaţiile luate de Ungaria prin protocolul dela Viena, reproducem următoarele constatări ce le-a făcut cu prilejul împlinirii celor trei luni de ocupaţie maghiară, unicul ziar românesc din aceea parte a Transilvaniei, „*Tribuna Ardealului*" ce apare la Cluj sub direcţia d-lui dr. Emil Haţieganu, în numărul său cu data de 27 Noembrie 1940 :

„Se împlinesc, în 30 Noembrie, 3 luni de când Ardealul de Nord a fost anexat Ungariei prin porunca dela Viena.

Se împlinesc trei luni de când, pe aici, afară de acest modest opaiţ — *Tribuna Andealului* — ce pâlpâe zilnic şi o gazetă ce se aude că apare săptămânal pe la Bistriţa Năsăudului, *altceva nu se poate ceti româneşte.*

Alte ziare, reviste, cărţi, sau orice fel de slovă românească, ferit-a sfântul să vezi!

Toate librăriile şi depozitele au fost golite ca prin minune *de tot ce era românesc.*

„Ungaria nu se consideră un stat cu tendinţe obscurantiste. N'ar avea, deci, nici un interes să ne ţină în besna neştiinţei.

Şi chiar dacă ar avea interes, *nu are drept la aşa ceva.* Cei ce au poruncit la Viena anexarea Ardealului de Nord la Ungaria, au rânduit şi scris în acel protocol :

„Guvernul regal ungar îşi asumă o *îndatorire solemnă în a trata şi pune în toate privinţele, pe picior de egalitate cu toţi cetăţenii maghiari, persoanele cari în virtutea acestei hotărîri de arbitraj bodândesc cetăţenia maghiară şi aparţin poporului român".*

Că se va îndeplini această poruncă şi că se intenţionează să se procedeze cu noi în cel mai larg spirit de toleranţă şi libertate, potrivit cu învăţăturile secolului XX, ar reieşi şi din repetatele declaraţii ale conducătorilor Ungariei In şedinţa Camerei deputaţilor din 22 l. c., discutându-se problema naţionalităţilor din Ungaria, Prim ministru ţării, Teleki Pal, a mai ţinut un discurs din care extragem cele ce urmează :

„Fiecare are un drept indiscutabil să-şi cultive tradiţiile

în limba sa maternă şi statul maghiar este dator să sprijine pe cetăţenii săi de altă limbă în această năzuinţă.

Guvernul maghiar va realiza pentru fiecare naţionalitate:

Libera întrebuinţare a limbei materne, educaţia în limba maternă, adâncirea şi libera desvoltare a caracterului etnic, dreptul naţionalităţilor la o presă scrisă în limba maternă şi dreptul la asociere.

Ne întrebăm, dar, însăşi, în baza celor mai sus spuse, de ce nu ni se dă şi nu ni se aduce hrană sufletească românească?"

Din cele scrise de *„Tribuna Ardealului"*, unica foiţă românească tolerată de guvernul maghiar în partea Transilvaniei ocupată, pentru cei peste 1.400.000 de români, reese că guvernul ungar, nu se consideră obligat să respecte angajamentele luate la Viena faţă de puterile axei şi cu atât mai puţin nu se consideră obligat şeful acestui guvern, contele Teleki, să-şi respecte propriile sale angajamente formulate în repetatele declaraţii făcute, atât la Budapesta, cât şi la Cluj.

Fapt este, că în afară de modestul „opaiţ" dela Cluj „Tribuna Ardealului" — şi acesta supus celei mai severe censuri „alte ziare, reviste, cărţi, sau orice slovă românească, ferit-a sfântul să vezi" în această parte nefericită de ţară românească.

Şi pe când acolo — după cum scrie „Tribuna Ardealului" din Cluj — „toate librăriile şi depozitele au fost golite ca prin minune de tot ce e românesc", pentru ca cei peste 1.400.000 de români să fie lipsiţi de orice substanţă culturală naţională, la noi, în dulcea, îngăduitoarea şi generoasa Românie, maghiarimea dispune de numeroase ziare zilnice şi reviste; Ungria exportă în Transilvania noastră un număr considerabil de cărţi şi diverse publicaţiuni tipărite la Budapesta, care se pot găsi în orice librărie şi depozit de ziare.

Iată şi dovada celor afirmate.

După anuarul statistic oficial al Ungariei, în anul 1929 Ungaria a exportat cărţi şi reviste în România în valoare de 2.612.000 pengoe; în anul 1931, în valoare de 2 milioane 55.000 pengoe etc.

Ziarul „Budapest Hirlap" din 25 Noembrie 1934 a constatat că 60 la sută din exportul de cărţi maghiare s'a făcut în România, după aplicarea tratatului dela Trianon!

Totuşi, d-nii Albert Berzewicky, preşedintele Academiei din Budapesta, Lucacs, fostul ministru, Tibor Eckhart, fost prim delegat al Ungariei la Geneva şi alţi numeroşi propagandişti maghiari au avut, şi au îndrăzneala să afirme în străinătate, că dela aplicarea tratatului dela Trianon încoace România a rupt orice contact spiritual şi cultural între minoritatea maghiară din Transilvania şi „focarul cultural" ce s'ar numi Budapesta...

Şi acum, când un zid chinezesc vrea să ridice Ungaria

între românii din Transilvania liberă şi cei din Transilvania subjugată, ne vom mărgini noi oare numai la simple constatări de fapt şi vom continua să menţinem privilegiile pe care guvernele slabe şı neprevăzătoare din trecut, le-au acordat cu atâta uşurinţă minorităţii magiare, fără să obţină nimic în schimb pentru minoritatea română din Ungaria, căreia nu i se recunoaşte niciun drept şi e ameninţată cu desnaţionalizarea ?

O situaţie complicată şi anormală.

Ungaria şi problemele transilvănene.

Zilele trecute d. Teleki, primul ministru al Ungariei a făcut o constatare, care merită să fie subliniată. D-sa a constatat că situaţia din Transilvania ocupată în urma aranjamentului dela Viena, „este complicată"...

De astădată suntem de acord cu primul ministru Teleki: situaţia din acea parte a Transilvaniei este în adevăr „complicată", pentru Ungaria şi conducătorii săi politici.

Şi este complicată din cauza diverselor probleme geo-politice, istorice, etnice, sociale, economice şi culturale, ce sunt acum pe primul plan al politicei interne şi externe a Ungariei şi a căror rezolvare logică nu se acordă cu intereselle maghiarismului şi în deosebi cu interesle plutocraţiei stăpânitoare şi cu mentalitatea medievală.

Complicată şi gravă este problema Transilvaniei a cărei populaţie majoritară şi autohtonă este românească, — peste 1.400.000 suflete —; pe când elementul maghiar este în minoritate, char dacă ţinem seamă şi de grupul secuesc (300.000 maghiari şi 400.000 de secui).

Complicată este problema naţionalităţilor din acest teritor din cauza obligaţiilor ce le-a luat Ungaria prin aranjamentul dela Viena, faţă de România şi Germania, cu privire la acordarea şi garantarea drepturilor în condiţiuni de perfectă egalitate cu ceilalţi cetăţeni de origină maghiară, românilor şi germanilor.

Cu tote că prin acel aranjament guvernul ungar şi-a asumat obligaţia solemnă „de a trata şi pune în toate privinţele pe acelaş picior de egalitate cu toţi cetăţenii maghiari, persoanele care în virtutea hotărîrii de arbitraj dobândesc cetăţenia maghiară şi aparţin naţiunii române", — până cum el n'a îndeplinit această obligaţiune.

Pe când în teritoriul ocupat, românesc, minoritatea maghiară are reprezentanţii săi in Parlamentul din Budapesta; iar, la Cluj, ei s'au constituit într'un grup sub preşedinţia d-lui Pal Gabor, cei peste 1.400.000 români, care formează majoritatea populaţiei, n'au până acum niciun reprezentant în Ca-

meră care să le apere drepturile şi interesele; iar comunitatea lor etnică n'a fost recunoscută. In această chestiune iată ce a scris unicul ziar românesc din Cluj „Tribuna Ardealului":

„La Viena printre punctele hotărîrii, a ocupat un loc de frunte asigurarea egalitaţii de drept a naţionalităţii române...

Aceasta a fost intenţia arbitrilor, numai astfel asigurându-se soluţionarea desăvârşită a problemelor ardelene.

„...In ceeace ne priveşte, primul pas ar trebui să fi eautorizarea organizări în comunitate etnică.

Deşi asigurarea drepturilor noastre nu fusese legată de condiţia suspensivă a reciprocităţii până acum s'au făcut dependinte de acordarea din partea României a unei asemenea autorizaţii minorităţii maghiare.

Acum însă când comunitatea naţională maghiară a fost recunoscută de guvernul român, nimic n'ar mai putea justifica nerecunoaşterea organizaţiei noastre.

La 1 Oct., s'a spus că, în câteva săptămâni, deputaţii români vor fi în Parlament. Credem că a sosit timpul să poată lua parte la legiferările ce ne privesc îndeaproape, cum e spre ex. discuţia şi votarea bugetului, sau reglementarea învăţământului, mai cu seamă că sunt o serie de probleme de rezolvat în legătură cu regiunile curat româneşti...„

Şi totuşi, nici până azi, comunitatea etnică română cea mai însemnată din Ungaria, n'a fost recunoscută şi nici un reprezentant al celor peste 1.400.000 de români nu este în Camera din Budapesta.

Complicată este apoi problema economică, de oarece toate industriile, întreprinderile comerciale, cooperativele orăşeneşti şi mai cu seamă cele ţărăneşti, precum şi transporturile, suferă consecinţele ruperii legăturilor fireşti cu restul Transilvaniei şi a vechiului regat român. Astfel criza economică s'a accentuat şi ea tinde să se agraveze şi printr'o criză socială, căci populaţia întreagă stabileşte acum comparaţii între situaţia economică înfloritoare de sub regimul românesc şi situaţia tragică de astăzi de sub regimul maghiar.

Complicată este şi problema agrară. Guvernul ungar, după declaratiile recente făcute de primul ministru, d. Teleki, a considerat „nedrepte" măsurile luate de autorităţile militare maghiare, împotriva românilor, privitore la deposedarea acestora de pământurile pe care au fost împroprietăriţi după unirea Transilvaniei cu România şi a promis că va studia problema agrară, sub toate aspectele sale. Cum va fi ea rezolvată, când reforma agrară română, aşa cum a fost întocmită şi aplicată, a satisfăcut drepturile şi interesele ţărănimei din Transilvania, fără nicio deosebire de ordin etnic, căci au fost împroprietăriţi în acelaş condiţii, ţăranii români, maghiari, germani, ruteni ş. a. dar întâmpină opoziţia plutocraţiei maghiare, care

nu înţelege să se menţină această reformă binefăcătoare şi nici să fie extinsă în Ungaria?

Magnaţii latifundiari şi ceilali mari proprietari maghiari, totdeauna s'au împotrivit introducerei unei reforme agrare asemănătoare cu cea română, spre a-şi păstra privilegiile lor.

In 1936, cu pilejul discuţiei simulacrului de reformă agrară, în Parlamentul din Budapesta s'au ridicat voci împotriva privilegiilor menţinute în favoarea clasei dominante. In şedinţa dela 13 Decembrie 1936, deputatul I. Soltesz a declarat:

„Dintre locuitorii Ungariei 3 milioane de ţărani, lipsiţi de pământ, mor de foame... Ei nu aşteaptă îmbunătăţirea soartei lor decât dela o dreaptă împărţire a pământului".

Deputatul Estergalos a întrerupt:

— „Le-aţi promis pământ ţăranilor, i-aţi minţit pe câmpul de bătae!".

Francisc Takacs, a replicat:

— „Unul dintre miniştrii dv. (Bornemisza) a recunoscut că în ţara asta trei milioane de oameni mor de foame".

Deputatul Milotay a făcut cunoscut, că înainte de războiul mondial s'a întocmit un plan oficial, după propunerea lui Beksics, aprobat şi susţinut de contele Bethlen, de a strămuta moşiile fidei-comisuri în Transilvania, pentru ca Românii din această ţară să rămână fără pământ!

Aş se explică măsurile abuzive şi revoltătoare ce le-au luat autorităţile ocupante maghiare, în partea Transilvaniei cedată Ungariei, împotriva proprietarilor ţărani români, în vederea anulării reformei noastre agrare şi pe care le-a considerat „nedrepte" primul ministru Teleki. Ori, problema agrară din Ungaria, cum a fost şi la noi acum trei decenii, este şi o problemă socială. De aceea ea nu se poate rezolva în Ungaria decât tot în acelaş spirit şi scop, adică prin exproprierile massive ale marei proprietăţi şi deci prin desfiinţarea privilegiilor plutocraţiei maghiare.

Blocul român din Ungaria.

O statistică maghiară.

După datele statistice publicate recent în ziarele şi revistele din Budapesta, se precizează că Ungaria dinainte de 1918 a avut o suprafaţă de 325.411 kmp. cu o populaţie de 20.886.487 de locuitori; Ungaria din 1920, în urma aplicării tratatului dela Trianon, a avut 92.963 kmp. cu o populaţie de 7.615.117 locuitori, iar Ungaria de azi are o suprafaţă de 160.832 kmp. cu o populaţie de 12.211.943 locuitori.

Ce a fost Ungaria cea mare din 1918? Un stat de naţiona-

lităţi,, în care elementul maghiar era în minoritate. Totuşi, dominau celelalte nationalităţi ce-l majorau.

Acel stat a trebuit să dispară prin voinţa naţionalităţilor de a se libera şi integra în state unitare pe baza principiului etnic şi a dreptului de auto-determinare.

Cum s'a constituit Ungaria în frontierele ce i-au fost fixate prin tratatul dela Trianon de fapt maghiarii n'au perdut nimic din teritoriul ce l-au ocupat treptat în secolii IX-X în pusta dunăreană şi care de-atunci şi până azi a rămas singurul spatiu din Europa centrală cu o populaţie majoritară maghiară, căci toate provinciile istorice atribuite statelor vecine în condiţiile de drept cunoscute sunt locuite de alte rase şi naţionalităţi.

Care este situaţia Ungariei actuale în urma ocupaţiunii Rusiei subcarpatice şi a Slovaciei de sud ce au aparţinut fostului stat cehoslovac şi a Transilvaniei de nord şi sud-est, ce a aparţinut României?

Suprafaţa sa teritorială a sporit dela 92.963 kmp., cât a avut până la 1938, la 160·833 kmp., iar populaţia sa a sporit de la 7.615.117 locuitori cât a avut în 1920, la 13.211.943 locuitori, dintre care numai 8—9 milioane sunt de origină etnică maghiară, iar cealaltă parte a populatiei de aproape cinci milioane este compusă din Români, Germani, Slovaci, Ruteni, Secui, Evrei, Iugoslavi şi alte naţionalităţi. In asemenea condiţii Ungaria de astăzi prin expansiunile sale teritoriale din ultimii doi ani, a redevenit un stat-mozaic de rase ş naţionalităţi; un stat poliglot, în care se vorbesc toate limbile din Europa Centrală şi orientală; un stat-Babel de tipul medieval al fostei monarhii habsburgice, care n'a putut rezista forţelor superioare ce i-au impus dezagregarea şi prăbuşirea.

In acest aglomerat de rase şi naţionalităţi, există un bloc etnic puternic, care ocupă un spaţiu întins. E blocul etnic românesc din Transilvania de nord, Maramureş şi câmpia Tisei.

Din cifrele statistice publicate recent de ziarele şi revistele din Budapesta, — cu toate că ele nu corespund celor reale — se face dovada, că în partea Transilvaniei de nord, cedată Ungariei în urma aranjamentului dela Viena, elementul etnic românesc este în majoritate, iar cel maghiar, în minoritate.

Din aceste statistice se constată, că în judeţul Bistriţa-Năsăud Românii reprezintă 73.9 la sută din întreaga populaţie; iar Maghiarii abia 5 la sută: în ţinutul Cluj Românii reprezintă 56.7 la sută din întreaga populaţie, iar Maghiarii numai 36.5 la sută; în judetul Satu Mare. Românii reprezintă 58.9 la sută din întreaga populatie, iar Maghiarii numai 31.8 la sută; în judeţul Sălaj, Românii reprezintă 55.7 la sută, iar Mghiarii 36.4 la sută; în judeţul Solnoc-Dobâca, Românii reprezintă

78.7 la sută, iar Maghiarii numai 15.8 la sută ; în județul Maramureș, Românii reprezintă 57.6 la sută, iar Maghiarii numai 8.7 la sută ; în regiunea Câmpulung, Românii reprezintă 65.2 la sută, iar Maghiarii 0.6 la sută ; în regiunea Târnava-Mare, Românii reprezintă 26.9 la sută din întreaga populație, iar Maghiarii numai 7·4 la sută (Majoritatea o au Germanii cu 65 la sută), iar în județul Mureș-Turda, Românii reprezintă 42.4 la sută din întreaga populație, iar Maghiarii cu Secuii 48.6 la sută.

Socotind și populația secuiască și românească din celelalte județe așa zise secuești, statistica maghiară ajunge la un total de populație, în partea Transilvaniei de nord și sud-est de 2.394.657 loc., dintre care 1.167.466 Români (48.7 la sută) și 1.005.946 maghiari și Secui (42·0 la sută).

In realitate, după datele statistice dela 1 Ianuarie 1940 și ținând seama și de datele statistice ale populației române din câmpia Tisei și Maramureșul, fost cehoslovac, numărul Românilor din Ungaria trece de 1.500.000.

Acest e blocul etnic cel mai puternic și omogen din Ungaria, în raport cu celelalte naționalități, care se înterpune între blocul maghiar dela vest, blocul rutean de la nord și blocul secuesc de la sud-est.

Până astăzi, cu toate obligațiile ce le-a luat Ungaria prin angajamentul dela Viena, celor peste 1.500.000 de Români, nu li s'a recunoscut niciun drept în calitatea lor de cetățeni ai statului de naționalități ungar, dar ei dispun de o forță de rezistență ce nu poate slăbi oricât de grele ar fi încercările prin care ar trece, căci au vie conștiința lor națională și încredere în triumful dreptății românești.

Europa de mâine și principiul naționalităților.

Frontierele etnice și linguistice.

In viitoarea orânduire a Europei nu se va putea stabili ceva temeinic de cât pe baza unui principiu director de drept, care să asigure națiunilor putința de dezvoltare, în limitele teritoriului lor etnic și geografic.

De aceea va trebui să se ia în seamă principiul și dreptul naționalităților, care reclamă fixarea unor frontiere etnice și linguistice între state corespunzătoare spațiului ce-l ocupă dela nașterea lor, toate națiunile.

Orice tendințe de expansiuni teritoriale și orice încercări s'ar face de a nesocoti acest principiu director în materie de delimitare a statelor, se vor izbi de mari dificultăți, căci națiunile conștiente de drepturile lor vor căuta să restabilească

echilibrul etnic prin unificarea lor· Este o lege naturală, care nu tolerează ce este anormal şi artificial.

De aceea a şi început în cursul acestui război să se aplice în unele părţi ale vechiului continent acest principiu director de drept în materie de frontiere, care va trebui să fie generalizat atunci când se vor revizui şi celelalte frontiere ce nu corespund cerinţelor etnice şi pot fi focare generatoare de conflicte.

Cum s'a aplicat, sau cum se aplică acest principiu ? Prin stabilirea de frontiere etnice şi linguistice, acolo unde au existat interpenetraţiuni etnice ; amestec de populaţiuni.

Germnia şi Italia, în cursul războiului actual, urmăresc stabilirea de frontiere etnice şi linguistice, prin strămutări de populaţie. In acest scop au fost strămutaţi germanii din Tirolul de sud italian în patria lor mamă şi de curând s'a fixat frontieră etnică şi linguistică între Franţa şi Germania.

In această chestiune iată ce se spune într'un buletin de informaţii german, din 15 Noembrie 1940.

„După luarea funcţiunilor sale de şef al administraţiei civile, d. Burckel a declarat că partea minimă a populaţiunii de limba franceză, locuind în Lorena, va trebui să facă un sacrificiu în interesul epuraţiei frontierei linguistice...

După informaţii din sursă franceză, deasemenea vor fi transplantaţi francezii ce locuesc în Alsacia..·

In această ordine de idei se reaminteşte strămutarea germanilor ce au locuit în Tirolul de sud. Germania a consimţit la această transplantare în interesul stabilirii frontierelor etnice şi linguistice, clare şi precise şi în spiritul raporturilor amicale ce există între Reich şi Italia".

Lăsând la o parte condiţiile strămutării populaţiunilor, reţinem scopul urmărit prin strămutările de populaţii şi principiul ce se aplică în materie de frontieră de cele două mari puteri ale axei.

Se recunoşte astfel însemnătatea ce o prezintă frontiera etnică şi linguistică şi în noua Europă, ea fiind un factor în măsură să satisfacă principiul naţionalităţilor ; să asigure relţiunile pacifice între state şi să înlesnească dezvoltarea naţiunilor în cadrul lor firesc. In teritoriul liber al Franţei, de-asemenea, se discută de câtva timp problema teritorială şi aceea a delimitărilor statelor, în strânsă legătură cu aplicaţiunea aceluiaş principiu director de drept. In ziarul „Candide", d. Louis Madelin, membru al Academiei franceze, într'un articol intitulat „Ce este naţiunea ?", după ce defineşte termenii naţionalitate şi naţiune, se ocupă de raporturile dintre teritor, naţiune şi sat şi reaminteşte condiţiile esenţiale ce trebue să le întrunească un stat durabil modern.

Pentru ca o naţiune să constitue un stat durabil — scrie academicianul francez — se cer anumite condiţii de ordin fizic-

geografic, etnic şi spiritual: un tertor limitat de frontiere etnice; o naţiune dominantă şi capabilă prin spiritul de solidaritate colectivă, printr'o disciplină continuu afirmată şi printr'o voinţă puternic manifestată, să-şi apere existenţa, independenţa şi patrimoniul său întegral naţional.

D. Louis Madelin trage concluzia, că viitorul statut al Europei nu va putea fi întocmit de cât pe aplicaţiunea pincipiului naţionalităţilor şi deci pe determinarea frontierei etnice şi linguistice, care includ teritoriile ce aparţin de drept naţiunilor.

In asemenea condiţii, când şi puterile axei, Germania şi Italia, sunt convinse, că numai frontierele etnice şi linguistice pot fi durabile şi prin ele se va asigura o ordine de drept în Europa de mâine, alte frontiere şi aranjamente teritoriale, ce sunt în opoziţie cu principiul etnic şi cu spiritul de justiţie, urmează să fie revizuite şi înlăturate, căci numai aşa se va restabili dreptul naţiunilor, ce vor dispune de patrimoniul lor integral şi se va putea asigura o pace durabilă.

România, care a suferit în ultimul timp mutilări teritoriale, pe cât de dureroase, pe atât de nedrepte, tot prin aplicaţiunea obiectivă a principiului etnic va restabili unitatea sa naţională.

„Civilizaţia şi cultura „maghiară" de acum 1000 de ani şi de astăzi.

De câteva timp publiciştii din Budapesta au început să exploateze iarăş legenda „milenarei culturi şi civilizaţii ungare" în contrast cu... „barbaria Românilor". Unul din apologiştii acelei „milenare culturi şi civilizaţii ungare" afirmă, cu modestia ce caracterizează pe urmaşii lui Arpad, că nu se ştie ce s'ar fi ales de rămăşiţele vechei civilizaţii occidentale şi mediterane dacă providenta n'ar fi adus pe strămoşii săi acum peste 1000 de ani din fundul Asiei, în centrul Europei.

Cum nu ne-am ocupat până azi de această parte „culturală" a propagandei maghiare, căci ne-am ocupat mai mult de partea ei politică, am vroit să ne documentăm. In acest scop am făcut apel la una dintre cele maiînsemnate lucrări ce s'a publicat, acum câţiva ani, la Paris, în care se tratează subiectul ce ne interesează. Lucrarea aceasta cuprinde mai multe volume şi are titlul: „La Hongrie et la civilisation", întocmită cu colaborarea mai multor autori unguri şi francezi de G. Lucacs, fost ministru maghiar al instrucţiei publice şi membru al Academiei diplomatice internaţionale.

Mai întâi, am căutat să aflu cum oare au contribuit maghiarii acum 1000 de ani, abia stabiliţi în pusta dunăreană, să salveze „rămăşiţele vechei civilizaţii occidentale şi medi-

teranee", de barbaria ce le amenința în acea epocă turbure.

Răspunsul l-am găsit în studiul istoricului maghiar d. F. Eckhart, publicat in „La Hongrie et la civilisation" privitor la istoria Ungariei. Citez:

„Vreme de 50 ani, după stabilirea lor în noua lor patrie, Ungurii n'au întâlnit în incursiunile lor nicio rezistență serioasă, așa că de fiecare dată bogățiile țărilor occidentale ațâțară setea lor de pradă. Popoarele din occident, moștenitoare ale imperiului roman, care atinseseră un grad oarecare de evoluție socială și economică, atunci când s'au produs pustiirile cavalerilor unguri au fost deposedate de fructele civilizației lor de mai multe ori seculare.

In adevăr, cavalerii unguri au năvălit cu o repeziciune de necrezut într'o parte și alta a Europei, semănând teroarea și turburarea în ținuturile totdeauna mai depărtate de punctul lor de plecare. Voi cita numai câteva exemple: în 918, ei au dat foc Bremei (oraș din Germania); în 924, Paviei (oraș din Italia) cu cele 44 biserici ale sale; într'un singur an ei au devastat succesiv Germania de sud, Alsacia și Lorena, regiunile Verdun și Ardeni, ca și Italia de Nord, aducând de pretutindeni prăzi bogate; trecând apoi Apeninii, ei au apărut în fața Romei, după ce au jefuit Toscana".

Aceste expedițiuni pentru pustiiri și jafuri n'au încetat — scrie mai departe istoricul maghiar Eckhart — decât după înfrângerea dezastruoasă a hoardelor ungare la Augsburg, în 955, de armatele feudale ale împăratului Germaniei, Othon I.

Abia după acel dezastru — subliniază d. Eckhart —

„Ungurii au înțeles ca trebue să renunțe definitiv la aceste expediții, care ar fi putut ușor împinge la ruină toată națiunea".

Iată cum au contribuit Ungurii acum aproape 1000 de ani la... salvarea civilizației occidentale și mediteranee!

Să se fi schimbat oare Ungurii după aceea, în cursul secolelor următoare, într'un popor civilizat?

Acelaș istoric maghiar, d. Eckhart, răspunde prin negativă:

„La începutul secolului XIX-lea, națiunea ungară era din punctul de vedere al dezvoltării politice culturale și sociale, cu mult înapoiată, în comparație cu popoarele occidentale" căci pe când „în Occident sistemul faudal se disloca sub influența reformelor... în Ungaria din cauza atitudinei egoiste a nobleței" el se menținea.

Ori, și astăzi, aceeaș noblețe egoistă nu vrea să renunțe la privilegiile medievale feudale, la latifundiile sale și refuză introducerea unei reforme agrare asemănătoare cu cea aplicată în România și în partea Transilvaniei cedată Ungariei, lăsând țărănimea maghiară în stare de iobăgie.

Am căutat apoi să aflu care au fost moravurile, obiceiurile

PREȚUL
Lei 50